Lodzer Tageblat № 3

Oplata pocztowa
uiszcz. ryczałtem

פּרייז 15 גראשען

לאָדזשער טאַגעבלאַט

הייַנט 8 זייטען

רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָווער 16.
טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אדמיניסטראַציע 10047.

24-טער יאהרגאַנג || 4 stycznia 1931 r. || זונטאָג, פ׳ שמות ט״ו טבת תרצ״א

שווער געטראָפען פון דעם שרעקליכען אומגליק, טיילען מיר מיט אַלע אונזערע קרובים, פריינד און בעקאַנטע, אַז דעם 2-טען יאַנואַר ד. י. איז נאָך קורצע און שווערע ליידען געשטאָרבען אין בליהענדען עלטער פון 21 יאָהר אונזער געליבטער זוהן, ברודער, אייניקעל, קוזין, ברודערענזוהן און שוועסטערענזוהן

נ״ע **חיים טוואַרדאָוויטש**

די לויה קומט פאָר היינט זונטאָג (ד. 4.1 1931) 1 אַ זייגער נאָכמ. פון טרויער-הויז וויסאָקאַ № 38 וועגען וואָס עס טיילט מיט

די טיפטרויערנדע פאַמיליע.

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אין עלטער פון 68 יאָהר אונזער הייסגעליבטער פאָטער, שוויגער-פאָטער, גרויס-פאָטער און אָנקעל נ״ע

אליעזר צבי ב״ר יעקב ז״ל **כוינאָוויטש**

די לוי׳ קומט פאָר היינט זונטאָג ט״ו טבת תרצ״א 12 אַ זייגער מיטאָג פון טרויער-הויז, זאַוואַדזקא 17, וועגען וואָס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאַמיליע

נאָך קורצע און שווערע ליידען איז געשטאָרבען אונזער ליבע מוטער, גרויסמוטער, אורגרויסמוטער, שוויגערמוטער

נ״ע **חיה שרה ווערמונד** געב. קאָטעק

(אין עלטער פון 94 יאָהר)

די ליה קומט פאָר היינט זונטאָג ד. 4 יאַנואַר 1 אַ זייגער מיטאָג פון טרויער-הויז 6-טער שערפּיען (בענעדיקטאַ) № 43

די טרויערנדע הינטערבליבענע.

„קרן-היסוד" לאָדז | מיטוואָך י״ח טבת (7.1-31) 8.30 אָוונד קומט פאָר | פילהאַרמאָניע-זאַל נאַרוטאָוויטש 20

אַ פייערליכע ארץ-ישראל-אַקאַדעמיע

לכבוד דעם 10-יעהריגען יובילעאום פון „קרן-היסוד"

מיט די בעטייליגונג פון הויפּט דירעקטאָר פון קרן - היסוד אין ירושלים ד י כ ט ע ר **לייב יפה** וועלכער וועט אַרויסטרעטען מיט אַ רעדע א. ד. ט.: „10 יאהר ארץ-ישראל-אַרבּייט"

אין פּראָגראַם נעמט אויך אַנטייל דער אָרקעסטער פון „בר-כוכבא" בילעטען צו בעקומען אין ביוראָ פון קה״י, צעגעלנ. 4

צום ערפאָלג — דער שליסעל — אין אבאנאמ אין „לאָדזשער טאַגעבלאַט"

חברה „אהבת בחורים" לאָדז, בושעושינער 5.
ענגלישער זאַל אַל. 1 מאַי 2

בעקאַנטמאַכונג.

היינט זונטאָג פּרשת שמות ט״ו טבת (4 טעטשען) 6 אָוו. קומט פאָר אין גרויסען ענגלישען זאַל אַל. 1 מאַי № 2

סיום=הספר=תורה=פייערונג

מיט׳ן אַנטייל פון אַ חזן מיט כ א ר און אָרקעסטער פון געברידער טויבע, צו וועלכער מיר לאַדען איין אַלע מיטגלידער און סימפּאַטיקער.

בעמערקונג: פרויען ווערען געבעטען צו נייען יריעות פון 2 אַ זייגער נאָכמ.

חברה „אהבת בחורים".

אַגודה לזמרה ולספרות עברית „הזמיר" אַל. קאָשציושקי 21.
דינסטאָג, ד. 6 יאַנואַר, קומט פאָר אין א יגענעם לאָקאַל (אַל. קאָשציושקי 21)

אַ פייערליכע אקאַדעמיע

לכבוד דעם בעריהמטען שריפטשטעלער

משה סטאַווסקי פון א״י

פ ר אָ ג ר אַ ם: ערעפנונג-רעד. י. אוגער, סטאַווסקי און זיינע ליטעראַרישע שאַפונגען. רעפעראַט—דיכטער יצחק קאַצענעלסאָן, רעפעראַט: „די פּרוי ביי די אַראַבער" פון משה סטאַווסקי ווי אויך רעציטאַציעס פון זיינע אייגענע ווערק.

בילעטען פון 50 גר. ביז 2 זל. שוין צו בעקומען אין אַדמינ. פון „לאָדזשער טאַגעבלאַט" (פּיעטר. 16) און אין טאָג פון דער אַקאַדעמיע אין לאָקאַל פון „הזמיר".

מזל-טוב

צו דער חתונה פון אונזער טאָכטער שוועסטער און שוועגערין פרל. אסתר מלכה וויעלגאָ-וואָלסקי מיט ה׳ מרדכי שולדזינגער, וואָס קומט פאָר היינט אין פּאַריז, ווינשען מיר זיי אַ גליק און צופרידען צוזאַמענלעבען.

עלטערן, ברודער און שוועסטער
וויעלגאָוואָלסקי

ZARZĄD TELEFONÓW ŁÓDZKICH
P.A.S.T.

podaje niniejszem do wiadomości, że poczynając od 1 stycznia 1931 r.,

została obniżona opłata wstępna

za przyłączenie do centrali i oddanie do użytku aparatu głównego

i wynosić będzie

150 zł., zamiast obecnych 175 zł.

Komplet Freblowski

prowadzony w języku **polskim i hebrajskim** przez pierwszorzędną frebiankę, został otwarty. Ogólne kierownictwo spoczywa w ręku

p. **Sulamity Poznańskiej**

(byłei kierow. szkoły języków i nauk handlowych)

Zapisy przyjmuje kancelarja od 9—1 p. p.

S. Poznańska, ul. Magistracka № 20.

UWAGA: Rutynowana nauczycielka udziela lekcyj gry fortepianowej. Pianino na miejscu.

Dr. med.
Gustawa Zand-Tenenbaumowa

פרויען-קראַנקהייטען און אַקושעריע
איז צוריקגעקומען
און האָט בעניים די אויפנאַהמס-שעה׳ן פון 3—4 נ״מ
וואָלטשאַנסקאַ 4, טעל. 220-25

Dr. A. S. Tenenbaum

אינערליכע קראַנקהייטען.
וואָלטשאַנסקאַ 4, — טעל. 220-25
צוריקגעקעהרט

Dr. med. Lubicz

צוריקגעקעהרט
כירורג-אָרטאָפּעדיסט
נעמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמ. טעל. 183-17.

Lekarz-Dentysta
LEWINSON-KARMAZYN
6-go Sierpnia 2 (róg Piotrkowskiej)
przyjmuje od 10—1 i od 3—7 p.p.

Dr. Wołkowyski

האָט זיך איבערגעצויגען אויף
צעגיעלניאַנאַ 36
טעלעפאָן 216-90
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוועכע. עלע-אַרט אָנאַליזע בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַלען.
נעמט אָן פון 9—2, און פון 5—9 אָוועגד.
בעזונדער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. M. Lerner

קינדער-קראַנקהייטען
זאַכאָדניאַ 64, טעל. 113-09 נעמט אָן פון 3—5

Dr. med.
G. Gersztajn

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויגען-קראַנקהייטען
Traugutta 12 (טראַוגוטאַ)
Telefon 175-10
נעמט אָן פון 11 ביז 1 און פון 7 ביז 8 אָוועגד.

Dr. Med. E. Reicher

ספּעציאַל אַרצט
פאַר הויט האָר און וועגערישע קראַנקהייטען
דיאַטערמיע-בעהאַנדלונג און עלעקטרא-טעראַפּיע
פּאַלודניאָוואַ 28 טעל. 201-93. נעמט אָן פון 8—11
פריה און 5—9 אָוועגד. זונטאָג פון 1—12 מיט.
פאַר אונבעמיטעלטע לעצטעגיגע פרייזן.

מעכאַנישע שלאָסעריי און ווייסעריי

J. Reder, Łódź

Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)

כ׳נעם אָן פערשידענע שלאָסעריי-אַרבּייט און אויטאָגענישע שווייסונגען אונטער גאַראַנטיע.

פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20. וו. 17.

BYDGOSZCZ!!!

איך מאַך דערמיט בעקאַנט די געעהרטע רייזענדע און סוחרים, דאָס מיין לאַנג-איינגעפיהרט רעסטאָראַן א. נ. „Ognisko Domowe" אין בידגאָשטש, סטאַרי-רינעק 16/17 האָב איך אַריבערגעטראָגען אין מיינע ניי-איינגעאָרדענטע, ערשטקלאַסיגע שפּייזע-רוימע אין בידגאָשטש, דלוגאַ 26 אונטער דער פירמע:

„LUNCH"

און איך וועל זיך בעמיהען ווייטער, אונטער דער ערשטקלאַסיגער פּאַכמענישער לייטונג צופרידענשטעלען די שטרענגסטע קולינאַר-פאָדערונגען פון די געסט. איך האָב איינגעאָרדענט ביי מיר אין לאָקאַל, לויט׳ן מוסטער פון וואַרשא און לאָדז אַ בופעט „A la Fourchet" פערזעהען מיט די געשמאַקפולסטע, הייסע און קאַלטע שפּייזען.

ראָוושאָווער קוך! שטרענג כשר!

זייכנען מיט דרך ארץ
פישל קירשבליום.

בעמערקונג: מיינע געעהרטע געסט שטעה איך שטענדיג צו דינסט ביים ערלעדיגען פערש. פּראָטעסטירטע וועקסלען ווי אויך זעמטליכע איַנקאַסאָ׳ס.

Bank Spółdzielczy
Kupców i Przemysłowców
w ŁODZI

Spółdz. z ogr. odpow. — Tel. 136-46 i 188-34

39 צעגעלניאַנאַ 39

פראָנט 1-טער שטאָק — פראָנט 1-טער שטאָק

נעמט אָן וועקסלען, פּראָכטען און פערשידענע דאָקומענטען אויף אינקאַסע אויף אַלע פּלעצער אין גאַנץ פּוילען ביי אַ מינימאַלער פּראָוויזיע און צאָהלט אויס דעם זעלבען טאָג, וויינט איבער געלד אויף גאַנץ פּוילען, נעמט אָן וועקסלען איינלאָגען, גדן-געלדער און קלענערע אָפּשפּאָרונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאַכט די קאַנטאָ און גיט אַרויס אָוואַנסען אויף אינקאַסאָ

ערלעדיגט אַלץ פּינקטליך און רעעל.
די באַנק איז אָפען פון 9 ביז 2 מיטאָג

לעזט און אַבאָנירט
לאָדזשער טאַגעבלאַט

עקספאזע פון פרעמיער סלאוועק אין סיים

וועגען די אנגעווענטאגסטע פראגען פון ווירטשאפטליכען לעבען

רעגירונג טראגט אריין נייע געזעץ-פראיעקטען וועגען קארטעלן און פערביליגערן אינדוסטרי-אויסארבייטונגען

סיים עפענט זיך דעם 12. ד. ח.

וואַרשאַ (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די ערשטע סיים-זיצונג נאָך די חגאות-פעריען איז בעשטימט געוואָרען אויפ'ן ד. ח.

פרעמיער סלאַוועק וועט אויף דער זיצונג האַלטען אַ עקספּאָזע, אין וועלכען ער וועט זיך אָפּשטעלען אויף דער ווירטשאַפטליכער לאַגע אין לאַנד, וועגען אינוועסטיציע-פּלאַן וואָס זאָל דעלעגירט ווערען מיט דער הילף פון אַ הלוואה א. א.

עס זאָלען אויך רעדען אייניגע מיניסטאָרען.

אויף דער ערשטער זיצונג וועלען אויך אַריינגעטראָגען ווערען אַ רייהע געזעץ-פּראָיעקטען, צווישען אַנדערן וועגען די קאַרטעלען און וועגען ביליגער מאַכען אינדוסטריע-אַרטיקלען.

קאנסטיטואירונגס-זיצונג פון דער אויסערן-קאמיסיע

וואַרשאַ, (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דעם 10. ד. ח. קומט פאָר די קאָנסטיטואירונגס-זיצונג פון דער אויסערן-קאָמיסיע ביים סיים.

פאר די נייע פארלאמענטא"רישע ארבייטען

וואַרשאַ. (טעלעפּאָניש) געבעטען איז פאַרגעקומען אַ לענגערע קאָנפערענץ פון די מאַרשאַלקעס פון סיים און סענאַט וועגען די אַרבייטען אין די געזעצגעבענדע אינסטיטוציעס.

ענין בריסק אין סענאַט

וואַרשאַ. (טעלעפּאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אונטער'ן פאָרזיץ פון ווינצ-מאַרשאַלעק סען. באַגינסקי איז היינט פאָרגעקומען די קאָנסטיטוציאָנס-זיצונג פון דער יורידישער קאָמיסיע פון סענאַט.

די זיצונג האָט געעפענט דער סענאַט-מאַרשאַלעק ראַטשקעוויטש. אלס פאָרזיצענדער פון דער קאָמיסיע איז אויסגעקליבען געוואָרען סען. סט. פּערזשינסקי (פּ.פּ.), אלס זיין פערטרעטער באַגינסקי און אלס סעקרעטאַר סטאַניעוויטש.

דערנאָך איז די קאָמיסיע צוגעטרעטען צו פערטיילען די רעפעראַטען.

די מעהרהייט גיט איבער דעם רעפעראַט וועגען ענין בריסק צו סען. שעטשקאָווסקי (ב.ב.). דער לעצטער ערקלערט, אז ער קאָן נישט אָנגעבען דעם טערמין, ווען ער וועט דעם בעריכט צושטעלען צוליב'ן גרויסען מאַטעריאַל, וואָס איז פאַרבונדען מיט דעם ענין. דאָן בעטראַכט דער ווינצ-מאַרשאַלעק דעם רעפערענט פון דער פליכט צושטעלען דעם בעריכט אין משך פון 7 טעג.

באַרטעל און די מעשה בריסק

די קאַטאָוויצער „פּאָלאָניאַ" שרייבט: אין די פּאָליטישע קרייזען האָט זיך פערשפּרייט אַ קלאַנג, אז דער געוו. פרעמיער באַרטעל זאָל קומען קיין וואַרשא און זיך ווענדען צום מלוכה-פּרעזידענט וועגען דער מעשה בריסק. דעם דאָזיגען שריט זאָל פּראָף. באַרטעל האָבען אונטערנומען אויף דער בּיטע פון זיינע קאָלעגען, די פּראָפעסאָרען פון לעמבערגער פּאָליטעכניקום.

באנק פאלסקי געהעכערט די דיווידענדען

וואַרשאַ (טעלעפּאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די „באַנק פּאָלסקי" האָט בעשלאָסען צו געבען 16 פּראָצ. דיווידענדען.

פויליש-אמעריקאנישער האנדעלס-אפמאך

וואַשינגטאָן, 3. יאַנואַר. (ספּ.) ווי די „יונייטעד פּרעס" דערוויסט זיך פון מאַסגעבענדע קרייזען, איז דער פּויליש-אַמעריקאַנישער האַנדעלס-טראַקטאַט שוין אויסגעאַרבייט אין אלע זיינע פּרטים און וועט אין די נאָהענטסטע טעג פינאַליזירט ווערען. דער האַנדעלס-אָפּמאַך ענטהאַלט אַ קלויזולע וועגען גרעסטער פּרעפערענץ.

אין די הונג פּאָליטישע קרייזען האַלט מען, אַז דאָס שליסען דעם פּויליש-אַמעריקאַנישען האַנדעלס-טראַקטאַט האָט אַ וויכטיגע בעדייטונג פאַר די געגענזייטיגע בעציהונגען פון ביידע לענדער.

זעזאניעס אויף הכנסה-שטייער זאל פערלענגערט ווערען

וואַרשאַ (טעלעפּ. פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די וואַרשאַווער האַנדעלס באַנק האָט בעשלאָסען זיך צו ווענדען צו דער רעגירונג וועגען פערלענגערן דאָס אָפּגעבען זעזאַניעס אויף הכנסה ביז'ן 1 מאַי.

שווערע באהן-קאטאסטראפע אין ענגלאנד

לאָנדאָן, 3. יאַנואַר. (ט) נעבען קאַרלעסלע איז פאָרגעקומען אַ קאַטאַסטראָפע מיט אַן עקספּרעס-צוג. פיל וואַגאָנען זענען צושמעטערט געוואָרען. דריי פּערזאָנען זענען אומגעקומען. די צאָהל פערוואונדעטע איז נאָכנישט פעסטגעשטעלט געוואָרען.

מארשאל זשאפר געשטארבען

פּאַריז, 3 יאַנואַר (ט) היינט 9,23 איז געשטאָרבען מאַרשאַל זשאָפר.

מאַרשאַל זשאָפר איז געווען דער העכסטער אַרמעע-פיהרער אין פראַנקרייך בעת דער וועלט-מלחמה און בעזונדערס פּאָפּולער צוליב'ן נצחון איבער דער דייטשער אַרמעע ביי דער מאַרנע.

זיין טויט האָט אין פראַנקרייך אַרויסגערופען טיפען טרויער.

דער קאַבינעט האָט אָפּגעהאַלטען אַ ספּעציעלע טרויער-זיצונג. די לויה ווערט איינגעאָרדנעט אויפ'ן חשבון פון דער מלוכה.

פאריז, וויען און מאסקווע וועגען לארד מעלטשעט

פּאַריז. (יטא) פערעפענטליכענדיג צאָהלרייכע אַרטיקלען וועגען פערשטאָרבענעם לאָרד מעלטשעט, שטרייכט אונטער די גאַנצע פראַנצויזישע פרעסע די גרויסע פערדינסטען, וואָס דער פערשטאָרבענער האָט געהאַט פאַר'ן ציוניזם. „זשורנאַל דע דעבאַ" פערגלייכט לאָרד מעלטשעט מיט לאָרד ביקאָנספילד (דיזראַעלי), וועלכער איז אויך געווען בעלעבט פון אַ מיסטישען גלויבען אין דער שליחות פון דער בריטישער אימפּעריע.

וויען. (יטא) די עסטרייכישע, אונגאַרישע און טשעכישע פרעסע ווידמעט לאַנגע אַרטיקלען, געווידמעט דעם פערשטאָרבענעם לאָרד מעלטשעט, אז זיין טויט בעדייט פאַר ענגלאַנד אַ געוואַלדיגען שאָדען, מחמת אין דעם לאַנד האָט זיך נישט געפינען נאָך אַ פּערזענליכקייט, וואָס וואָלט זיין ביכולת צו פערנעהמען דאָס אָרט פון דעם דאָזיגען גרויסען קאָמאַנדיר פון דער אינדוסטריע.

מאָסקווא. (יטא) „איזוועסטיא" כאַראַקטעריזירט לאָרד מעלטשעט'ן אלס דעם גרויסען פיהרער פון דער אינדוסטריע, וועלכער האָט געפרובט ברענגען צו אַ צוזאַמענאַרבייט צווישען אַרבייט און קאַפּיטאַל. „פּראַוודאַ" בעשולדיגט לאָרד מעלטשעט'ן, אז ער האָט גענוצט די לעצטע קאַמפּאַניע געגען „סאָוויעטישען דעמפּינג".

ביי אַסטמא און האַרץ-קראַנקהייטען ברוסט און לונגען-ליידען, סקראָפעל און ראַכיטיס, שילד-דריזען - פערגרעסערונג און קראָפּף - בילדונג רעגולירט די קישקע טעטיגקייט, אז מען בענוצט דאָס נאַטירליכע Franciszka Józefa ביטער-וואַסער.

די אנגעקלאגטע אין אטענטאט אויף מארשאל פילסודסקי פאר'ן געריכט

וואַרשאַ. (טעלעפּאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) די אויספאָרשונג וועגען אַטענטאַט אויף מאַרשאַל פילסודסקי איז שוין פערענדיגט געוואָרען און איז איבערגעגעבען געוואָרען דעם ווינצ-פּראָקוראָר וויטאָלד גראַבאָווסקי. צושטעלען דעם בעשולדיגונגס-אַקט געגען די פּ.פּ.ס.'אָוועס יאַגאַרזינסקי און חברים.

דער פּראָצעס זאָל פאָרקומען דעם צווייטען חודש.

ציהונג פון דער דאלארובקע

ווער האט געוואונען 8 טויזענד דאלאר?

וואַרשאַ, (טעל) פרייטאג איז אין וואַרשאַ פאָרגעקומען די לעצטע ציהונג פון דער 5-פּראָצ. דאָלאַרען - הלוואה 2-טע סעריע, אויף אַ אַלגעמיינער סומע פון 25.000 דאָלאַר.

עס זענען אויסגעלאָסט געוואָרען פאָלגענדע פרעמיובקעס.

8.000 דאָל. נומ. 620.525

3.000 דאָל. נומ. 797248

1.000 דאָל. נומ. 936369 117710

264814 960277 805716

500 דאָל. נומ. 975813 917162

333501 694863 465570 805858

100 דאָל. נומ. 708592 198015

839793 570595 38950 129610
920882 872888 206254 229422
900686 182230 883990 213979
966879 486091 756991 739699
802688 611243 814548 776858
426696 190549 976693 706573
640234 493178 838853 128638
43793 615066 114391 645195
994248 755618 1115.8 655898
469983 519065 987374 481747
.559245 936287

דעפ. מינצבערג — מיטגליד פון צוויי סיים-קאמיסיעס

וואַרשאַ. (טעלעפּאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דעפּ. ל. מינצבערג איז דורכ'ן ב.ב.-קלוב בעשטימט געוואָרען אלס מיטגליד פון דער בילדונגס-קאָמיסיע פון סיים. אויסער דעם איז דעפּ. מינצבערג אויך געוואָרען בעשטימט אין דער בודזשעט-סיים-קאָמיסיע אלס פערטרעטער.

די פערטרעטער אין די סיים-קאָמיסיעס האָבען די זעלבע רעכט, וואָס די שטענדיגע מיטגלידער.

נישט קיין זעלבסטמארד נאר פון אן'אומגליקספאל

איז סאפירשטיין אומגעקומען פאר דער טיר פון זיין היים

וועגען געהיימניספולען טויט פון 28-יעהריגען שמעון סאַפּירשטיין, וועלכער איז געפינען געוואָרען אויף די טרעפּ צו זיין שטוב מיט אַן'אַרויסגעשאָסענער ברוסט, ווערט נאָך געמעלדעט:

די השערה, אז סאַפּירשטיין איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, ווייל ביי איהם אין פּוּנעס-טאַש איז געפינען געוואָרען אַ רעוואָלווער, האָט זיך אָבער אַרויסגעשטעלט פאַר נישט-ריכטיג. סאַפּירשטיין איז אַהיימקומענדיג שפּעט ביינאַכט געפאַלען אויף די טרעפּ און, פאַלענדיג, האָט דער רעוואָלווער אויסגעשאָסען און איהם אין ברוסט געטראָפען. דאָס איז אָבער נישט פאַלר פעסטגעשטעלט געוואָרען. אין דער טאַש, אין וועלכער דער רעוואָלווער איז געלעגען איז אַלס שפור פון דעם פאַטאַלען אומגליק געבליבען אַ לאָך, דאַנקענדיג פון אויבען, אויף דער מאַרינאַרקע, ווי אויך אויפ'ן פּאַלטאָ זענען קיין שום סימנים פון שאָס נישט געבליבען. די אויספאָרשונג איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אז סאַפּירשטיין איז נישט קיין קרבן פון אַן'אָנפאַל.

פייערליכע „מכבי"-אקאדעמיע

נעכטען איז אין זאַל פון שטאָט-ראַט פאָרגעקומען אַ פייערליכע אַקאַדעמיע אין צוזאַמענהאַנג מיט דער „מכבי"-וואָך.

די אַקאַדעמיע עפענט דער ווינצ-פּרעזעס פון דער לאָדזשער עקזעקוטיווע, אינזשעניער זשעלינסקי (העברעאיש).

נאָכדעם ווי דער אָרקעסטער פון „בר כוכבא" שפּילט דעם פּוילישען הימן און „התקוה", בעגריסט אין נאָמען פון „מכבי" ד"ר וואַלפאָוויץ. עס ווערען אויך פאָרגעלעזען שריפטליכע בעגריסונגען פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און פון „הזמיר".

אַ לענגערע רעדע איבער די צילען און אויפגאַבען פון „מכבי" האַלט א. צווייגלין פון וואַרשא.

צום סוף רעדט וועגען דער בעדייטונג פון „מכבי" דיר. רונגער.

פערפאכטעט די קונסט-גאלעריע

דער מאַגיסטראַט האָט בעשלאָסען צו פערפאַכטען די שטאָטישע קונסט-גאַלעריע (שיינקעוויטש-פּאַרק) אויף 5 יאָהר צום אינסטיטוט פאַר קונסט-פּראָפּאַגאַנדע, וועלכער אַרבייט אונטער'ן פּראָטעקטאָראַט פון בילדונגס-מיניסטעריום.

לויט'ן אָפּמאַך וועט דער „אינסטיטוט" מוזען איינאָרדנען אין לאָדז מינדעסטענס 5 אויסשטעלונגען פון בילד, סקולפּטור, גראַפיק, אַרכיטעקטור א. א. אין משך פון יאָהר. איין מאָל אין יאָהר מוז פאָרקומען אַן'אויסשטעלונג פון לאָדזער קינסטלער. די סובווענץ פאַר דער קונסט-גאַלעריע וועט בעטראָגען 6000 זל. אַ יאָהר.

קאנטער-אפענסיווע פון דער סאנאציע

געגען דער פראטעסט-קוואליציע פון דער אפאזיציע

ענטפער פון שריפטשטעלער קארדען-באנדראווסקי צו אנטאני סלאנימסקי. — געבענטשט זאל זיין די האנד, וואס בענוצט צוואנג — שרייבט אנטאני אנוש

די סאַנאַציע, וועלכע האָט ביז איצט געמיינט ווי פערשווייגען די פּראָטעסטען געגען מעשה-בריסק, האָט איצט אָנגעפאַנגען אַן'ענערגישע קאָנטער-אָפענסיווע.

דער ערשטער איז אַרויסגעטראָטען דער שריפטשטעלער קאַרדען באַנדראָווסקי מיט אַן'ענטפער דעם ליטעראַט אַנטאָני סלאָנימסקי אויף זיין בריף אין „ראָבאָטניק", אין וועלכען ער פרעגט איהם (באַנדראָווסקי'ן) פאַרוואָס ער פּראָטעסטירט נישט געגען דער מעשה בריסק, און ער גיט דערביי צו, אז צוליב דעם, וואָס עס שווייגט אזא שריפטשטעלער ווי קאַרדען-באַנדראָווסקי, ווערט די פּראָטעסט-אַקציע פון די פּוילישע ליטעראַטען געהאַמעוועט און עס זעהט אויס, ווי זיי וואָלטען מסכים געווען צו דער מעשה בריסק.

אין זיין ענטפער צו סלאָנימסקי'ן שרייבט קאַרדען-באַנדראָווסקי, אז פאַר [illegible] ער געווען איינמאָל צוזאַמען מיט סלאָנימסקי'ן אויף אַ פערזאַמלונג, וואו עס איז בעהאַנדעלט געוואָרען די מעשה בריסק. ד. פערזאַמלונג האָט געטראָגען אַ פּריוואַטען כאַראַקטער. אויף דער דאָזיגער פערזאַמלונג האָט קאַרדען-באַנדראָווסקי ערקלערט, אז מען דאַרף וואַרטען אויפ'ן ענטפער פון דער רעגירונג אויף דער אינטערפּעלאַציע פון צענטראָלעוו און ער קאָן נישט לכתחילה צווייפלען אין דעם לאָיאַלען און זאַכליכען ענטפער פון די מאַסגעבענדע קרייזען.

ווייטער שרייבט ער אַזוי:

„איך בין עפענטליך מודה, אז איך האָב גאַנץ אַנדערע פון אַנטאָני סלאָנימסקי'ן, בעגריפען וועגען פּראָטעסטען און קאַמף און וועגען דעם ווערט פון גוטבאַל, וואָס עס שטעלט מיט זיך פאָר דער נאָמען ליטעראַט. איך בין עפענטליך מודה, אז איך קאָן זיך גאָרנישט פאָרשטעלען אזא זאַך, ווי זיך אומקוקען, וואָס עס טוען אַנדערע, ווען איך האַלט פאַר וויכטיג אַרויסצוטרעטען פאַר דער עפענטליכקייט מיט עפּעס אַן'ענין, און זיך בעקלאָגען פאַר דער עפענטליכקייט, אז יענע האָבען מיר נישט געגעבען זייער אויטאָריטעט פאַר אַ פאַנצער.

ווייזט אויס, אז איך און סלאָנימסקי האָבען אַנדערע וועגען פון קאַמף.

איך האָב פיל קריגען נישט געזוכט קיין הילף און פיל קריגען נישט געזוכט מען קיין פאַנצער דאָ, ווען איך האָב באַלד נאָך די מאַי-געשעהענישען געשריבען צום יוסטיץ-מיניסטער אַ פּראָטעסט וועגען דעם, ווי מען פערהאַלט זיך מיט דער קאָמוניסטישער יוגענד, און וועגען דעם ענין סטודזשעניעץ. איך האָב נישט פערגעוואָרפען סלאָנימסקי'ן, ווען ער האָט געמאַכט אַ וויזיט דעם פראַנצויזישען שריפטשטעלער רעהאַמעל, געגען וועלכען איך בין עפענטליך אַרויסגעטרעטען, ווייל ער טראַקטירט פּוילען נאָך ערגער, ווי אַן'אַפריקאַנער קאָלאָניע.

כ'האָב ביי קריגען נישט געגעבען קיין עיין, שענקענדיג מיין נאָמען און מיין אַרבייט פאַר די הקדמות צו די פּוילישע איבערזעצונגען פון אוקראַינישע און רוסישע ליטעראַטען, ווי איליאַ ערענבורג, יאַשיענסקי, באַבעל א. א. כ'האָב אויך נישט געזוכט זיך צו דעקען מיט קיינעם'ס אויטאָריטעט, ווען איך האָב דער ערשטער פון אלע שריפטשטעלער אויסגעשטרעקט מיין האַנד אויף שלום צו די סאָוויעטישע שריפטשטעלער, טראָץ דעם וואָס כמעט די גאַנצע פּוילישע פּרעסע האָט מיך צוליב דעם פערשריגען פאַר אַ מלוכה-פערעטער.

איך האָב געהאַט געגען זיך די עפענטליכע מיינונג און אַ גרויסען טייל פון די פּוילישע שריפטשטעלער דאָ, ווען איך בין אַרויסגעטרעטען צו פערטיידיגען די ערע פון דעם דיכטער יוליאַן טוּוים אין דער צייט, ווען אלע האָבען איהם געוואָלט צוטרעטען אויף שטיקער צוליב זיין סאַטירישע ווערק דער בוקס. און ווי איך געדענק, האָט ער אויסער מיר נישט געהאַט קיין אַנדערע אנטשלאָסענעם פערטיידיגער.

איך זאָג נאָכאמאָל: ביי מיר און סלאָנימסקי'ן זענען דאָ צוויי פערשידענע וועגען פון קאַמף. איך קען נישט די פּראָטעסטען פון אַנטאָני סלאָנימסקי אין דער צייט, ווען אויף מיין קאָפּ זענען געפאַלען די קללות פון די בישופען און די גלחים האָבען מיך מחרים געווען אויף די אַמבאָנעס".

צום סוף פון זיין בריף שרייבט קאַרדען-באַנדראָווסקי, אז ער וואַרט מיט צוטרוי אויף דעם ענטפער פון דער רעגירונג און דערווייל שרייבט ער נישט היסטעריש ווי סלאָנימסקי.

* * *

א צווייטען בריף געגען די פּראָטעסטען פון דער אָפּאָזיציע איבער דער מעשה בריסק האָט פערעפענטליכט דער סענאַטאָר אַנטאָני אַנוש.

מיין ערפאַהרונג אין פּאָליטישען לעבען, שרייבט אַנוש אין זיין בריף, גיבען מיר די מעגליכקייט צו אַנאַליזירען די פערשידענע עלעמענטען, וואָס געהען כאָר אַרום דער מעשה בריסק. נעבען די אויפריכטיגע שטימען פון טיפער אויפרעגונג זעה איך קאָמעדיאַנטישע שטיק, וואָס שטאַמען פון מענשען, וואָס האָבען נישט געהאַט קיין איינציג שלעכט וואָרט פאַר די, וואָס האָבען מיט שטיקער בלאָטע און שניי בעוואָרפען דעם ערשטען פּרעזידענט און דערפאַר האָט זיי נישט פערשפּעהלט קיין לויב-ווערטער פאַר דעם, וואָס האָט ערמאָרדעט דעם פּרעזידענט. מיין אויער כאַפּט אויך אַרום פון דויס די פאַלשע מעלאָדיעס פון אויפרעגונג, וואָס שטאַמען פון מענשען, וואָס זענען אַזוי ענגליך צו די, וואָס איך האָב בעמערקט אין רוסלאַנד; זיי האָבען ענערגיש פּראָטעסטירט געגען דער טויט שטראָף, וואָס קערענסקי האָט איינגעפיהרט פאַר דעזערטירען, און ווען די דאָזיגע מענשען האָבען זיך שפּעטער אַליין צוגעבאַפט צו דער מאַכט, האָבען זיי אַנטוויקעלט אַ ווילדען מאַסען-מאָרד, וועלכער האָט זיך אָנגעהויבען מיטן מאָרד פון די צוויי מיטגלידער פון דער קאָנסטיטואַנטע פראָפ. קאָקאָשקין און דאָקטאָר שינגאַרעוו.

בריסק איז אַ שריט פון מאַרשאַל פּילסודסקי אויף דער ערנע פון פּאָליטישען קאַמף. איך שטיי אונטער דאָס וואָרט קאַמף. וואָס שייך דעם, ווי אַזוי מען האָט טראַקטירט די אַרעסטירטע אין בריסק, איז אַ זייטיגער מאָמענט, הגם אַן'אומאָנגענעהמער און אַ שרעקליכער, אויב די קלאַנגען זאָלען זיין אמת.

אין עצם איז דער דאָזיגער שריט פון דער רעגירונג אַ פּאַרטיזאַנער קאַמף'ס קאַמף מיט דער פאַרמיינישער גרויס-מאַכט, וועלכע מוז צובראָכען ווערען, אויב מיר ווילען, אז די מלוכה זאָל עקזיסטירען און זיך אַנטוויקלען.

ווען עס זענען צו מיר דערגאַנגען די קלאַנגען, ווי אַזוי מען האָט טראַקטירט די אַרעסטירטע אין בריסק, האָב איך איבערגעלעבט זעהר שווערע מינוטען. די פּראָפעסיאָנעלע תפיסה - פונקציאָנערען, וועלכע ערלויבען זיך אויף אַ ווילקירליכען אופן נאָך מעהר צו פערשאַרפען דעם שאַרפען תפיסה-רעגולאַמין און זיך לוסטיג צו מאַכען איבער אומבעהאָלפענע מענשען, פערדינען אַ שטראָף, און מ'דאַרף אָפּגעבען אַ חשבון פון זייערע מעשים פאַר זייער העכערער מאַכט. נאָך מעהר איז דאָס נוגע אָפיצירען.

אָבער די פאַקטישע אָדער אויסגעטראַכטע יסורים פון די אַרעסטירטע אין בריסק קאָנען פאַר אונז נישט פערדונקלען דעם פאַקט, אז בריסק איז די פאָרזעצונג פון'ם קאַמף, וואָס מאַרשאַל פּילסודסקי פיהרט געגען דער אַנאַרכיע, בונט און פּריוואַטע עסקים, וואָס ווערען רעפּרעזענטירט דורך די אָליגאַרכען פון סיים.

אַנוש ברענגט דאָן אַ רייה פאַקטען פון דער פּוילישער געשיכטע, וואו מען האָט צוליב דער טובה פון דער מלוכה אַרעסטירט וואָיעוואָדען און זיי געשלאָגען אין די תפיסות. די דאָזיגע פאַקטען — איז אַנוש וואָס אַנ'אמת מודה — זענען פאָרגעקומען אין 14. און 16. יאָהרהונדערט, אָבער אויך היינט — זאָגט ער — זענען נאָך דאָ אַזעלכע בעדינגונגען ווי דעמאָלט.

צום סוף פון זיין בריף בעבענטשט אַנוש „די האַנד, וועלכע בענוצט צוואַנג, אין נאָמען פון דער קראַפט און זיכערהייט פון דער מלוכה"...

—:0:—

לאדז
4. יאנואר 1931
זון אויפג. גנ. 7.44
זון אונטערג. אנג. 3.37
זונטאג, ט"ו טבת תרצ"א פ' שמות

טאג-כראניק

פאטענטען-קאנטראל

פרייטאג האבען זיך אין לאדז אנגעהויבען קאנטראלעס אין די געשעפטען, צי זיי באזיצען נייע פאטענטען. געגען פיל זענען צוזאמענגעשטעלט געווארען פראטאקאלען.

אומזאץ-שטייער

(ב) ביז'ן 15. ד. ח. דארף בעצאהלט ווערען דער אומזאץ-שטייער פאר'ן פירטען קווארטאל 1930 און דער הויך פון א פינפט חלק פון דעם זעלבען שטייער פאר 1929.

אמבולאטאריעס פון ספעציאליסטען

ביז סוף 1930 האבען די „לעטשניצעס" פון קראנקען-קאסע געהייסען פאליקלינקעס. די אינוואררזעטצונגס-מאכט האט זיך געגענגעשטעלט דער דאזיגער בעצייכענונג און איצט ווערען די אמבולאטאריעס פון קראנקען-קאסע אנגערופען: אמבולאטאריעס פון ספעציאליסטען".

געכאפט א פערברעכער-דריילינג
וואס האט אויסגעפיהרט דעם באנדיטען-אנפאל אויף זאוואדזקא 26

(§) דעם 14. נאוועמבער פ. י. איז די פערקויפערין פון בעקער-געוועלב אויף זאוואדזקא 26, בעפאלען געווארען דורך אנפאלער. וועלכע האבען זיך אריינגעריסען צו איהר נאכדעם, ווי אנ'אונבעקאנטע פרוי האט כלומרש'ט אינטען-ארומעט געוואלט קויפען טשאסטעס, ווייל דאס געשעפט איז שוין געווען געשלאסען. ווען די פערקויפערין טשעסלאווא קוקולסקא האט אנגעהויבען איינצופאקען די טשאסטעס האט איינער פון די אריינגעדרונגענע פערשוינען, דערלאנגט קוקולסקא'ן א קלאפ מיט א האמער איבער'ן קאפ. דאן האט א צווייטער אנפאלער געגומען ארומנישטערן אין געוועלב, בעת די קוקולסקא איז געלעגען א בעוואוסטלאזע אין א טייך בלוט. די אנפאלער האבען אבער לאנג נישט געקענט ארומפלינדערן אין געוועלב, ווארום עמיצער האט גראד גענומען קלאפען אין דער אונטער-טיר.

די באנדיטען, צוזאמען מיט דער אונבעקאנטער פרוי, זענען נעלם געווארען. קוקולסקא איז אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל, אז זי איז געקומען צו זיך, האט זי בעת'ן פערהער דערקענט אין אלבום פון אויספארשונגס-אמט די אנפאלער. איינער איז דער 27-יעהריגער יאן גראלעק, א בעקאנטער באנדיט, דער צווייטער איז יוזעף קלינקאווסקי פון 28. שיסער-פולק-גאס 8. די פרוי, וועלכע האט ביידען מעגליך געמאכט דעם אנפאל דורכ'ן „קויפען טשאסטעס", האט זיך ארויסגעוויזען אלס גראלאק'ס פרוי, די 25-יעהריגע יאנינא. אלע 3 זענען לעצטענס אין מעהרערע מאל געווען בעשטראפט פאר קרימינעלע פערברעכענס.

די באנדיטען איז אבער שווער געווען צו כאפען, ווייל זיי האבען לאנג נישט „אפערירט" אויף איין ארט.

נעכטען האבען פונקציאנארען פון אויספארשונגס-פאליציי בעגעגענט אויפן קאלישער וואקזאל דעם „פערברעכער דריילינג", וואס האט געזאלט אפפאהרען קיין פויזען. זיי זענען במהילה פערבעטען געווארען אין אויספארשונגס אמט. און מען האט דא ביי זיי געפינען א וואליזקע מיט מכשירים צו ברעכען קאסעס. ביי גראלאק'ן און קלינאווסקי'ן זענען געפינען געווארען רעוואלווערען. ביי דער פרוי אונטער'ן קלייד איז געווען בעהאלטען א בונט וויטריכעס.

קריסט מיט יוד. קוויטלער בעשווינדעלט יודען

ה' מ. א. נוימאן (פרעזידענט-פלאץ 8) גיט אונז איבער אזא פאקט:

מיט 4 וואכען צוריק איז איהם געשטארבען זיין פרוי. נאך דער קבורה איז צו איהם צוגעגאנגען א קברן און איהם געז'עצה'ט, ער זאל לאזען אויפקשטעלען א ברעטעל מיט'ן נאמען פון דער פערשטארבענער אויפ'ן פרישען קבר. דער אלמן האט עס געהאלטען פאר ריכטיג און דעם יוד געגעבען אויף דעם צוועק 5 זל. צומארגענס נאך דער לויה איז צו ה' נוימאנ'ען אהיים געקומען א קריסט מיט א יודיש צעטעלע, וואו עס איז געשריבען און דורך עמיצען אונטערגעשריבען, אז ס'איז נויטיג ארומצומויערען דאס קבר מיט ציגעל. עס זענען נויטיג 20 ציגעל און 15 קילא צעמענט. ער האט דעם קריסט געגעבען 5 זל. דאנערשטאג, צו די שלושים, איז דער אלמן אוועק אויף דער פרוי'ס קבר און צו זיין שטוינען געזעהען, אז דארט איז פארהאן בלויז דאס ברעטעל, וואס ס'האט געמאכט דער קברן. דאגעגען דאס מויערל איז נישטא.

ס'שמעלט זיך ארויס, אז דער קריסט האט דעם ה' נוימאן בשום בעשווינדעלט. לויט ווי דער קברן האט איבערגעגעבען, געהט דער זעלבער קריסט צו פיל אבלים און נארט אויס געלט קלענערע סומעס, בענוצענדיג זיך מיט יודישע צעטעלעך.

דער שווינדלער טרעפט משמעות צו די אבלים לויט די קלעפּ-מודעות און דער נאס.

—0§0—

נייע פראנצויזישע און ענגלישע קורסען פאר עמיגראנטען

„יעאס" האט בעשלאסען צו עפענען נייע גרופען אויף פראנצויזיש און ענגליש פאר אנפאנגער. די צאהל פריי-פלעצער אויף די נייע גרופען איז אפגעגרענעצט. איינשרייבען קען מען זיך מעגליך אין לאקאל פון „יעאס" קילינסקיגא 49 פון 10 ביז 2 בייטאג.

יוד. ארט.-פעראיין אין פוילען. דירעקטאריאט פון די פעראיינס-טעאטערן, בעטריבס-דירעקטאר, פראקטאר מאו לאדז: א. שטאקפעדער. לייטער: א. בעזמאן.

לאדזשער יוד. קאמער-טעאטער — נייער „ארט"

ווייסער זאל „מאנטיפעל" זאכאדניא 43
קינסטלערישער לייטער מ. בראדערזאן

היינט, זונטאג, 2 פארשטעלונגען
אנהויב 7.45 און 9.45 אווענד
— א. נ. —
„ווער מיר גוטס גינט"

פראגראם: 1) פראלאג, 2) זמירות, 3) די שטאט, 4) זיבען זאכען, 5) קיקעלעך גדולות, 6) יודען זינגען, 7) דער וואזשנער אורח, 8) אין א שוק-נעשעפט, 9) אסתר'קע, 10) רויזעל-ליד, 11) נישט-גוט, 12) אונזער מענאזשעריע, 13) קארא-גראנדע, 14) אין זאקאפאנע.

אנסאמבל לויט'ן א.ב. פרויען: זיסעל-גירל, מ. דאלסקא, לעלא זילבערמאן, שיינע-מרים, מאשע פעטערמאן, אלא שליפערקעוויטש. מענער: שמואליק גאלדשטיין, ש. דזשיגאן, מאטעל קאן, יעקב ריינגלאס, י. שומאכער, י. שפער. מ. אלטמאן.

טעקסטען: י. ל. פרץ, מ. בראדערזאן, דער טונקעלער, א. קאגאנאווסקי. מוזיק: ה. רובין, א. ביינעלמאן, און מאלקס-מאקיוועץ. דעקאר: און קאסטיומען י. ברוינער, מוזיק-לייטער—ה. רובין, רעזשי-דזשיגאן, שומאכער, בינע-אינספעקטאר—מ. קאן, ליכט-עפעקטען - יעראזאלימסקי.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פון 11 פריה ביז 2 בייטאג און פון 5 אזייגער אוו. שבת א גאנצען טאג.

נייער אלקאהאל-פראיעקט

(ה) לויט'ן נייעם פראיעקט וועגען אלקאהאל-געבערויך אין פוילען, וואס איז צוגעשיקט געווארען צו דער לאדזשער האנדעלס-קאמער, וועלען אין לאנד זיין 22000 פונקטען פון איינצעל-פערקויף פון אלקאהאל. די וואס נעהמען צום איבער-קאנטינגענט וועלען בלייבען ביי די קאנצעסיעס בלויז ביז'ן סוף פון זייער לעבען.

קליינער פעליעטאן.

קויהלען...

אקעגען דעם, וואס איהר זאגט: — בטחון. וואויל איז דעם מענש, וואס האט בטחון, נאך בעסער איז דעם מיניסטער וואס לעבט מיט בטחון.

מיר מיינען עס אקעגען דעם איצטיגען קויהלען-שטרייק אין ענגלאנד. די קויהלען-סוחרים האבען געהאט א שלעכטען סעזאן. דער ווינטער איז קיין ווינטער נישט און די קעשענעס זענען איינגעפרוירען. קומט שוין ווער נאך א משווארטקעלע קויהלען, איז לאו מעות ב'דעם...

דאס אייגענע מיט אונזער בודזשעט. אפיקורסים פרעגען קלאץ-קשיות: פון וואנען וועט מען נעהמען דאס, פון וואנען וועט מען דעקען יעניץ? און אז מ'וועט שוין נעהמען 2 גראשען טייערער אויפ'ן פודעלע זאפאלקעס וועט שוין זיין שבת צו מאכען?...

איז דער תירוץ — בטחון. דער קויהלען-סוחר, ווי דער מיניסטער, זענען מענשען, וואס האבען בטחון צו דעם, וואס זיצט אויבען און זאגט, ס'זאל זיך „ריגעווען" אינטען...

האט זיך איצט מאקע גענומען „ריגעווען" — און די ענגלישע קויהלען-גרובען איז אויסגעבראכען א שטרייק.

אז אין ענגלאנד שטרייקען די גרובען-ארבייטער, וועט אין ענגלאנד נישט זיין קיין קויהלען, און אז ס'וועט נישט זיין קיין קויהלען, וועט ווערען טייער קויהלען, און אז ס'וועט אין ענגלאנד זיין א יקרות אויף קויהלען, וועט „זאגלעמביע" האבען דאס ווארט, און אז „זאגלעמביע" וועט בעקומען אט א דעם „פינטעלע סוחר", וועט מען נעמען אנ'אנדערען מאן... דעם „מאן" וועט אויפכאפען דער קויהלען-סוחר, און אויב דער ענגלענדער וועט הייצען דעם אויווען, דעם פאבריק-קעסעל מיט זאגלעמביער קויהלען, וועט ווארימער ווערען — אין אונזער פינאנצ-קאסע...

וואויל דעם מענש (לייען: קויהלען-סוחר) און גוט איז דעם מיניסטער, וואס לעבט מיט בטחון...

אב-נעל.

קאנצערט-דירעקציע אלפרעד שטריך, טעלעפ. 213.84

פילהארמאניע

דאנערשטאג, ד. 8-טען יאנואר 1931 8.30 אווענד
איין און איינציגער
וויאלין-רעציטאל
פון בראניסלאוו
גימפעל
(פידלער פון וועלט-רוהם)
ביים קלאוויר: קארל גימפעל

אין פראגראם:
Lalo Symfonia Hiszpańska, Tartini chauson, Debussy — — — falla, Bloch, Paganini i inne. — — —

בילעטען — אין קאסע פון פילהארמאניע.

צי איז „חזיר" א באליידיגונג?
פילאלאגישע חקירות אין געריכט

די געוועלבערין עסא בוימרען פון קילינסקי-גאס האט בעליידיגט איהר קונה אנגא וויענצקאווע. די וויענצקאווא האט שטענדיג געהאט טענות צו דער געוועלבערין, הלמאי איר געוועלב איז נישט גענוג ריין, פאראיאס די פוטער איז נישט גוט צוגעדעקט א. א. וו. אנומעלט האט וויענצקאווא געזאגט, דער געוועלבערין, אז ביי איהר הערשט א חזירישע ארדנונג. פרוי ברוימאן איז געווארען אין כעס און געשריגען:

— דער גאנצער דיאלאג מיט אלע פיקאנטע מאמענטען, צווישען ביידע פרויען איז איבערגעחזר'ט געווארען אין געריכט.

דער ריכטער האט זיך גע'פלפל'ט, צי דאס וואס „חזיר" איז א בעליידיגונג און ווי שארף די בעליידיגונג איז. נאך אזוי ווי ביידע פרויען האבען זיך נישט געקאנט פערגלייכען אויף קיין עדות, האבען די „פילאלאגישע" חקירות וועגען חזיר גארנישט געהאלפען. די אנגעקלאגטע איז אנערקענט געווארען פאר אונשולדיג.

קאמוניקאציע-פערלייכטערונגען

אויף דער זיצונג פון באהן-ראט אין ווארשא האט גענומען אנטייל מצד דער לאדזשער וואיעוואדזטווא דער פאוויאט-סטאראסטע ה' רזשעווסקי. אויף דער זיצונג זענען ברייט ארומגערעדט געווארען די פאסטולאטען פון דער לאדזשער ווירטשאפטליכער וועלט וועגען קאמוניקאציע-פערלייכטערונגען.

רעטזעלהאפטער טויט פון א יודישען יונגענמאן
אומגעקומען אין א וואנע וואסער

(—) דעם 7. פאליציי-קאמיסאריאט האט מען נעכטען געמעלדעט וועגען אנ'אויסטערלישען-טראגישען פאל, וואס האט פאסירט אין הויז פון לאדזער אינדוסטריעלער ל. מארדאוויטש (וויסאקא 38).

ארום 11 אווענד האט מארדאוויטש'ס זוהן, דער 21-יעהריגער העניק, געהייסען זיך צוגרייטען א וואנע. דערנאך האט ער זיך צוגעמאכט אין באד-צימער. זעהענדיג, אז דער זוהן געהט נישט ארויס אין א שעה ארום פון וואנע-צימער, האבען די בעאונרוהיגטע עלטערן אנגעהויבען קלאפען אין טיר. קיין ענטפער איז אבער נישט געקומען. זיי זענען דערשראקען און איינגעריסען און געטראפען דעם זוהן ליגען אנ'אינבעוועגליכען אין דער וואנע מיט וואסער.

עס איז תיכף אלארמירט געווארען די פאגאטאוויע, וועלכע האט פעסטגעשטעלט, אז דער יונגערמאן איז טויט; ער איז דערטרינקען געווארען אין דער וואנע. ס'זענען אויך פעסטגעשטעלט געווארען סימפטאמען, אז דער יונגערמאן איז פערטשאדעט מיט גאז.

כ'ווערט אנגענומען, אז הענריק מארדאוויטש איז צוערשט בערוישעט געווארען פון גאז און דערנאך איז ער דערטרונקען געווארען אין'ם וואסער פון דער וואנע.

צי דאס איז א זעלבסטמארד אדער אנ'אומגליקס-פאל, איז נאך נישט קלאר.

פערגוואלדיגט א יונג מעדעל
דורך א 17-יעהריגען אויסוואורף

אין אויגוסט פ. י. איז פריילין פאלא פ. פון לאדז, זעכצעהנדיג אויף דאמשע, געגאנגען אין וואלד ארבען נאך שוואמען. פון דער געדיכטעניש איז דאן ארויס געשפרונגען צו איהר א יונגער אויסוואורף. ער האט דאס מיידעל אומגעווארפען און זי פערגוואלדיגט. פערשיטענדיג די אויגען מיט זאמד און פערשטאפענדיג דאס מויל. זי איז געבליבען ליגען אין אוהנמאכט. אז זי איז געקומען צו זיך, האט זי וועגען דעם פאל געמאלדען דער פאליציי. דער אויסוואורף האט זיך ארויסגעשטעלט אלס 17-יעהריגער אנטאני לודמשאק. געכאפט איז ער געמשפט געווארען דורכ'ן לאדזער קריי-געריכט ביי פערמאכטע טירען. לודמשאק איז פער'משפט געווארען אויף אנדערטהאלבען יאהר תפיסה און צו פערלירן אלע רעכט.

פאליציי וועט קענען קאנטראלירען
צי ס'זענען פארהאן ערלויבנישען אויף די אינסטאלירטע ראדיא'ס

(*) די לאדזשער וואיעוואדזטווא האט דערהאלטען פון אינערן-מיניסטער א צירקולאר צו דער אינטוינסטראטאציע-מאכט, שטרענג אכטונג צו געבען אויף די, וואס אינסטאלירען און ווארינגען ראדיא און מעלדען נישט וועגען דעם אין די בעשטימטע אינסטאנצען. ראדיא-ערלויבנישען געבען ארויס די פאסט אמטען.

די פרוי
(ראמאן)
פון א. י. גראדזענסקי

(44-טע פארטזעצונג)

4.

ווען נחום האט אין א צייט ארום א צווייטען מאל געטראפען ראזלען אין נאס, איז זי נישט געווען אליין, נאר אין דער בעגלייטונג פון א יונגען הער.

— ווי בעקאנט, — האט ראזעל דערפרייט פארגעשטעלט פאר נחומען איהר בעגלייטער, — דאס איז מיין מאן.

נחום האט אויסגעלאצט א פאר אויגען, ער האט געמיינט, אז ראזעל שפאסט און א שמייכעל האט זיך צורונען איבער זיין המעקאמען פנים.

— איינער מאן אזוי ווי איך? — האט ער זיך שמייכעלענדיג אפגערופען.

— נייין, נישט ווי איהר, נאר מיין מאן. איך האב חתונה געהאט. גיט מיר א מזל-טוב. — האט זי הארט בעטאנט.

— אין אמת'ן?... ווען?... — האט זיך נחום געוואונדערט.

— די וואך...

ער האט נאך אליין נישט געקענט בעשליסען ביי זיך צו ס'איז ערנסט, צו שפאס. דער בעגלייטער איז רוהיג געשטאנען מיט א העפליכען שמייכעל און קיין ווארט נישט געלאזט הערען פון זיך. דאס איז נחומען געווען ווי א רעטעניש.

— איהר גלויבט נישט? איהר זעהט דאך מיין רינגל!

לסוף האט זיך נחום געמאכט קוראזש:

— נו, מילא, מזל-טוב איך... אבער אזוי פלוצלונג?... אזוי אומגעריכט?...

היינטיגע צייטען האט מען חתונה אזוי — האט זיך צעגערופען ראזעל, — עס איז אריינגעפאלען...

די גאנצע צייט, וואס נחום איז געגאנגען ביי ראזעל'ס זייט, האט ראזעל'ס בעגלייטער, — ווען זי האט דאס פארגעשטעלט אלס איהר מאן, — געשוויגען ווי א ספינקס און נאר בסדר העפליך געשמייכעלט און נחומען האט אנגעהויבען ווערען אויפפאלענדיג יענעמס דאלטונג, און און מח איז מיטאמאל ארויסגעשוואומען א מחשבה:

— נישט קיין יודיש פנים עפעס...

ראזעל איז געווען פריילעך, האט א סך גערעדט און געלאכט מעהר ווי געוועהנליך. איהר מאן האט אלץ געשוויגען און ביי נחומען איז אלץ מעהר געוואקסען דער חשד.

— — — — — — — — — — —

עס איז באמת געווען א רעטעניש, איינגעוויקעלט אין א סודות פולען שלייער, ראזעל'ס פלוצלינגער און אומגעריכטער חתונה האבען. אזוי גיך, ווי עס קען נאר פאסירען און לעבען איז עס געשעהען. און מעמעטער האט מיט איהר זיך בעקענט א יונגערמאן און שוין אין א פאר טעג ארום האט ער פערלאנגט איהר האנט. אזוי אומגעריכט... אזוי גיך... און זי, ראזעל, האט נישט געוואוסט ווער איהר מאן איז. ער איז געווען ס'רוב א שווייגער, אבער עס האט איהר נישט געארט. א מענטש איז געקומען און איר פארגעלייגט נייען מיט איהר צוזאמען איהר לעבענס-וועג, זיין איהר בעגלייטער ביז'ן גרוב. א מענש איז געקומען און זיך געשטעלט אויף דער גרענעץ פון איהרע מיידלשע יאהרען וועלענדיג אפווישען, וועלענדיג אפמעקען זיי. און אט האט זי געגעבען איהר הסכמה דעם דאזיגען מענשען און אין משך פון איין וואך זענען זיי פון איהר נעלם געווארען, איהרע יונגע, זארגלאזע, מיידעלשע יאהרען.

ווי איז דאס אזוי פלוצלינג פארגעקומען אזא איבערקערעניש? — ראזעל ווייס אליין נישט. זי האט גארנישט איבערגעטראכט. א קאפריז — און דורכגעפיהרט איהם.

איהר מאן איז געווען אנ'אגענט און געוואוינט הינטער שטאט אין די שטאטישע געגענטער. און יעדער טאג איז ראזעל געפאהרען אין שטאט און ביורא אריין.

פון איהר חתונה האט ראזעל קיינעם נישט געשריבען, נישט גינזבורג'ן, נישט לייזינג'ען, נישט די איבעריגע בעקאנטע אין קריי-שטאט. זי האט געוואלט זיי זאלען זיך דערוויסען נישט פון איהר נאר פון זייטיגע. זי האט געוואלט עס זאל זיין פאר זיי א סורפריז. אגב איז דאס געווען ביי איהר א נעפהאל פון שמאליץ, נישט צו טיילען זיך פון ווייטען מיט דעם סאמע ווינקעלסטען פון איהר לעבען.

צי איז זי צופרידען געווען פון איהר חתונה האבען? צי האט זיך לסוף בערוהיגט איהר בסדר אויפגעבראוזטע פרייע און לייזענשאפטליכע נאטור פון יוגענט און ליבע? צי איז זי געווען גליקליך? צי האט זי געשפירט לסוף דאס פיצעלע מענטשליכע גליק פון מיליאנען? און צי האט איהר דער דאזיגער טראפען גליק אין ים פון אלמענטשליכען, קליינבירגערליכען און האלב באלעבאטישען יודישען לעבען בעפרידיגט געזעטיגט? ווער ווייס?

האבען דאך מיליאנען פרויען אויף אזא אופן חתונה, מיינענדיג, אז דאס איז דער ענד ציל פון זייער לעבען, דער זיגען פון זייער קיום, מיינענדיג, אז דאס איז דער גליק, נאך וועלכען עס לעכצען אזוי זייערע פלאטערנדיגע יונגע נשמות, זייערע לייזענשאפטליכע, ברויזענדע און רעגענדיגע נאטורען.

און וויפיל פון די דאזיגע מיליאנען ענטוישען זיך צומארגענס נאך דער ערשטער חופה-נאכט פון בעקענען זיך אויף איין געלעגער דעם ערשטען מאל און זייער לעבען מיט'ן ביז דער חתונה נישט דערלייבטען גליק? וויפיל פון די מיליאנען פרויען עסט דערנאך דער ספק נאכ'ן פערזוכען דעם עפעל פון זינדיגען בוים? און וואס אזוינס איז בכלל גליק? צי איז דאס צונויפגיסען זיך פון צוויי מענשען שוין די פערענטפערונג פון יענעם גרויסען, אומשולדיגען, הימלישען גליק, וואס הייסט ליבע? אט די ליבע, וועלכע איז אזוי פיל מאל בעזונגען געווארען פון די גרעסטע פאעטען אין דער וועלט? אט די ליבע, נאך וועלכער עס בענקען און פלאטערען און קלאפען אזוי אומרוהיג מיליאנען יונגע הערצער? אט די ליבע, אין וועלכער עס גיסען זיך צונויף אין איין בעהעפטונג די געפיהלען פון זכר און נקבה?

אט די ליבע, וואס שליסט צונויף אין איין קיום די רעיונות און מחשבות פון צוויי וועזענס, וועלכע געפינען זיך אפגעטיילט איינער פון צווייטען דורך ימען און לענדער? די ליבע, וואס גיט כוח, מוט און דרייסט צו ווארטען איינער אויפ'ן צווייטען יאהרצענדליגער? די ליבע, וואס פירט צונויף צוויי ביז איצט אומבעקאנטע וועלט-פרעמדע און גיסט זיי צונויף אין איין פייערדיגען הייסען פערלאנג?... ליבע?... גליק???...

און דאך בעפרידיגען זיך מיליאנען פרויען דערמיט, ווי מיט א ענדליך דערגרייכטען ציל. און דאך לעבען זיך נאכדעם, מיליאנען פרויען רוהיג און גליקליך און געלאסען ווי צו דעם וואלטען זיי געשטיעבט אין זייער תמימותדיגער יוגענט. און דאך איז דאס א פערענטפערונג פאר זייער דורשט נאך ליבע, פאר זייער הונגער נאך גליק, ווייל אזוי איז דער מענטשליכער לעבען, ווייל דער מענטשליכער לעבען איז ערדיש און קיין אנדער ארט גליק, ווי דער דאזיגער גליק האט דער ערדישער לעבען פאר'ן מענשען נישט געגעבען. אזוי מיינען מיליאנען. און מיליאנען זענען איבערצייגט, אז דאס איז דער קיום פון די מענשליכע און ערדישע וועלט קומען צו דער מדרגה און איבערצייגונג אז עס דאזיגער ערדישער גליק איז נישט שוין, נישט עטמעטויש. אז עס איז דא א גליק א הימלישער, נישט קיין קערפערליכער וואס דאן די מענשליכע און ערדישע קיין קיום נישט האבען, ווי דאן דאס מענשליכע און ערדישע מוזען אונטערגעהן... ווייל ערדישע געבארענע מוזען זיך פיהרען לויט די געבאטען פון דער מוטער-ערד, ווייל ערד געבארענע קענען נישט דערגרייכען דעם גליק פון די הויכע ווייטע הימלען, זיי מוזען זיך געהענען צוזאמען מיט'ן פיצעלע גליק, וואס די ערד בעשערט... זיי טאר קיינמאל די ערד נישט מיאוס ווערען, ווייל אנדערש זענען זיי פערמשפט אויף אונטערגאנג...

די ערשטע צייט, וואס ראזעל האט געלעבט מיט'ן מאן, די ערשטע צייטען, וואס ראזעל האט דערשפירט דעם ערדישען גליק פון צונויפקומען זיך מיט א צווייטען ערדישען גוף, דאס, וואס האט איהר לעבען פערראנזשירט מיט א צווייטען, א שטארקער פון איהר, מאנסביל, און געהערט צו איהם מיט'ן גוף און נשמה, מיט אלע איהרע פריידען און ליידען, מיט אלע איהרע חלומות און דמיונות, מיט אלע איהרע רעיונות און מחשבות, מיט אלע איהרע זארגען, נישט אויף איין שעה און טאג, נאר אויפ'ן גאנצען לעבען, — אט די דאזיגע ערשטע צייט איז זיך צוגע...

(המשך קומט).

פארוואס האט מען אונז פיינט?

פון ד"ר י. קרויש

יודען פראגע! אייביגע פראגע! אייביגע טראגעדיע!

טויזענטער פון אומשולדיג בלוט און טרערן פליסען שוין טויזענדער יאהרען, און א געווירבעל פון האס, פעסימיזמעס, חשד, שקר און נידערטרעכטיגקייט ברויזט און זידט דער אייביגער קעסעל, טראָץ די שענסטע דרשות פון מענשען-ליבע און דער ענטוויקלונג פון דער ציוויליזאציע. דא און דארט ווערט געפּוהרט א ... קאמף צו מאכען איינמאל פאר אלעמאל א סוף צו מאכען צו דער בלוטיגער טראגעדיע און אפצואווישען דעם שאנד-פלעק פון דער מענשהייט. יעדער איינער זאגט וועגען יודישען פאלק עפּעס אנדערש, בעת איינער זעהען מיר לעבעדיגע און בעת א צווייטען קאלט-בלוטיג אומאינטערעסירט. מ'האלט אונז אויך טייל-מאל פאר אזעלכע מענשען, וואס האבען אדיגע נעברענגט זעהר פיל רוחים די לענדער, וואס האבען אונז אויפגענומען מיט גאסטפריינדליכקייט און דורך אונזער אקטיוויטעט ענטוויקעלט די לאנדעס לענדער און זיי פערוואנדעלט אין... וואוילהאבענדע מלוכות. און דאדורך וואו מען האט יודען געיודפ'ט איז געקומען ארום קומט און גוים.

דאס איז איין מינונג.

אנדערע ווידער זאגען, אז מיר זענען א באנדע פאראזיטען וואס לעבען נאר אויף יענעמס קערפער און זענען אליין נישט פעהיג צו קיין שום פראדוקטיווער ארבייט, א באנדע אויסנוצער, פראצענטניקעס, שווינדלער, גנבים און אונטערצינדער. בעת א טייל זענען מיר פחדנים, פיזיש מינדערווערטיגע בעשעפענישען מיט אנ'איינגעבויגענעם רוקען און צובראכענעם גייסט, מענשען, וואס שרעקען זיך פאר זייער אייגענעם שאטען, אין די פאלען און טויט-שרעק, ווען זיי דערזעהען א הונט. ווידער בעת אנדערע זענען מיר גרויזאמע בעסטיעס, וועלכע קוויקען זיך מיט בלוט פון קליינע קריסטליכע קינדער. טייל האלטען אונז פאר רעאקציאנערען, פאנאטיקער, וואס פוילען און זייער אלטען געדאנקען-גאנג, און אנדערע מאל זענען מיר ווידער רעוואלוציאנערען, עקסטרעמיסטען, באלשעוויקעס, א. ז. וו. איינער האלט אונז פאר רעליגיעזע פאנאטיקער, וועלכע האלטען זיך שטאל און אייזען בעם אלימען גלויבען און אפערגלויבען, און בעי אנדערע ווידער זענען מיר ניהיליסטען און אפיקורסים, און א ברעקעל געפּוהל פון גלויבען און אונזער הארץ, אט און אזא קאלטער... בעהאנדעלט די יודען-פראגע. דער יוד אלס יחיד עקזיסטירט נישט פאר זיי, אויב איינער האט זיך פערשולדיגט, שלאגט מען דעם גאנצען כלל, און אפילו פרויען און קליינע קינדער. און מיטעלאלטער האט מען דעם יוד אפגעזונדערט פון דער אנדערער בעפעלקערונג, ווי א קרעציגען. און דער מאדערנער צייט, מוזען הויכע בעגריפען וועגען פרייהייט און גלייכהייט, געפינט מען נאך אויך געוויסע ווינקעלעך מיטלען אונז אפצושטויסען און א זייט און אונז צו איזאלירען, כדי מיר זאלען נישט חלילה פערפעסטען די ארומיגע לופט.

דער בעקאנטער צארישער מלוכה-מאן, גראף וויטע האט זיך אמאל פערפלאנט פאר'ן צאר אלעקסאנדער דעם דריטען, אז עס איז נישטא קיין מיטעל צו לעזען די יודען פראגע. רעפרעסיעס און פערפאלגונגען פיהרען נישט צום ציל. דאס איינציגע ראדיקאלע מיטעל, וואלט געווען צוזאמענצונעמען אלע יודען פון רוסלאנד און זיי איינמאל פאר אלעמאל ארייננווארפען און שווארצען ים ארעין. גראף וויטע האט גאנץ גוט געוואוסט, אז אפילו אויך דאס וועט נאכנישט לעזען די יודען פראגע, פונקט אזוי ווי עס האט נישט געלעזט דאס פערהאסטע יודישע פראבלעם דער אדעסער פאגראם און די צעטען פון ווייטען רעגירונג, וועלכער האט רוסלאנד קיין גרויס פּבוד נישט געבראכט אין די אויגען פון דער וועלט.

דאס אייביגע פראבלעם פון דער קולטורעלער וועלט — די יודען פראגע — ווארט נאך אויף אזהר לעזונג. יודען און קריסטען ווילען זי פערגעסען. פארוואס אבער ווערט דאס דאזיגע שווערע פראבלעם אזוי איינזייטיג בעהאנדעלט? די צופעליגקייט און דעם אופן, ווי עס ווערט בעהאנדעלט די יודען-פראגע דורך יודען און נישט יודען דערמאנט און יענעם אמעריקאנער וועלכער און אנגעלזמען דאס ערשטע מאל קיין מאסקווע און זיך נישט אנגעגעסעלען אויף א וויססען בער, וואס איז ארויסגעלאפען פון'ם צירק.

דער אמעריקאנער האט תיכף פערנאטירט אין זיין נאטיץ-בוך, אז אין מאסקווע שפאצירען ארום בערען און די גאסען און קיינער שטערט זיי נישט. אט אויף אזא אופן ווערט אויך בעהאנדעלט די יודען פראגע. דאס מאל אבער אזוי נישט זיין. דאס יודישע פראבלעם איז א וועלט-אויפגאבע, א נאטור-פראבלעם, און נאר אלס אזעלכע דארף עס בעטראכט ווערען.

דער אונטערגאנג פון יעדער געזונדער בריאה איז זעלבסטשוין און דער געפּוהל פון קיום המין. דעם דאזיגען אינסטינקט זעהט מען שוין און טיפען אלטערטום, בעי די גאנץ פרימיטיווע פעלקער. די פאמיליע, דאס איז געווען דער ערשטער שטאפּעל פון דער זעלבסטהאלטונג, און מיט דער צייט האט זיך די ארגאניזאציע פון דער פאמיליע ענטוויקעלט ביז צו דער מדרגה פון דער מאדערנער מלוכה. די מלוכה און די ראהמען פאר דער ענטוויקלונג פון די פעלקער, פאר זייער שאפיגנס-קראפט, פאר זייערע פיזישע און גייסטיגע לייסטונגען און די ראהמען פון דער מלוכה ענטוויקעלט זיך דער אינהאלט פון זייער לעבען און די נאציאנאלע בעשטימונג צו דערהאלטען די איינציגארטיגקייט. זייער פיזישער און פסיכישער רייכטום. און אזוי ענטוויקעלט זיך דאס נאציאנאלע לעבען, דאס נאציאנאלע באוואוסטזיין פונ'ם פאלק.

א.ז דעם נאציאנאלען בעוואוסטזיין איז נישט מעגליך דער וואוקס פון דער ציוויליזאציע און דער קולטור. אזוי ווי די מלוכה און די ראהם פאר'ן לעבען פון די פעלקער, אזוי איז די נאציע דאס בילד פון דעם דאזיגען לעבען. און ווען דאס יודישע פאלק איז פערטריבען געוואָרען פון זיין לאנד און אנגעהייבען צו יעדען צווישען אנדערע פעלקער, האט זיין לעבען געמוזט אנגענומען א גאנץ נאטור-ווענדונג: עס האט שוין נישט די איינציגע ראהם, עס לעבט און די ראהמען פון די אנדערע פעלקער. אבער זיין פיזישע און פסיכישע איינציגארטיגקייט האט ער מיטגעבראכט פון זיין אלטען פאטערלאנד, פון יהודה, זיין נאציאנאלער אינהאלט איז געגאנגען צוזאמען מיט'ן יוד און גלות ארעין, און אט די צוזאמענשטויסען פון דער יודישער איינציגארטיגקייט, שטרעבונגען פון די ארומיגע פעלקער, זענען ארייגעקומען אונגעזונדע ערשיינונגען. די סבה פון דעם יודען-האס. און וואס שטארקער עס איז דער געוואלד-אקט געגען דעם אויפגעדערמאנטען נאטור-געזעץ, אלץ שטארקער איז די שנאה צו דעם יודישען פאלק.

און דעם נעכסטען ארטיקעל וועלען מיר שענקען אונזער אויפמערקזאמקייט אויף די ערשיינונגען געגען דער נאטור-געזעץ.

——:0:——

נייער קאדעקס פון גוטע זיטען...

א ביכעל, וואס לערנט, ווי אזוי זיך אומצוגעהן מיט מענשען, ווי אזוי צו טעלעפאנירען, עסען, שלאפען, שפאצירען און... חתונה האבען

דער פראנצויזישער זשורנאליסט פאול רעביע האט אוצט פערעפענטליכט א קליין בוכעלע א. נ. „דער נייער זיטען-קאדעקס". און אנ'איינגענארטיגען הומאָריסטיש-פעליעטאָניסטישען טאָן גיט דער מחבר איבער, ווי אזוי מען דארף זיך אויפפיהרען און דער גוטער געזעלשאפט, כדי צו בעקומען דעם נאמען פון א „בעסערען" מענש, פון א דזשענטעלמען. מיר גיבען דא איבער פאר אונזערע לעזער איינגע אויסצוגען פון דעם דאזיגען בוכעל.

פרעזענטען

שענקען א פרעזענט א נאהענטען מענש איז נישט אזוי גרינג פון די לייכטע אויפגאבען. אויב דער פרעזענט זאל זיין אנ'אמת'ער פרעזענט, מוז מען אודם שענקען זעהר פיל געדולד, ישוב הדעת און סימפאטיע. מיט דעם טייערסטען און קאסטבארסטען פרעזענט ווערט מען נישט דערגרייכען דעם געוואונשענעם צוועק, אויב ער וועט נישט האבען און זיך עטוואס כאראקטעריסטישעס. די דארפסט זיך נאר זעהר גוט אומקוקען אויף דער גאס, און די וועסט גאנץ זיכער געפינען זעהר פיל קליינגינקייטען, פון וועלכע אייערע נאהענטע וועלען הנאה האבען. זעהר אפט איז גענוג א בוכעל. דער פרעזענט מוז ארויסרופען צופרידענהייט. ער מוז ערוועקען דאס געפיהל, וואס איז זיין דער מלחמה שוין פערגעסען געוואָרען: דער ווילען צום לעבען. (בעי דער געלעגענהייט עטליכע ווערטער וועגען טרינקגעלד: די דינערשאַפט לאזט מען איבער טרינקגעלד נאר און די הייזער, וואו מ'קומט זעהר אפט און מ'קען די דינערשאפט א לענגערע צייט).

חתונה

די היינטיגע חתונות זענען בעקאנט. זעהר ווענג פייערליכע שמועגג, אלס יוצא וועגען מענדעלזאהנ'ס חתונה-מארש, דערצו קומען נאך צו אונגעלייבלע צערעמאניעס, און דערנאך דער אפפאהר פון די אויטאס מיט בלומען. דאס מיידעל, וואס דארף נאך היינט ווערען א ווייבעל טראגט געוועהנליך ווייסע קליידער, א קראנץ אויפ'ן קאפ, וואס דארף זיין דער סימבאל פון גאַטסקייט, רייינקייט און צניעות. די קליינע זעהט אויס ווי א מלאכ'ל. אבער ווי זעהט אויס דער הבחור החתן? און זיין זשאקעט מאכט ער דעם איינדרוק, ווי ער וואלט אפגעשטאט א וויזיט עפעס א נאהענטען שכן און דער בעגלייטונג פון א דאמע, צו וועלכער ער איז אונגאנצען גלייכגילטיג. זייט מיר מוחל, אבער אזהר, הבחור החתן, זעהט דאך אויס ווי א דירעקטאר פון א האטעל, ווען ער בעגריסט זיינע שטאם-געסט. הכלל — נישטא קיין הארמאניע צווישען אייער הילוך און די קליידער פון אייער פרוי. דאס יונגע בעל-הבית'ל מראלט זיך, ווייזט אויס, אזוי:

— פאר מיין פרוי איז דער היינטיגער טאג א היסטארישע דאטע. פאר מיר איז עס אבער א געוועהנליכער טאג. זי טראגט א ווייס קלייד מיט קאראנקעס, און איך — מיין וואכעדיגען אנצוג.

אבער בעססער הער, צי בעמערקט אזהר נישט א מיספערשטענדניש און אייער קליידונג? אזהר טראגט א געוועהנליכען אנצוג און אייער פרוי איז אויסגעפוצט און עסיג און האניג. און אזא הלבשת האלט אזהר היינט פאר עלעגאנט? בוטע, קומט ארעין און אנ'ארבעטער-קווארטאל (עס רעדט זיך וועגען פראנקרייך), דארט וועט אזהר זיך איבערצייגען, ווי מען דארף זיך אנטאן צו דער חתונה. גיב נאר א קוק אויף דער כלה. זי איז טאקע אויך אנגעטאן און א ווייס זיידען קלייד. ער טראגט אבער א פראק און האלט און דער האנד דעם צילינדער. גלויבט מיר, אז דאס דאזיגע פארל זעהט אויס פיל שעהנער פון יענעם „נאנשאלאנט"-שטייפען חתן-בחור נעבען דער עלעגאנט-אנגעטוענער כלה. די דאזיגע ארימע מענשען ווייסען יא, ווי געהעריג אפצושאצען דעם פייערליכען אקט פון דער חתונה.

בעגריסונג

אויב אזהר וועט טרעפען א בעקאנטען, און וועלכען אזהר האט נישט די גאנצע זיכערהייט, זאלסטו אזהם יעדענפאלס בעגריסען. דאס איז דער אזוי-גערופענער „פרעווענציו-מיטעל". און אזא פאל מוז אבער די בעגריסונג זיין אנ'אומבעדייטענדע, איבערפלעכליך, און דארף מאכען דעם איינדרוק, ווי אזהר וואלט זיך נאר א שטיינער געוואלט צורעכט-מאכען די פרוזור, אדער אנטאַפען די וואנסען מיט דער האנד.

סאלוטיר נישט, ווי א סאלדאט, צולייגענדיג בלויז די האנד צום קאפעלוש. אזא ארט בעגריסונג בעי ציווילע מענשען זאגט נישט עדות, אז זיי זענען ציוויליזירט. בעגריסען א דאמע מיט א פאפירלאס אדער א פייפע און מויל איז פונקט אזוי אונגעשיקט, ווי אזהר וואלט זאגען צו איינעם, וואס שטעהט נעבען אייך און בלויזען קאפ: „טו שוין אמאל אן דאס היטעל!"

ווען עס נעמט פאר אייך עמיץ אראפ דעם הוט, דארפט אזהר אויך דאס זעלבע טון.

טעלעפאן

און אלגעמיין דארף מען געדענקען דעם כלל: מען דארף נישט טעלעפאנירען. סיידען עס געהט וועגען עפּעס א וויכטיגען ענין אדער וועגען א ראנדקע. אזהר דארפט דאן געדענקען, אז אזהר קאנט נאך אפשר אייגעם אויפוועקען פון שלאף. איבערשרעקען א קראנקען, אדער אויפרעגען אזא איינעם, וואס דארף האבען אונבעדינגטע רוה. פערבעט נישט קיינעם אויף מיטאג אדער אויף קאלאציע דורכ'ן טעלעפאן. א מענש, וואס קען שרייבען, איז גלייכער, אז ער זאל שרייבען. זעהר אונגעשיקט איז פון איינעם, וואס דרוקט אויס א דאנק אדער א גראטולאציע דורכ'ן טעלעפאן.

——:0:——

די ווירטשאפטליכע לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין סאוו.-רוסלאנד אין 1930

מאסקווא. (יטא) יודישע מוער און מאסקווא ווייזען אן אויף פאלגענדע שנויים, וואס זענען פארגעקומען און משך פון יאהר 1930 און דער לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג און סאוויעטען-רוסלאנד. ערשטענס זענען געמאכט געווארען בעדייטענדע פארטשריטע אויפ'ן געביט פון דער באדען-קאלאניזאציע און ווירטשאפטליכער פערזעלבסטשטענדיגונג פון די קאלאניסטען. צווייטענס, זענען ארייגגעצויגען געווארען און דער אינדוסטריע 50.000 יודישע יוגנטלעכע אלס טייל און דער רעאליזאציע פון דער „פיאטילעטקא", וועלכע האט דאס ערשטע מאל געעפענט פאר יודען די מעגליכקייט מאסענווייז אויפצונעהמען צו יודען און דער גרויס-אינדוסטריע. די קאָמוניסטישע פיהרער גלויבען, אז און משך פון יאהר 1931 דארף מען זיך רעכענען, דאס די גאנצע יודישע בעפעלקערונג זאל אויבערציהטען מיט'ן האנדעל און ארייגעצויגען ווערען און דער אינדוסטריע. דאס דרוקט בעדייטענד נעווינס פון פארגאנגען יאהר און געווען די צאפונג פון א גרויסער צאהל האנדווערקער-ארטעלען און די יודישע צענטרען אין ווייס-רוסלאנד און אוקראינא, וואס מען האט בעוויזען צו פין טוט דער הילף פון דער ארטיגער מאכט און די אמעריקאנער פאנדען. אויף דעם אופן איז געלונגען צו בעקעסערן דעם מצב פון אנגרויסער צאהל דעקלאסירטע יודען.

ארץ-ישראל-אטלאס — דאנקבארקייטס-ווערק פון אנ'ארמענער

וואס איז ערצויגען געווארען דורך „אליאנס איזראעליט"

פאריז. (יטא) מיט 30 יאהר צוריק האט א יונג ארמעניש קינד באנזאריאן געפונען שוין און בעקומען ערציהונג און אונגעם פון די אנשטאלטען פון דער „אליאנס איזראעליט". און טערקיי. אוצט איז דער דאזיגער באנזאריאן א קאפיטאן פון פראנצויזישען פלאט און עקספערט פון פעלקער-בונד און מאסול. באנזאריאן האט בעשלאסען אפצוצאָלען איינ א זעהר אייגענאַרטיגען אופן דעם חוב פון דאנקבארקייט, וועלכען ער איז געווען שולדיג דער יודישער אנסטיטוציע.

וויילענדיג פיל יאהרען און ארץ-ישראל, אינספעקטאר פון טערקישען פלאט, האט באנזאריאן געווידמעט פיל צייט עטנאגראפישע סטודיען, זאמלענדיג מאטעריאלען פאר אנ'אטלאס פון פאלעסטינא, וועלכער דארף געבען די גענייעסטע וויסענשאפטליכע פארשונגען וועגען דער היסטארישער און איצטיגער פאלעסטינא. בעי דער אונטערשטיצונג פון בארא עדמונד ראטשילד זענען די ארבייטען איבער דעם אטלאס ערשט אוצט פערענדיגט געווארען. און עקזעמפלאר פון דער דאזיגער אויסגאבע דארף קאסטען העכער 400 דאלאר. דער אטלאס ענטהאלט א רייהע ווערטפולע געאגראפישע און עטנאגראפישע קארטעס פון די עלטסטע צייטען. עס זענען און אזהם אויסגענוצט געוואָרען אלע מאטעריאלען, וואס זענען ענטהאלטען און תנ"ך, תלמוד, ווי אויך און די שריפטען פון די יודישע רייזענדע בנימין פון טאלעדא, שמואל בר שמשון א.א. די דאזיגע קארטעס אילוסטרירען אויף א זעהר מאלערישען אופן די געשיכטע פון ארץ-ישראל ביז צו דער לעצטער צייט.

דער אטלאס פון קאפיטאן באנזאריאן איז די ריכסטע פובליקאציע וועגען ארץ ישראל, וואס האט זיך ווען עס איז בעוויזען. און פראנקרייך האט זיך געשאַפען א ספעציעלער קאמיטעט אויף ארויסגעבען דעם ארץ-ישראל-אטלאס. בראש פון קאמיטעט שטעהט סענאטאר זשוטמען גאדאר, עהרען-פארזיצער פון קאָמיטעט איז בארא עדמונד ראטשילד (הנדיב הידוע).

——0§0——

עופות-הענדלער בעפאלען און פערווונדען א שוחט

מאנאפאל. (יטא) און קאזלאוו זענען 2 עופות-הענדלער בעפאלען דעם שטאטישען שוחט, אזהם מערדערליך צושלאגען און צושניטען די האנד מיט'ן חלף. דאס איז געווען אנ'אקט פון נקמה דערפאר, וואס דער שוחט האט נישט געוואלט שעכטען קיין עופות אהן שחיטה געלד. צום פערוואונדעטען שוחט האט מען געמוזט ארויסרופען א דאקטאר, וועלכער האט אזהם ערטיילט מעדיצינישע הילף. ווי עס ווייזט אויס, וועט די געשולדיגטע האבען אנ'אפקלאגע און געריכט.

הלוואות פאר די יודישע קאלאניעס אין עמק: דריי אויף 35 טויזענד פונט

ירושלים. (יטא) פון דער אלגעמיינער סומע 35.000 פונט, וואס די רעגירונג האט אסיגנירט אויף קרעדיטען פאר לאנד-ארבייטער, וואס האבען געליטען פון דער פלאג פון פעלד-מייז, האָבען די יודישע קאלאניסטען און עמק בעקומען הלוואות אויף א סומע פון 3000 פונט. די הלוואות דארפען צוריקגעצאהלט ווערען און משך פון 2 יאהר.

א בעזוך אין דער מערת המכפלה אין חברון, וואו עס געפינען זיך די קברים פון אונזערע אבות

פון י. ד. בערקאוויטש

II.

מיר קומען ארעין און א שמאל הויפעל, בעי א פינסטערען קארידאר, וואס פיהרט אין קלויסטער ארעין, און טרעפען דארט דריי בעדרעלדיגע שמשים און טורבאנען אין זייט לאנגע כאלאטען אויף די פלייצים -- צוויי נידעריגע און איז עס א הויכער, מיט אויסגעקראָכענע טשיבאמערינע בריסטען און מיט א ברייטען פוקסישען פנים. זיי שטעהען אלע דריי בעים ארייגנאנג מיט פארלענגטע הענט אויפ'ן הארצען, ווי א פיראמידע: דער הויכער אינמיטען און און די צוויי נידעריגע פון ביידע זייטען. אונזער וועגווייזער ווענדעט זיך צום הויכען זעהר אינטערעסאנט, רעדט עפעס און ווייזט מיט דער האנט אויף אונז. ענטפערט אזהם יענער, נישט בעדייטענדיג זיין מאָיעסטעטיש-שמש'דיגע פאזע, זעהר קאלט און מיט כמעט פערבלאסטגע אויף זיין פוקסישען פנים. זאגט צו אונז דער וועגווייזער צומראנען: „ער וויל נישט ארעינלאזען — ס'איז היינט פרייטאג". און ער פראוועט זיך ווידער עפּעס רעדען מיט התנגנים צום הויכען שמש. דערט שוין יענער און בעס און נעהמט אונז אלעמען טרייבען פונ'ם הויף מיט די פאלעם פון זיין כאלאט, ווי מען טרייבט גענז: „יאלא! יאלא!" — וואן פון דאנען, הייסט עס... זאגען מיר צו אונזער וועגווייזער: „זאג דעם קליינשטעטלדיגען נאר, ער זאל אונז נישט טרייבען, מיר קומען פון אנ'ארט, וואו מען טרייבט נישט אזוי קיין מענשען"... ווענדעט זיך ווידער דער וועג ווייזער צום הויכען שמש, רעדט צו אזהם עפּעס לאנג, פון וואס מיר פערשטעהען נאר צוויי ווערטער: „אמעריקע" און „תל-אביב". מיר ווייסען נישט וועלכעס פון די צוויי ווערטער האט דא מעהר געווירקט, נאר דער הויכער בערוהיגט זיך און שטעלט זיך ווידער אוועק און זיין פריהערדיגער פאזע צווישען זייגע צוויי נידעריגע חברים. דערוויל לויפט אוועק אונזער וועגווייזער ערגעץ און הויף ארעין צום שעיך און און עטליכע מינוט ארום קומט ער צוריקלויפען מיט א גלויקליך-פערשוויצטען פנים: ער האט פונ'ם שעיך א געשריפטס, מען זאל די אמעריקאנער לאזען פון תל-אביב ארעינלאזען אינוועניג. דער הויכער שמש קוקט זעהר לאנג מיט די טראכאמאטעריגע אויגען און דעם געשריפטס און גיט עס צוריק אפ דעם וועגווייזער מיט א ברוגז, זאגט אזהם דערבעי א פאר שארפע ווערטער. דער וועגווייזער זאגט צו אונז שטיל: „ער פערלאנגט, אזהר זאלט אזהם געבען עפּעס באקשיש". וויפיל? „ער וויל, זאגט ער, פונקט אזוי פיל, וויפיל די בילעטען וואלטען בעטראפען". א בילעט קאסט א האלב פונט, צוויי מיט א האלב דאלאר — ארום און ארום א גאנץ פיינער באקשיש. נאר מיר ווילען אז די אראבער זאלען נישט פערדינען, בעצאהלען מיר דעם הויכען די פולע סומע פאר אונז אלעמען און זענען שוין גרייט ארייגצוגעהען אינעוועניג. שטעלען זיך אונז אבער און וועג די צוויי נידעריגע שמשים — זיי ווילען אויך באקשיש! זיי מאכען א טומעל און טרייבען אונז אויך מיט די פאלעס פון זייערע כאלאטען: „יאלא! יאלא!"... ווערען מיר שוין יעבט אין כעס, רייסען ארוים בעים הויכען פון דער האנט צוריק דאס געלד און לאזען זיך געהן פונ'ם הויף. לויפט אונז נאך דער הויכער מיט גוטע רייד, נעהמט בעי אונז אוועק דאס געלד זעהר ווייך און צושרייט זיך פלוצים אויף זייגע נידעריגע חברים מיט אזא גראָבער גאָרגעלדיגער געמבע, אז יענע דערשרעקען זיך און פערבוקען זיך שטום און א ווינקעל.

ענדליך האט מען אונז ערלויבט ארייגצוקוקען און דער הייל, וואס אונזער פאטער אברהם האט אפגעקויפט פון עפרון החתי פאר מזומנ'ע פיר הונדערט קערבלעך, מיט א שטארקען קאנטראקט און פאר די אויגען פון בעגלויבטע עדות — די קינדער פון חת, די אלע, וואס קומען און טויער פון דער שטאט חברון.. איידער מיר געהען ארויף און דער הייל הייסט מען אונז אויסטאן די שיך. חברון איז נישט אזוי ציוויליזירט, ווי ירושלים, — גיט מען אונז דא נישט קיין פאנטעפל אויף די פיס, נאר מיר טרעטען מיט הוילע דינגע זאקען אויף די קאלטע שטיינערנע טרעפ און פוהלען זיך ווי עפּעס קלענער געווארען, מיר געהען אויף בעזוך צו די אבות, ווי געפאלענע פארשעמטע קינדער, מיט'ן אויסזעהען און מיט'ן הילוך פון עכטע יודישע אבלים... מיר פאלען ארעין און א גרויסען רחבות'דיגען שטייגערנעם קעלער, בעהאנגען מיט פארבונגע טעפיכער און בעלויכטען מיט ברענענדיגע ליכט און הענג-לייכטער. און דער גאנצער לענג פון דעם קעלער לויפט א אויסגעבעטער וועג און פון ביידע זייטען הויערען מאסיווע קאַלאסאלע פיין-פאלירטע שטיינער, פון דער זעלבער פארם און דעם זעלבען טונקעל-גרינעם גלאנציגען קאליר, וואס דער מיטער רחל'ס קבר. ארום די שטיינער און און פערשידענע שאטענדיגע ווינקלען זיצען אראבער מיט אונטערגעלעגטע פיס. שאקלען פאמעליך די ווייסע און טונקעלע טורבאנעס און דאווענען שטיל. איינער א דאווענער מיט א פינסטערען פנים און מיט פינסטערע שווארצע אויגען, ווינקט צו אונז מיט דער האנט אויף א פושקע, וואס הענגט אראפ פונ'ם באלקען אויף א קייטעל, מיר זאלען עפּעס ארייגוואַרפען — א מין רבי מאיר בעל הנס... מיר צעהלען די שטיינער — זייער צאהל איז זיבען. פארוואס זיבען? רעכענט אונז אויס דער וועגווייזער. ווי אנ'עקספערט: אברהם ושרה,, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, און יוסף. ווי קומט אהער יוסף? יוסף'ס קבר איז דאך גאר און שכם? זאגט אונזער וועג ווייזער: „יוסף האט מסתמא צוויי קברים — איינעם דא און איינעם און שכם"...

מיר דרעהען זיך אום און קעלער, צווישען פינסטער-פרומע פנים'ער פון אראבער, זעהר פרעמד און זעהר געפאלען, מיט א שווערען, געדריקטען געמוט. אט דאס איז, הייסט עס, די „מערת המכפלה"? אט דא רוהען די אבות אונטער דער שמירה פון פרעמדע אראבער? עפעס גאר-נישט דאס, וואס עס האט זיך אונז געחלומ'ט!... די מיסטעריעזע הייל פון גן-עדן די אלטע ליכטיגע נשמות האט זיך דא פלוצים ענטפלעקט פאר אונז און גראבער ערדישער פארם, פארקערפערט און שווערע, הארטע, קאלטע שטיינער, פערכאפט אלס אייגענטום פון א גייסטיג-פרעמדען שבט, פון ארימע קליינשטעטלדיגע באקשיש-נעמער.. ניין, עס האט זיך נישט געלוינט צו זוכילען זיך מיט די אראבישע שמשים בעים אריינגאנג, כדי צו פארלירען אזא ליבען חלום, איינעם פון די ליכטיגסטע חלומות פון דער ווייטער קינדהייט!..

מיר געהען ארויס פון דער „מערת המכפלה" מיט א מאדנעם געפיהל: עס דאכט זיך אונז, אז די אלטע אבות זענען געבליבען היימלאז...

געקומען צוריק צום חברונ'ער מארקפלאץ און בעצאלט אונזער וועג-ווייזער פאר זיין טרחה, טרעפען מיר שוין דארט אונזער שאפער גרייט צו פאהרען. מיט'ן שמייכלוואראפער האט ער זיך שוין עה-ליך צערעכענט: ער האט אזהם גענומען און פאליציי ארוין צוזאמען מיט'ן „באמטקא" און פאליציי האט גע'פסקנ'ט: אדער א פונט שטראף, אדער שמייז. האט דער „באמטקא" קיין סך נישט געטראכט און האט אויסגעקליבען פאר זיין בר-מצוה-בחור'על שמייז.

— שמייז? — וואונדערען מיר זיך.

— יא, שמייז! — זאגט דער שאפער.

— וואס האט איהר זיך אזוי פערקרימט? ס'איז דאך די אלטע שטאט חברון! מען זאל דא נישט שמייסען, וואלט א העלפט פון דער בעפעלקערונג ארומגעגאנגען מיט צעלעכערטע קעפ!..

פון אונזער שאפער'ס נצחון ווערט אונז נאך מעהר אומהיימליך און דער אלטער שטאט פון די אבות. מיר פערפאהרען נאך כאפען א קוק אויף דער איינזאמער ישיבה, וועלכע מיר געפינען כמעט ליידיג צוליב ערב שבת, און מיר איילען זיך וואס גיכער פון דאנען אוועקלויפען, פאהרען א היים — און אונזער ליבען, פריידליכען, ליכטיגען תל-אביב, און דער יונגער שטאט פון אונזערע קינדער...

לאדז	מאנטאג, מ"ז
5. יאנואר 1931	טבת תרצ"א
זון אויפגאנג 7.44 זון אונטערגאנג 3.58	פ' שמות

טאג-כראניק

איך שיל אריין!

היינט, מאנטאג הויבען זיך אן אין אלע לאדזער שולען די נארמאלע לימודים נאך די חגא-פעריען, וואס האבען זיך געענדיגט דעם 3. ד.ח.

נייער לייטער פון 7-טען קאמיסאריאט

(§) אלס לייטער פון 7. קאמיסאריאט אין לאדז איז נאמינירט געווארען דער ווארשאווער קאמיסאר יאן נאוויצקי.

טעלעפאנען ביליגער

דער פרייז פון אריינציהען א טעלע. פאן איז פערביליגט געווארען אויף 150 זל. ביז איצט האט דאס אריינציהען א טעלעפאן געקאסט 175 זל.

די טעלעפאן-געזעלשאפט האט די פערלייכטערונג איינגעפיהרט פון 1-טען יאנואר אן.

צום אנהויב פון דער „מכבי"-וואך

די אויפגאבע פון דער יודישער געזעלשאפט לגבי דער פיזישער ערציהונג

אין מיזרח-אייראפא איז שוין פון לאנג הערשיינונגען מיט ספארט א אנערקענטער פאקטאר דורך דער געזעלשאפט, ווי דורך דער מלוכה'שער מאכט. אין פוילען האט זיך שוין אויך די לאגע געענדערט צום גוטען. די יודישע געזעלשאפט אבער ווייזט נאך נישט ארויס קיין גרויסע פארשריט אויף דעם געביט און אינקלאנג מיט נייע ענטוויקלענדע שטרעמונגען.

מען קאן אבער נישט זאגען, אז די יודישע געזעלשאפט האט נישט קיין אינטערעס און פערשטענדניש פאר ספארט. פערקעהרט, צו די עמעטלויבע ספארט-אונטערנעמונגען קומען תמיד זעהר פיל יודען. בפרט הייניאהר זענען מיר געווען עדות, ווי אויף די פוסבאל-מעטשען וועגען דער מייסטערשאפט פון דער לאדזער „א"-קלאס צווישען דעם „שטארק"סטען יודישען קלוב אין לאדז „הכח" און „טורויסטען" זענען געקומען ביז 4 טויזענד מענשען און דערפון א ווייט גרעסטער טייל יודען. נישט רעדענדיג, אז אפילו א מעטש „חשמונאי"—„קדימה" צוזעהן צו ביי טויזענד מאן. דער שווער-פונקט געפינט זיך אבער דארט.

דער יודישער עולם וויל תמיד זעהן דעם יודישען קלוב אלס זיגער. אויב דער יודישער קלוב פערשפילט, קעהרט זיך דאס פובליקום פון איהם אפ. דער וואוקס פון קלוב איז דעריבער אפהענגיג פון געוואונענע מעטשען. ס'בעמערקען זיך ערשיינונגען, אז און פערגלייך מיט די ערפאלגען פון קלובען אויפ'ן פעלד וואקסט אויס די צאהל מיטגלידער און פערקעהרטע פאלען — פאלט די מיטגלידער-צאהל.

די אויפגאבע פון דער געזעלשאפט איז אבער צו זיין א שטיץ-פונקט פאר'ן פעראיין דעמאלט, ווען דער קלוב געהט אדורך א קריזיס און מוז פערציכנען מפלות. הילף און אזא צייט האט א פיל בעדייטענדערען ווערט.

נישט דער באלעם און נישט די פויסט איז דער ענדציל פון דער יודישער ספארט-בעוועגונג. אונזער אויפגאבע איז צו ערציהען פיזיש און גייסטיג דעם אויפוואקסענדען דור. די ספארט-קלובען, וועלכע ארבייטען נישט אין דער ריכטונג בעשמוצען בלויז די אידעאלען פון דער יודישער ספארט-בעוועגונג. די פיהרער פון וועלט-פערבאנד „מכבי" האבען אנגענומען די לאזונג „א געזונדער גייסט און א געזונדען קערפער".

די פוילישע אפטיילונג פון „מכבי"-וועלט-פערבאנד, האט רעאליזירט און פערלויף פון א קורצער צייט די פלענער, וועלכע זי האט זיך געשטעלט און אנהויב פון איהר עקזיסטענץ. ל"ג בעומר איז פראקלאמירט געווארען אלס יום-טוב פון דער יודישער ספארט-בעוועגונג. און דעם טאג זענען פארגעקומען ספארט-אונטערנעהמונגען מיט'ן אנטייל פון די יודישע ספארט-קלובען. דאס ארגאניזירען די אינסטרוקטארען-קורסען און ווישקאוו האט און א געוויסער מאס געלייזט די אזוי אנגעוועהטאגטע פראגע פון אינסטרוקטארען און סיסטעם בעים איבען די קלייגע קלובען, וועלכע האבען געפיהרט זייער ארבייט און ענגע ראהמען ווערען דורך דעם ארויסגעפיהרט אויפ'ן פרייען שליאך. דאס העברעאיש געוו די ארץ-ישראל-מאטאציקליסטען נאך פוילען האט געוועקט דעם אינטערעס ביי די טיילען פון דער יודישער געזעלשאפט, וואס האט ביז יעצט זיך בעצויגען צו ספארט נעגאטיוו. דער גרויס-מוטיגער ראיד איז געוועזן א קאלאסאלע פראפאגאנדע און די פוילען לאזען זיך שוין פיהלען.

די אויפגאבע פון וועלט-פערבאנד „מכבי" איז אבער צו שאפען וואס אמאל אלץ מעהר נייע קלובען, וואס זאלען זיך קאנצענטרירען און איין פערבאנד. די אויפגאבע פון יעדען יוד איז צו שטיצען די אקציע, אויסקויפענדיג א לעגיטימאציע פאר א זלאטי.

אינזש. ב. וויינבערג.

—=0§0=—

„מזרחי" אין אלטשטאט

די נאהענטע טעג ווערט געגרינדעט א „מזרחי-אפטיילונג פאר'ן אלטשטאטישען ראיאן, עס איז שוין פארגעקומען א בעראטונג וועגען דעם. די ענטשטעהונג פון „מזרחי" אין יענעם ראיאן האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס. אין קורצען קומט פאר די גרינדונגס-פערזאמלונג.

יפד. ארט.-פעראיין אין פוילען. דירעקטאריאט און די פעראיינס-טעאטערן. בעפולמעכטיגטער די'רעקטאר פאר לאדז: א. שטאקפעדער. לייטער: א. בעזמאן.

לאדזער יוד. קאמער-טעאטער — נייער
„ארט"
ווייסער זאל „מאנטייפעל" זאכאדניא 43: קינסטלערישער לייטער מ. בראדערזאן

היינט, מאנטאג, 1 פארשטעלונג אנהויב 9.15 אווענד
— א. נ. —
„ווער מיר גוטס גינט"

פראגראם: 1) פראלאג, 2) זמירות, 3) די שטאט, 4) זיבען זאכען, 5) קישקעלעך גדולות, 6) יודען זינגען, 7) דער וואזשנער אורח, 8) אין א שוך-געשעפט, 9) אסתר'קע, 10) רויזען-ליד, 11) נישט-גוט, 12) אונזער מענאזשעריע, 13) קארא-גראנדע, 14) אין זאקאפאנע.

אנסאמבל לויט'ן א.ב. פרויען: זיסעל-גירל, מ. דאלסקא, לאלא זילבערמאן, שיינע-מרים, מאשע פעטערמאן, אלא שליפערוויטש. מענער: שמואליק גאלדשטיין, ש. דזשיגאן, מאטעל קאן, יעקב רייגגלאס, י. שומאכער, י. שיפער. מ אלטמאן.

טעקסטען: י. ל. פרץ, מ. בראדערזאן, דער טונקעלער, א. קאגאנאווסקי. מוזיק: ה. רובין, א. ביינעלמאן, און פאלקס-מאטיווען. דעקאר. און קאסטיומען י. ברוינער, מוזיק-לייטער—ה. רובין, רעזשי-דזשיגאן, שומאכער, בינע-אינספעקטאר—מ. קאן, ליכט-עפעקטען - יערא זאלימסקי.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פון 11 גריה ביז 2 בייטאג און פון 5 אווענט ביז... אוו. שבת א גאנצען טאג.

רומעניען

(ענדע פון זייט 3)

און באר ן-אויפוועהער.

די יודען האבען נאכגעפאלגט מיט גרויס זאה"ג די ענטוויקלונג פון די געשעהענישען, ווייל עס איז פערהאן א גרונד צו מיינען, אז די עקסצעסען וועלען זיין א סיגנאל צו א גאנצער סעריע אנטיסעמיטישע ארויסטרעטונגען.

די גאלאצער שוהל האט געשיקט א פראטעסט-טעלעגראם צו דער רעגירונג און ארויסגעלעגט אויף איהר די גאנצע פעראנטווארטליכקייט פאר די עקסצעסען. און פארלאמענט האט דער יודישער דעפוטאט לאנדוי געמאכט אנ'אנפראגע וועגען די ראזנגע עקסצעסען. דער סענאטאר מאיר עבנער האט אנגערופען אין זיין ענטפער אויפ'ן קעניגליכען מאניפעסט און געטאדעלט די רעגירונג פאר דער אפענער שטיצע, וואס זי האט געלייסטעט די סטודענטען. דער בילדונגס-מיניסטער קאסטאקעסקו האט זיך זעהר גענערווירט, ווען עבנער האט דערמאנט דעם עפיזאד מיט'ן פראפ. קוזא דא און אויסגעשריגען: „מושט זיך ניט און א שטרייט צווישען אונז, קריסטען! דערמאנט האט זיך דער בילדונגס-מיניסטער סאליד ארי. זייט מיט'ן אינדוסטריע-מיניסטער מאדזשארו, וועלכער האט בעת דעם ענטפער פונ'ם דעפוטאט פישער אויף דער טריבונע פארגעווארפען די יודען, אז זיי קאמפראמיטירען רומעניען אין אויסלאנד און ערקלערט, אז „די אנטיסעמיטישע אגיטאטארען האבען דאס רעכט, בעגלייך מיט אנ'דערע פאליטישע פראפאגאנדיסטען צו געהען איבער'ן לאנד און מאכען פראפאגאנדע".

עס איז ארויבער איינגאנצען א וואך, אין די סטודענטען האבען ווידער באוויזען זייער כוליגאנישען פרצוף. צוריקקעהרענדיג פון בראילער קאנגרעס אלס „טריומפאטארען" האבען זיי זיך גענומען גרייטען צו דער טראדיציאנעלער פייערונג פונ'ם 10-טען דעצעמבער, דעם יאהר-טאג פון דער ענטשטעהונג פון דער סטודענטען-בעוועגונג אין רומעניען.

אין בוקארעסט, טשערנאוויץ און קלוזש האט איהר דעם טאג געקענט זעהען גרופען סטודענטען, וועלכע האבען דעמאנסטרירט איבער די גאסען, זינגענדיג אנטיסעמיטישע לידער, שלאגענדיג יודישע דורכגעהער און האקענדיג שויבען און יודישע געשעפטען.

אין קאמוניקאט, וואס דער רעקטאר-ראט פונ'ם בוקארעשטער אוניווערזיטעט האט פערעפענטליכט אויפ'ן צווייטען טאג נאך דער „פייערונג" ווערען די דעמאנסטראציעס קוואליפיצירט, אלס „אונארדנונגען און וואנדאליזם". די אוניווערזיטעטס-מאכט פרובירט אבער אויך דאס מאל ריינוואשען די סטודענטען. און ווארפט ארויף די שולד אויף די שילער פון די מיטעל-שולען און אויף די פאליציאנטען, וואס האבען נישט פערהינדערט די כוליגאנעס.

צושטימענדיג דעם דאזיגען יעזואיטישען דאקומענט, בעמערקט דער דעמאקראטישער „אדעוערול": „עס קומט אזוי ארויס, אז דער רעקטאראט געפינט זיך און אנ'אפענעם קאנפליקט מיט דער לייטונג פון די מיטעל-שולען און מיט דער אדמיניסטראטיווער מאכט. עס איז א פאקט, פערגעדינט אדוועריל", אז סטודענטען פערגעמען זיך מיט אונארדנונגען און אז עס זענען פערהאן אויך פראפעסארען, וועלכע מאכען זיך נישט די קלענסטע מיה צו רופען די אקאדעמישע יוגענד צו ארדנונג.

די אויבענדערמאנטע צייטונג קאנסטאטירט בלויז די פאקטישע לאגע, וועלכע מאכט יעדען קאמף מיט די אנטיסעמיטישע סטודענטען פאר אוממעגליך. איין מאכט ווארפט די שולד אויף דער אנדערער, און דערווייל בלייבען די כוליגאנעס אומבעשטראפט און בעדראהען פראנק און פריי דאס לעבען און גוטס פון דער פרידליכער יודישער בעפעלקערונג. (יט"א).

וואוינונגען מוזען נומערירט ווערען!

פעראָרדנונג פון דער אדמיניסטראטיווער מאכט

מיר דערוויסען זיך, אז די פאליציי-ארגאנען האבען בעקומען א פעראָרדנונג אנצוזאגען די לאדזער הויז-אייגענטימער, אז זיי זאלען די וואוינונגען פון אלע הייזער פערזעהען מיט נומערן לויט א סדר. אלע לאקאלען וועלען מוזען האבען נומערן אויף בלעכלעך, אפגעשמירט אויף ווייסען גרונד און די ציפערן זאלען זיין שווארץ. פאר'ן אריינגאנג פון יעדען הויז וועט אויך מוזען זיין א ליסטע פון די לאקאל-נומערן, וואס געפינען זיך אין געגעבענעם הויז.

זוהן דערשיסט זיין פאטער

מאסקווע, (טעל.) צו א געוויסען יאן הארטוויק איז נעכטען געקומען זיין ברודער אדאלף פון דארף דאמבראווא, כדי זיך צו בארגען א פאר זלאטים. בעים שמועס האט יאן הארטוויק געבעטען זיין ברודער, ער זאל איהם ווייזען דעם רעוואלווער, וואס ער האט זיך ערשט געקויפט. דערביי האט יאן הארטוויק'ס זוהן, עדווארד געזען דעם רעוואלווער און האנד ארויס און אנגעהויבען מיט איהם מאניפולירען, בעת מעשה איז געפאלען א שאס, פון וואס דער פאטער זיינער, יאן הארטוויק איז געפאלען א טויטער.

קופאן № 184
אויף אומזיסטע יורידישע עצות.
דער בעזיצער פונ'ם דאזיגען קופאן קאן בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאנסול פון אונזער רעדאקציע.
גילטיג היינט מאנטאג, ד. 5 יאנואר. פון האלב 9 אוו.

אויף 105 מיליאן זל. וועקסלען

זענען אין 1930 פראטעסטירט געווארען אין לאדז

דאס פערגאנגענע יאהר 1930 איז אין לאדז און אומגעגענד אוועק אונטער'ן צייכען פון גרויסאמען שטילשטאנד אין ווירטשאפטליכען לעבען. די צאהל וועקסעל-פראטעסטען אין 1930, אין פערגלייך מיט 1929, איז געוועזן גרעסער מיט 8 פראצענט. אט די לפי ערך „קליינע צאהל" פראטעסטען קאן מען פערענטפערן דערמיט, וואס די לאדזער סוחרים און פאבריקאנטען, זייענדיג געבריהט אויפ'ן הייסען (אויף דעם מבול באנקראטען און „גאדזארען"), האבען שוין „געבלאזען" אויפ'ן קאלטען... זיי זענען געווען זעהר פארזיכטיג ביים קרעדיטירען.

אויף אזא אופן איז אין לאדז אין 1930 פראטעסטירט געווארען 421,055 וועקסלען אויף אנ'אלגעמיינער סומע פון 105 מיליאן 45000 זל. אין דער זעלבער צייט זענען פראטעסטירט געווארען 279 אויסלענדישע וועקסלען אויף 1 מיליאן 422000 זל.

אין די בעזונדערע חדשים פון פערגאנגענעם יאהר האט די צאהל וועקסעל-פראטעסטען זיך פארגעשטעלט אזוי: אין יאנואר — 41,000 שטיק אויף 9.370,000 זל., אין פעברואר — 36,516 שטיק אויף 8 מיליאן 879 זל., אין מערץ — 43,532 שטיק אויף 11 מיליאן 154000 זל., אין אפריל — 41,880 שטיק אויף 11 מיליאן 31 טויזענד זל., אין מאי — 43,951 שטיק אויף 11 מיליאן 513 טויזענד זל., אין יוני — 45026 שטיק אויף 8 מיליאן 531,000 זל., אין יולי 37,822 זל., אויף 8 מיליאן 475 זל., אין אויגוסט — 28,844 שטיק אויף 7 מיליאן 344 טויזענד זל., אין סעפטעמבער 28612 שטיק אויף 7 מיליאן 218 טויזענד זל., אין אקטאבער אויף העכער 7 מיליאן זל., אין נאוועמבער אויף קנאפע 6 מיליאן זל., אין דעצעמבער אויף קנאפע 9 מיליאן זל.

אין 5 יאהר ארום וועט לאדז זיין אינגאנצען קאנאליזירט

כדי צו האבען א בעגריף, ווי עס האלט מיט דער קאנאליזאציע אין לאדז איז כדאי פעסטצושטעלען, אז אין פערגאנגענעם יאהר זענען געלעגט געווארען 10 קילאמעטער נייע קאנאלען. צום בוי פון די 10 קילאמעטער קאנאלען זענען פערברויכט געווארען 2000 וואגאנען בוי-מאטעריאלען.

די קאנאליזאציע-נעץ נעמט דערווייל ארום נישט מעהר ווי 2000 וואוינהייזער, דערפון זענען נאר 300 הייזער אנגעשלאסען אין קאנאליזאציע-נעץ. די איבריגע 1700 הייזער בענוצען זיך נאך מיט רינשטאקען.

פון קאנאליזאציע-בילאנס פאר'ן סוף 1930 איז צו זעהן אז 65 פראצענט פון גאנצען קאנאליזאציע-בוי איז שוין פערטיג.

עס בלייבט נאך אויפצובויען די רעשט פון דער שטאטישער קאנאליזאציע-נעץ. די דאזיגע ארבייט דארף נעמען יערען 5-4 יאהר צייט. פערשטעהט זיך, אז דאס איז אפהענגיג דערפון, צי די בודזשעטען פון לאדז וועלען אין משך פון די 5-4 יאהר בעשטימען צו 4 און האלבען מיליאן זל. יעהרליך אויף דעם צוועק.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

די צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר די פאבאראווע פון 1, 4, 7, 10, 12, 13 און 14. קאמיסאריאטען וועט אמטירען דעם 28. יאנואר, 28. פעברואר און 28. מערץ.

אויף אלעע קאמשישושקי 21 וועט אין די טעג פון 12. יאנואר, 12 פעברואר, 12. מערץ און 13. אפריל אמטירען א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פאבאראווע, וואס געהערען צום 2, 3, 5, 8, 9 און 11. קאמיסאריאטען.

—=0§0=—

קאנווענץ פון פאבריקען

פון בוימוואל-אויסארבייטונג

צווישען מעהרערע לאדזער פאבריקען פון וועסטע און געדרוקטע בוימוואל-סחורות ווערען געפיהרט אונטערהאנדלונגען וועגען שליסען א געמיינזאמע קאנווענציע, וועלכע וועט וואהרשיינליך בקרוב רעאליזירט ווערען. די שאפונג פון דער דאזיגער קאנווענציע פון דער בוימוואל-אינדוסטריע איז טיילוויז אפהענגיג פון דער בעגייאונג פון שפינערי-קארטעל.

די פרוי

(ראמאן)

פון **א. י. גראדזענסקי**

(45-טע פארטזעצונג)

רויזעל האט גיך אנגעהויבען שפירען א גלייכגילטיגקייט צו יעניער פערזאן, וואס האט זיך גערופען איהר מאן. אן האסט, אן פרעג, אן ליידענשאפט איז זי געלעגען אין זיינע ארעמס און געלאזט זיך צערטלען, קישען און האלזען, טראכטענדיג בעת מעשה, פארוואס שפירט זי זיך נישט גליקליך און נישט קענענדיג פערשטעהען, וואס קען פארט זיין יענע גליק, צו וועלכען עס בענקען, און פון וועלכען עס טרוימען אזויפיל פרויען? אט האט זי איהם דערגרייכט, דעם דאזיגען גליק און פארוואס איז זי נישט בעפרידיגט פון איהם?...

און וואס גלייכגילטיגער רויזעל איז געווארען צום מאן, אלץ ליידענשאפטליכער איז יענער געווארען צו יענעם קליינעם פרויען-גופ'ל, וואס האט געהייסען זיין ווייב. אלץ הייסער האט ער איהר געקושט, אלץ שטארקער האט ער איהר געהאלזט אין זיינע ארעמס און אלץ פייערדיגער האבען געברענט זיינע אויגען קוקענדיג אויף איהר גלייכגילטיגען פנים. אלץ אומרוהיגער איז ער געווארען שפירענדיג איהר אפגעקילטקייט צו איהם, אלץ איינגעזינקענער איז ער געווארען, פערשטייענדיג, וואס איז דאס פלוצלינג מיט'ן ווייב, וואס זי איז צו איהם, אלץ אויפגערייצטער איז ער געווארען, נישט פערשטעהענדיג, וואס איז דאס פלוצלינג מיט'ן ווייב, וואס זי איז צו איהם אזוי איינגעהאלטענער און בעשייטענער? און צו איהם אין הארץ האט זיך ווער ווייס פונוואנען, אנגעהויבען אריינגנב'ענען, פריהער קוים-קוים, דערנאך שוין שטארקער, א מורא, טאמער פערלירט ער איינגאנצען די ווייב, מיט וועלכער ער האט זיך נישט לאנג פערבונדען. די דאזיגע מורא איז ביי איהם געוואקסען אלץ מעהר און מעהר.

און ביינאכט, אין דער פינסטער אויפ'ן געלעגער האט ער געזוכט א בעשייד צום שנוי, וואס איז געווארען ביי זיין ווייב בנוגע איהם. און ער האט נישט געקענט לייזען די דאזיגע רעטעניש.

ער פלעגט אלץ שטארקער דריקען צו זיך דעם פרויען-גוף, ווי וועלענדיג דערמיט פעשטעטיגען און צובינדען איהם צו זיך, ער זאל איהם חלילה נישט פערלאזען, ער זאל פון איהם נישט אוועקגעהן און איהם איבערלאזען אליין...

ער האט זיך געשראקען פאר'ן דאזיגען געדאנק, אז דאס קאן זיין, אז ער קאן זיך אמאל אויפכאפען א פרימארגען און איהר נישט געפינען לעבען זיך, איהר נישט געפינען אין דער ענטקעגענאַ-בעדרענגער בעט און נישט אין די אויבערונגע חדרים פון זיין הויז...

און טוליענדיג זיך צו איהר אין דער פינסטער, האט ער נישט אויפגעהערט צו פליסטערען:

— וואס איז מיט דיר, ראזע?... האסט מיך נישט ליב?.. ביסט אפשר נישט גליקליך מיט מיר?..

נאר קיין ענטפער פון ווייב האט ער נישט בעקומען. זי האט געשוויגען און שווייגענדיג צוגענומען זיינע צערטליכקייטען.

דאס האט איהם אפט בעאומרואיגט ער פלעגט נישט אויפהערען צו שרייען:

— זאג, וואס איז פארט מיט דיר, ראזע?.. פארוואס שווייגסטו?... פארוואס ענטפערסטו נישט?...

און א ליידענשאפטליכער פלעגט ער זיך מיט זיינע ציינער איינגעסען אין איהרע ליפען און בייסען פון ווייטאג...

אבער קיין ענטפער פלעגט ער פון איהר נישט הערען.

5.

די טעג זענען געגאנגען. די מלחמה האט נאך אלץ געדויערט און קיין סוף האט זיך נישט געזעהען.

פון פעטערבורג האבען פלוצלינג דערגרייכט אויף אוקראאינע עפעס אויסטערלישע ידיעות: אויף די גאסען געהען ארום הונגעריגע מאסען און פאדערען ברויט. פון פראנט האט מען ארויסגערופען חילף איינצושטעלען די אומרוהען.

מאדנע ידיעות.

די שטימונג איז געווארען א שפאנענדיגע. מען האט געווארט און פאראויסגעשפירט עפעס אומגעוויינליכעס אויסטערלישעס.

דערנאך זענען געקומען ידיעות וועגען שיסערייען אין דער הויפט-שטאט. וועגען שיסערייען אין דער הויפט-שטאט. וועגען דעם, אז דער ארויסגערופענער מיליטער פון די קאזארמעס איז אריבער צו אויפ'ן צד פון הונגעריקען פאלק.

„זיי פערלאנגען דאך נישט מעהר ווי ברויט — מע פארוואס זאלען מיר שיסען אויף זיי" — האבען די זעלנער מאטיווירט זייער אפזאגען זיך צו שיסען אין המון.

דערנאך איז געקומען א ידיעה, אז דער ארויסגערופענער מיליטער פון פראנט האט זיך אונטערוועגנס אפגעזאגט צופאהרען איינשטעלען די „צובונטעוועטע ארבייטער".

די ידיעות זענען איינע נאך די אנדערע בליץ שנעל און האבען אלץ שפאנענדער געוויצט און גערעגט.

און ווען קיעוו האט זיך אויפגעכאפט אין א געוויסען פרימארגען און זיך צוגעכאפט צו די צייטונגען, האט זי דארטען איבערגעלייענט דעם צאר'ס אבדיקאציע טובת זיין ברודער.

— נישטא שוין ניקאלאי!

און א ים פון פרייד האט זיך צונאסען איבער קיעוו. דער עולם האט זיך א שאס געטאן אויף די גאסען. מען האט נישט געקענט איינזיצען אין שטוב.

און אויף מארגען ווידער א נייע ידיעה: מיכאאיל האט זיך אויך אפגעזאגט פון זיין צאר.

— נישטא שוין איינגאנצען די ראמאנאוו'ס!

דריי הונדערט יאהר האבען זיי געטראגען אויף זיך די געוואלדיגע גרויסע רוסלאנד! דריי הונדערט יאהר! און אין איין נאכט פערשוואונדען! נישטא! מארגען! מארגען!

דער עולם איז געווען אין התפעלות. אין פערגאפונג, און בעגייסטערונג. מען האט נישט געקלערט, וואס וועט ווייטער זיין? מען איז געווען איבערפולט מיט פרייד פון היינט, פון איצט.

דער ווארט ראט זיך צוגאסען איבער קיעוו, דער ווארט איז געקומען צושווימען פון גרויסען קאלטען פעטערבורג און זיך צוטראגען אויך איבער אוקראאינע.

— רעוואלוציע!

און שפעט האט מען געהערט וועגען עפעס א געזעלשאפטליכען קאמיטעט וואס שאפט זיך ביי דער דומע. אין א יודישען סוחרים-קלוב איז פארגעקומען א פערזאמלונג. עס האבען גערעדט עפעס נייע מענשען, ביז אהער אומבעקאנטע. זיי האבען בעלויכטען די געשעהענישען. האבען ארויסגערוקט רעזאלוציעס אין נאמען פון פארטייען, וועלכע זענען ביז אהער געלעגען ערגעץ אין די קעלערס בעהאלטען. פיל האבען גערעדט מיט התפעלות וועגען די געשעהענישען, האבען אנגעזאגט, אז עס קומט א נייע ערא, א נייע עפאכע, א נייע לעבען, פיל האבען פארקעהרט, קריטיקירט די רעוואלוציע, אנרופענדיג איהר „בורזשואזע", ווייל די איבערקערעניש קומט פון אויבען, נישט פון אונטען. „עס איז א הויף-רעוואלוציע", — האבען זיי געטענהט, אז זיי האבען אויפגעפאדערט צו פערוואנדלען די הויף-רעוואלוציע אין א פאלקס-רעוואלוציע, אויסניצען דעם מאמענט און צו מאכען איינמאל פאר אלע מאל א סוף מיט דער מאנארכיע. א רעפובליק זאל זיין! א סאציאליסטישע רעפובליק. פיל האבען געווארענט, מען זאל זיך צופיל נישט פערגאלאפירען. זיי האבען דערמאנט דעם פינפטען יאהר, בעת מען האט די רעדער פון דער רעוואלוציע געשמירט מיט יודיש בלוט, און זיי האבען מיאוסע נביאות געזאגט, אז אויך איצט וועט זיין אזוי, און זיי האבען גערופען [illegible] — כדי דאס צו פערהיטען.

פיל פון די רעדנער זענען געווען נאך נישט געאיבט, זיי זענען קענטיג ארויסגעטרעטען דעם ערשטען מאל פאר א עולם. זיי האבען זיך געפלאנטערט אין די ווערטער, געווען רויט ווי בוריקעס, צוהויצט און נישט בינדיג. פארקערט, א טייל רעדנער זענען געווען געלאסען, די ווערטער האבען זיך ביי זיי געגלימטשט גלאט.

(המשך קומט)

לאדזשער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16
טעלעפאנען: רעדאקציע 109-57, אדמיניסטראציע 100-47

די דרינגענדע סעסיע

די צענטראלע לייטונג פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע האט אונז פאר זיך א פלאנטער פון גרויסע און קלענערע פראבלעמען, וועלכע קאנען געלעזט ווערען נישט נאר בלויז מיט א גרויסען פאליטישען פערשטאנד נאר מען מוז אויך דערצו האבען אנ'אנגעהויבענע ווילענס קראפט און מוט פון דער צייט.

דאס הויפט-פראבלעם אליין איז אנגעהויבען שווער, און מען דארף האבען דעם גייסטיגען און פיזישען כח פון א ריז, כדי מען זאל עס קענען ערלעדיגען. די געשיכטע האט פאר אונז געשטעלט אזא אויפגאבע: נעמען און בויען אנך א פאטערלאנד אין א לאגע, וואס איז חרוב ונחרוב, אהן יעדער הלוך מן הצד, און די וואס האבען אנך בעדארפט העלפען ריקען אויך אזימסטע שטען אונטער פערשיידענע שוועריגקייטען, און די ארבייט קומט פאר גראד אין א צייט, ווען עס הערשט א שרעקליכער קריזיס אויף דער וועלט, און דאס גאנצע יודישע פאלק ווערגט זיך און שטיקט זיך ממש עקאנאמיש: און דאס פאטערלאנד דארף נישט זיין עפעס דאך א חורבה, ווי אלע אנדערע, נאר עס מוז פערוואנדעלט ווערען אין עפעס א וואונדערליכע אראנזשעריע, וואו עס זאל זיך צובליהען די וואונדערבלומען פון דער מענשהייט.

אזא אויפגאבע האט פאר אונז געשטעלט די געשיכטע ווי דער שטייגער איז אין אזעלכע פאלען, וואלטען מיר נאטירליך געקענט אפטרעטען פון עקזאמען. מיר וואלטען געקענט זאגען: מילא, פערפאלען, דאס געהט איבער אונזער יכולת, און בכלל איבער דער יכולת פון'ם מענשען — מילא — מוזען מיר רעזיגנירען. קיינער וואלט דאס אפשר אונז נישט געהאלטען פאר שלעכט. אבער — מיר קאנען זיך בשום אופן נישט אפזאגען פון דער אויפגאבע, ווען יעדער נערוו, יעדער טראפען בלוט, יעדער צימער פון דער נשמה זאגט קלאר און בשוט: מיר ווילען ארבייטען, מיר ווילען דאס דורכפיהרען, עס וועט אונז געלינגען. די מינדסטע ספק-ספקא איז ביי אונז נישט פערהאן. מיר האבען אין זיך אזא ענטשלאסענע זיכערהייט ווי מיר וואלטען געגאנגען אונטער אנ'אייזערנער ברוק. און אזא זיכערליכע זיכערהייט שטעלט דאך זיך פאר א שטארקע לעבענס-קראפט. מיר זענען דאך נישט קיין פער'חלום'טע יונגלעך, מיר קאנען גוט דאס לעבען. נאך מעהר — יעדער פון אונז האט זיך שוין גוט צוגעקוקט צו דער מוהזאמער בוי-ארבייט פון מלוכות, און קודם כל צום קאמף מיט די פאליטישע שוועריגקייטען. אלס עלטערע און ערפאהרענע מענשען, מענשען, וואס זיי האבען שוין לאנג אונטער זיך געלאזען דעם שטורם און דראנג פעריאד פון זייער יוגענד, און האבען שוין איבערגעלעבט א צייט פון פעסימיזם און ספקות, מענשען, וואס האבען שוין לאנג דערגרייכט צום לעבענס-רעאליזם — און דאך גלויבען מיר אין אונזער יודישען ארץ-ישראל און אונזערע אייגענע כוחות, וואס וועלען בלי ספק פערענדיגען די בוי, פונקט אזוי ווי מיר גלויבען, אז'ס צוגויפגאנג פון בעגינען פון דעם דאזיגען פאקט מוז שטארק אונטערגעשטראכען ווערען: קיינער פון אונז האט אפילו אויף איין רגע נישט געצווייפעלט אין דער פולער פערווירקליכונג און רעאליזם פון אונזער ווערק.

אבער נישט בלויז מיר אליין, ציוניסטען פון דער „קלאסישער" עפאכע זענען נישט שוואכער געווארען ביי זיך; פערקעהרט נאך א גרעסערער וואגהער: אפילו די „נישט-ציוניסטען" זענען גוט אפהענגיג געווארען. קיין איינער פון זיי האט נישט געמאכט די מינדסטע בעוועגונג אויף אוועקצוגעהן פון אונז. קיין איינער נישט. קיין איין באנקיר, קיין איין אינדוסטריעלער, קיין איין יודישער הונדערט פראצענטיגער לעבענס-פראקטיקער.

דאס בעווייזט, אז מיר זענען נישט פערפלענדעט.

דערפאר מעגען מיר רעדען בלויז וועגען שוועריגקייטען, וועלכע מוזען בעזיגט ווערען דורך פערגינסטיגע און גוט-דורכגעקלערטע דעציזיעס. און אויב עס ב'איז נאך פערהאן אנ'אביעקטיווע מעגליכקייט, איז שוין די סוביעקטיווע פערזענליכקייט צו ראט און צו טאט הונדערט מאל גרעסער און שטארקער.

פון וואנען קומען אונז די דאזיגע דעפעקטען?

אט פון דעם.

די דויערנדע אונטערהאנדלונגען מיט דער ענגלישער רעגירונג זענען א פאקט. די ענגלישע רעגירונג זוכט אנ'אויסגאנגס-פונקט פון דעם לאבירינט, וואס זי האט אליין אויסגעבויט. דאס שילדערען פון דעם דאזיגען קאמפף האט זי שוין אוועקגעשטעלט מתחיל לגמר. דער איבערן-מיניסטער האט איבערגענומען אין זיינע הענד דאס ציוניסטישע פראבלעם אמת; ער טוט דאס דערפאר, ווייל ער מוז שאפען עפעס פאזיטיוועס פאר זיין אפפאהר קיין געגנער. — עס איז אפילו דא א גרויסע מעגליכקייט — און פאר אונז א זעהר געוואונשענע — אז דער ארץ ישראל זאל שוין אויף שטענדיג אונטערגעהן צו דעם דאזיגען אמט און מ'וועט אונז בעפרייען פון די ענגע רעשטען-לעמט, וועלכע קאנען אזוי גוט פאסען מיט דער בעמיש אין די קאלאניעס אין דער קאלאניאל-אמט בעזונדער ווירקליך זעהר וויכטיג אונטעלוגעניג און נאך וויכטיגער אינטואיציע פאר אזא קאמפליצירטען און דעליקאטען ענין, ווי דער ווידעראויפבוי פון יודישען א"י.

די אונטערהאנדלונגען קומען, בכן, ווייטער פאר. עס איז א פראגע: צי מען שטרעבט נישט צו עפעס א הונקעדיגען קאמפראמיס? צי עס וועט נישט זיין זייער געוויינליך אין אזעלכע פאלען, אז איין צד זאל אביסעל אפטרעטען און דער צווייטער אביסעל נאכגעבען און אויף אזא אופן בעגעגנט מען זיך און מ'ווען ווענן? עס וואלט געווען אנ'אומגליק, ווען די אונטערהאנדלונגען זאלען זיך טאקטיש לאזען אויף דעם וועג און געבען אזעלכע רעזולטאטען.

מ'דארף הויך מזכיר זיין — און דאס דארפען מאקע טון די מעסטיגע ציוניסטען! — אז מיר האבען לחלוטין נישט פון וואס אפצוטרעטען. דאס „ווייס-בוך" מוז אינגבעדינגט פערשווינדען ווערען, ווי א שרעקליך געשעפענעס און קלארער, לויטענדיגער ווידעראויסטויזען. די ענגלישע רעגירונג קאן זיך ערלויבען מודה צו זיין, אז זי איז בעגאנגען א פעהלער, אפילו דאן, ווען א געוויסער עלטערער העער, זאל צוליב דעם אביסעל פריהצייטיג בעקימען עמעריטור.

עס איז א פראגע צו דער עקזעקוטיווע, וואס צוליב דעם אקציאנס קאמיטעט, ווייל מען וויל פערלענגען א קאמפראמיס? אין אזא פאל איז א שאד די מיה און די קאסטען. עס קאן אויך זיין, אז דער אקציאנס קאמיטעט זאל דארפען דעווערן דעם בעשלוס וועגען צונויפרופען דעם קאנגרעס אין א וואס שנעלער טערמין?

אויב דאס, וועט מען זיך, נאטירליך, מוזען שטארק אפשטעלען דערויף. דא איז שוין פערהאן: „אויב ווייס" און א „צווייטע ווייס". פון איין זייט איז זיכער וויכטיג, אז די העכסטע ציוניסטישע אינסטאנצען זאלען וואס פריהער קומען צום ווארט. עס איז אויך ביי אונז אייגענטליך „א רעגירונגס-לאזע צייט". ווארי ווייצמאן האט רעזיגנירט, און פון אקציאנס-קאמיטעט האט ער נאר בעקומען די בעפולמעכטיגונג צו פיהרען די קונפערנדע ארבייט. מיר מוזען אבער האבען א פעראנטווארטליכען פיהרער, וועלכער איז פעראנטווארטליך פאר דער ריכטונג, וועלכע ער גיט דער בעוועגונג.

די „ריכטונג" פון ווייצמאנ'ס פאליטיק האט בלי ספק בעקימען א געוואלדיגען קלאפ. זיין ריכטונג מוז געשטעלט ווערען צו א גענויער רעוויזיע. הגם אין גאנץ ווייסט, אז מיר ווילען דא בכלל נישט זיין פערביסען. ווער ווייסט, צי אזא העלדישע „שטורצונג" פון די געמער" וועט אונז נישט איצט נאך מעהר שאדען ברענגען. אבער דערויף וואלט זיך געמוזט אפשטעלען דער קאנגרעס, וועלכער וואלט געמוזט פאר זיך האבען א פיל גענויערען מאטעריאל פון פאקטען און פערזאנען, ווי מיר האבען איצט צו דיספאזיציע. דערווייל מוזען מיר איצט האבען דעם קאנגרעס.

אבער — דא הויבט זיך מאקע אן: די „צווייטע זייט", אמעריקא קאן זיך נישט בעטייליגען אין קאנגרעס, ארץ-ישראל וויל נישט דעם קאנגרעס, דער לינקער פליגעל וויל איהם אפלעגען. צי דארף מען זיך נישט רעכענען מיט אזעלכע פאקטען?

וואס דארף אלזא זיין! עס איז אונז מעגליך צו דיקטירען אין דעם מאמענט א דעציזיע ווען פון'ם צענטר. מיר האבען צו ווינציג פאקטישען און פערזענליכען מאטעריאל. אפש וועט מען דאס אליין טרעפען אין לאנדאן צוזאמען. איצט קאן מען נאר ארויסזאגען דעם דאזיגען הויפט-יסוד.

מען דערצעהלט, אז ווען די קלוגע פראפעסארען פון מעדיצין שיקען ארויס זייערע יונגע תלמידים פראקטיצירען אויף דער וועלט לערנען זיי די דאזיגע יונגע דאקטוירים דעם כלל: קודם כל נישט ברענגען קיין שאדען. כל זמן דו ווייסט נישט, וואס מען דארף טון, זאלסטו אויסמיידען די מיטלען, וועלכע קאנען שאדען ברענגען דעם קראנקען.

אט דאס איז א הויפט-לעהרע.

נאטירליך וועט מען אין לאנדאן מוזען אננעמען א פאזיטיווע דעציזיע, אבער די, וואס שרייען שוין איצט, קאמאנדעווען, פראטעסטירען און דיקטירען מוזען ווייסען, אז קודם כל מוז מען זיך היטען נישט אנצומאכען קיין שאדען. עס איז זעהר לייכט אנצונעמען עפעס א דעציזיע, אבער עס איז שווער צו מאטיווירען נעגען אנדערע מעגליכע ענטשיידונגען. א פאקט איז, אז מיר שטעהען פאר שווערע דעציזיעס.

ד"ר יהושע טהאָן.

לאדזער קליינעקייטען.

14 מיליאן דאלאר...

אז ב'איז איינגעקומען אנ'אומגליק, קומט עס און שטויב ארויס, און א יוד אויפגעלעגט קאפ-דרעהעניש און האר-קלאפעניש, רופט זיך איהם אונטער א ירושה, און נישט סתם עפעס אזוי א ירושה'לע פון הונדערט, אדער צוויי הונדערט טויזענד דאלאר, פון אזעלכע „דרעקן" זאלען לאזט מען העכסטענס צייטונגען... אז א ירושה זאל זיך שוין לוינען — 14 מיליאן דאלאר, דאס איז, זעהט איהר, א שטיקעל ענין.

— סענדער בוים.

א נאמען, וועגען וועלכען א סך יודען הלומ'ען הינט אויף די געלעגערס. א סך פלח-מרודקער מיט דעם פאמיליען-נאמען, נעהמט דער נאמען „סענדער" נישט ארויס פון זינען.

14 מיליאן דאלאר.

צום „לאדזער טאגעבלאט" האט זיך גענענדעט א לאדזערין, איצט אנ'אמעריקאנער בירגערין, א געוויסע לאנגע בוים, אז די רעדאקציע זאל זיך פערשטענדיגען מיט די לאדזער בוימס און מען זאל אויפזוכען די קאנגער ירושה.

נו, האבען זיך גענומען שוין אפמעלדען אויף די „פאר מולער" — לאדזער בוימס און פעטריקאווער. יעדער ווייסט זיין „סדר היוחסין", אז ער איז דאס טאקע דער רובינגער „בוים", אז די אלע אנדערע „בוים'ער" האבען מיט דעם אמעריקאנער סענדער בוים גאר קיין שייכות נישט.

די טיר פון רעדאקציע רוהט נישט: איין בוים ארעין, א צווייטער בוים ארויס. יודען מיט פעסער און יודען מיט מעטריקעס. אפטמאל טרעפען זיך צוזאמען צוויי בוימ'ען. בעקענט מען זיך, מ'דערמאנט זיך מעשיות וועגען דעם אמעריקאנער פעטער. מ'צווערעלט זיך און מ'בעט זיך איבער:

— נישקשה — זאגט א יודע מיט א פאס אין דער האנד — ס'עט סמאר-טשען פאר אונז אלע — כ'זאל מיר שוין האבען אזא יאהר...

אלע בוים'ס פערלאזען די רעדאקציע מיט זאכט אויף די ליפען:

— 14 מיליאן דאלאר... אי, אי, — 14 מיליאן...

-וישאו-

אין יוד. פאגראמען וויל די רומענישע רעגירונג דערטרינקען די אונצופרידענהייט פון די מאסען

„שפארזאמקייט" לויט נוסח רומעניען.—קוזיסטישע סטודענטען ווערען סובסידירט. כדי פריי צו קענען „דינען דעם פאטערלאנד". — וואנדאלישע מעשים פון די רומענישע „קולטור"-טרעגער.- כאראקטעריסטישער אורטייל פון א רומענישען ריכטער.

(א בריף פון בוקארעשט, ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט") -:- פון א. יעווין

וואראוואוואר אוועק, נאר זיי גיבען לעבען! אזוי איז די אלגעמיינע מיינונג נאך די ווילדע סטודענטישע עקסצעסען, וואס זענען לעצטענס פארגעקומען אין גאלאץ און בראילא. אלע האבען ערווארט, אז דער נייער אינערן-מיניסטער מיכאלאקע וועט איבעררייסען מיט דער אנטיסעמיטישער טראדיציע פונ'ם ד"ר וואידא און וועט צוימען די בילינגאנישע אפעטיטען פון די קוזיסטישע סטודענטען.

די רעגירונג געפינט זיך אבער איצט אין דער קלעם. דער בודזשעט מוז געשלאסען ווערען אהן א דעפיציט, כדי מען זאל נישט שטעלען אין קאן די דורכגעפיהרטע סטאביליזאציע און דעם קיום פון דער איצטיגער רעגירונג. עס געהט א סדרה קירצונגען פון אלע בודזשעטען. ס'שטעהען פאר פערמאכט צו ווערען הונדערטער שולען, שפיטאלען, פאלקס-געריכטען און עס הערען זיך פון אלע זייטען פראטעסט-געשרייען פון טויזענדער בעאמטע, וואס שטעהען בעפריט צו ווערען און רעדוקאט פון דעם דאזיגען הויכען פינאנציעל-פאליטישען געבאט.

כדי צו דערשטיקען דעם דאזיגען גרויסען פאלקס-קרעכץ, איז נויטיג צו דערטרינקען איהם אין א מין בהלה, און דער בעסטער אויסוועג איז צו מאכען יודישע פאגראמען. דער קלאנג פון די אויסגעצעצטע יודישע שויבען וועט פערטויבען דעם פראטעסט, וואס טראגט זיך פון אלע עקען לאנד, און דער פאלקס צארן, וואס זאמעלט זיך צוליב דער אומגעלומפערטער שטייער-פאליטיק, ווערט איבערגעפיהרט אויף דעם איבערגעבען שעיר לעזאזל — אויף דעם יודען.

צו דער דאזיגער הנחה קומט מען, ווען מען טראכט זיך ארין טיפער אין דעם, וואס איז לעצטענס פארגעקומען אין בראילא. אין סאמע ברען פון די אקאדעמישע למודים ארדנען די סטודענטען אן א סטודענטען-קאנגרעס. דער בילדונגס-מיניסטער, וואס דארף רופען די סטודענטען צו ארדנונג און דיסציפלין, האט שטיל מסכים געווען אויף דעם. איצט קומט דער פרק-געלד. אנ'אלרומענישער סטודענטישער קאנגרעס קאסט א מיליאנען לעי. די סטודענטען ווערען בכלל בעטראכט אין רומעניע ווי קעסט-קינדער פון דער רומענישער רעגירונג. און מען גיט זיי געלד-סובסידיעס, אומזיסטיגען פענסיאן און אפילו האנד-געלד. איצט, אז עס האט זיך זיי פערגלוסט דורכצופימערען, האט מען זיי צוגעגעבען כיד המלך: אומזיסטע וואגאנען פון צווייטע קלאס, אומזיסטע האטעלען און געזארגט, אז עס זאל זיי וואוילגעהן אין זייער ווירכטיגער מלוכה-שליחות.

ס'מיינט'ש? — פרעגט מען דאך, און וואו איז די שפארזאמקייטס-פאליטיק, וואס ווערט דורכגעפיהרט אינ'ם געבענטשטען לאנד? איצט, ווען ס'שטעהען ארויסגעווארפען צו ווערען 7000 לעהרער פון די שולען און 5000 בעאמטע פון די קאנצעלאריעס, מאכט מען אזעלכע איינפאראדיקטיווע הוצאות? אבער די העכערע מלוכה אינטערעסען פאדערן קרבנות. און בעידע — די פאטריאטישע יוגענד און די רעגירונג — אפפערן דאס, וואס זיי קענען: די יוגענד ווארפט אוועק די אוניווערזיטעטען און לאזען זיך אפרוכטען גלות* אין בראילא, און די רעגירונג שארט צונויף לעצטע גראשענס, כדי צו געבען די מעגליכקייט די רומער פונ'ם רומענישען שאוויניזם צו בעווייזען זייער בילינגאנישע תקיפות.

דער קאנגרעס האט זיך געעפענט אין בראילא דעם 2-טען דעצעמבער מיט גרויס פאראד און דער אנוועזענהייט פון טויזענדער סטודענטען און פערשטעהער פון דער מאכט. פון ערשטען טאג אן האט מען אנגעהויבען האלטען יודענפרעסערישע רעדעס און געערט וועגען נומערוס קלאוזוס. כדי ארויסצולעגען די טומאה און דער יראה, האט מען ארויפגענומען אויפ'ן טיש די אנגעוועהמאנגטע פראגע וועגען דער ארבייטס-לאזיגקייט, צווישען דער אינטעליגענץ און באלד אריבערגעפיהרט דעם שמועס אויף די יודישע אינטעלעקטועלע, וועלכע פערנאמען אלע צווייגען פון גייסטיגער ארבייט און בעדראהען אזוי ארום די עצם-עקזיסטענץ פון דער רומענישער מלוכה'שאפט. אזוי האט מען געקענט אויפ'ן קאנגרעס הערען וועגען וואונדערוי, וועגען שטייער-פאליטיק און קיין איין ווארט איז נישט גערודמעט געווארען די אקאדעמישע פראגען.

מיד ווערענדיג פון דער שווערער ארבייט, האבען די סטודענטען בעשלאסען א דוליע צו טון. 700—600 האבען זיך איינגעזעצט אויף א רעגירונגס-שיף און אפגעפאהרען קיין גאלאץ, וואס ליגט אין א מרחק פון א שעה צייט פון בראילא. דארט האבען זיך די „קעמפער-גבורים" צוזאמען אינפער דער שטאט מיט געשריען און סווינסטעריי און מעראבען זייער די בעפעלקערונג. בעם ציוניסטישען רויז האבען די אקאדעמיקער געמאכט א פוגנדליכע דעמאנסטראציע און אנגעהייבען זעצען שויבען אין יודישע געשעפטען אין דעם האנדלס-צענטר. אנקומענדיג צוריק קיין בראילא, האבען די „זינגער" גענומען בושטעווען אין די יודישע קווארטאלען. אויפ'ן אנדערען טאג האט אנ'אנדערע גרופע אקאדעמיקער געמאכט אנ'אויספלוג קיין גאלאץ און איבערגעחזר'ט נאך מיט מעהר ברען דאס קוזיסטישע פראגראם. דאס מאל האט מען שוין געשלאגען יודען אויף די גאסען, אין די טראמוויי און דעמאלירט איינצלנע יודישע געשעפטען.

בעזונדער שענדליך האט אויסגעזעהן דער צוריקקעהר פון די סטודענטען אין די אייזענבאנען, און ווי זיי באהעגען, די סטודענטען זענען געפאהרען, זענען פארגעקומען פייגנליכע סצענעס. די ארדענוקער האבען זיך אריינגעריסען ביי נאכט אין די קופע'ס פון ערשטען און צווייטען קלאס, אויפגעוועקט די שלאפענדע רייזענדע און מיט געוואלד זיי פערטריבען פון די פלעצער. אומעטום איז געווען א געוואלדיגער טומעל, און די האלב שכור'ע קאנגרעסיסטען האבען פערזיכערט אלעמען, אז די רעגירונג האט זיי געשיקט קיין בראילא און גאלאץ, כדי אויסצוראמען די יודען מאמאגען. אויף דעם סמך האבען זיי געשטשעטערט אין די וואגאנען און געשלאגען יודען און אנטיסעמיטישע אייפער בעליידיגט די פראפעסארען סמאיאנאוויטש און סטורזא, וועלכע זיי זענען חושד, אז זיי זענען יודען.

ווי אמת'ע וואנדאלען, האבען די סטודענטען דעוואסטירט די וואגאנען, געבראכען שויבען און חוזק געמאכט פון די רייזענדע.

אינטערעסאנט איז צו בעמערקען, אז די פאליציי האט די פערברעכערישע אויפפיהרונג פון די אנטיסעמיטישע סטודענטען נאכגעקוקט מיט פולער גלייכגילטיגקייט. אלס בעסטע אילוסטראציע קען דינען דער פאל מיט'ן ריכטער טרענקא. פארגעקומען איז עס אין גאלאץ. ווען די חברה איז אנגעקומען קיין גאלאץ, האבען זיי זיך געלאזט איבער דער שטאט פערשפרייטען אנטיסעמיטישע ליטעראטור. איינער פון די סטודענטען האט זיך אריינגעריסען אין קאפע בונגעט פונ'ם גענעראל-פראקוראר און האט איהם אין א בעליידיגענדער פארם אויפגעפאדערט צו קויפען א קוזיסטישע צייטונג. דער פראקוראר האט צוגעצויגען דעם קוזיסטישען אקאדעמיקער צום געריכט, און דער ריכטער האט איהם ערקלערט: „איער האנדלונג איז פון נאציאנאלען שטאנדפונקט צו בעגריסען, אזהר מוז אבער זיין העפליכער מיט פראקוראר'ן" און איהם פערמשפט בלויז צו 1000 לעי שטראף. פון דעם פאל איז צו לערנען, אז אויב דאס זאגען אזעלכע בעאמטע, ווי ריכטער, האט מען שוין נישט צו פאדערן קיין לאיאלע בעציהונג מצד פאליציסטען

(ענדע-זייט 4)

דער „זיידע" זשאפר

די כאראקטעריסטישע שטריכען פון ערשט-פערשטארבענעם פראנצויזישען מארשאל.-פארוואס מען האט איהם אין פראנקרייך אזוי ליב געהאט און אנגערופען „זיידע"

א פאר וואכען האט דער אלטער „זייגער ביי דער מארנע" געקעמפט מיט'ן בעזונגער פון לעבען; עס זענען געווען מאמענטען, ווען עס האט זיך אויסגעראכט, אז דער אלטער 78-יעהריגער זשאפר וועט בעקומען דעם זיגערישען טויט, און אראפגעהן פון גסיסה-בעט פריש און געזונד.

דער מארשאל פון פראנקרייך האט זיך אבער ענדליך געמוזט אונטערגעבען דעם „מארשאל פון קעניגרייך טויט" און ער איז געשטארבען, געשטארבען ביז ער האט אויסגענוצט דאס לעצטע ביסעל לעבענס-ענערגיע אינ'ם קאמף מיט'ן טויט, געשטארבען ווי א זעלנער אויפ'ן שלאכט-פעלד מיט'ן מלאך המות.

מארשאל זשאפר איז געווען א זעלנער. ער איז נישט געווען קיין שריפטשטעלער, ווי מארשאל פאש, נישט קיין פאליטיקער ווי קלעמאנסא, ער האט נישט געשריבען קיין מעמואר'ען, נישט געפיהרט קיין פאליטיק, נישט געהאלטען קיין רעדעס נעגען די שונאים. מארשאל זשאפר איז געווען א זעלנער, א סאלדאט מבטן ולדה. ער האט איבערגענומען די לייטונג פון דער פראנצויזישער ארמעע בעת מאנכע פראנצויזישע פראווינצען זענען שוין געווען פערפלייצט פון דער דייטשער אינוואזיע. ער איז געווען דער „זייגער ביי דער מארנע", א זיג, וואס האט אפגעה'התמ'עט דעם גורל פון דער מלחמה און ווען די מלחמה האט זיך נאך 4 בלוטיגע יאהר געענדיגט צום רוהם און זיג פון פראנקרייך האט ז.ך מארשאל זשאפר צוריקגעצויגען אין דער איינזאמקייט. דער זעלנער האט שוין דאן נישט געהאט וואס צו טון. דעמאלט איז געקומען די צייט פאר ווערסייל. און דאס איז איינס פון די שענסטע שבחים, וואס מען קאן נאכזאגען א זעלנער. גוט איז דעם פאלק, וואס זיינע זעלנער זענען זעלנער און וועה איז דעם לאנד, וואס זיינע זעלנער זענען פאליטיקער. מארשאל זשאפר איז געווען דער גענאיאלסטער קריגס-מאן פון פראנקרייך. אפשר דער גענאיאלסטער ארמעע-פיהרער אין די ערשטע דריי צעהנדליג יאהר פון 20. יאהרהונדערט. ער האט געוואוסט ווען און וואו צו שלאגען דעם שונא, מיט דער גרעסטער קאלטבלוטיגקייט און רוהיגקייט און מיט דער גרעסטער אכזריות וואס איז נאר מעגליך אויף די מלחמה-פעלדער. אבער אין מאמענט, ווען עס האט זיך געהע'ט דער ערשטער סיגנאל פון שלום, און איבער אייראפא האט זיך פונאנדערגעטראגען די בשורה פון פריעדען, האט מארשאל זשאפר אוועקגעלייגט זיין שווערד, אוועקגעלייגט און זיך נישט פערוואנדעלט אין פאליטישע העצרעדעס, וואס זענען אפשר נאך פיל שארפער פון דער שטאלענער שווערד. דער זעלנער האט שוין ראו געהאט, געטאן דאס זייניגע...

אין דער צייט, ווען זיין בראווער קאמעראד, דער מארשאל פאש האט געשריבען זכרונות וועגען דער וועלט-מלחמה, זכרונות, וואס האבען ארויסגערופען א בייגעשטאק, ווייל עס האט אין זיי געשטעקט קלייגליכע קנאה צו קלעמאנסא און צו די אנדערע פאליטיקער פון ווערסייל, איז זשאפר געבליבען טריי זיין אייגענעם גייסט, זיין אייגענעם זעלנערישען איך, און זיך ווייטער געשטעלט אין שאטען. זשאפר'ס נאמען איז אבער צוליב דעם נישט פערקלענערט געווארען. פערקעהרט, ער איז געווען איינער פון די פאפולערסטע מענשען אין פראנקרייך, פון די פאפולערסטע און בעליבטסטע. די פראנצויזען, וואס האבען זיך געפינען אויף די שלאכט-פעלדער פון דער וועלט-מלחמה האבען איהם געקרוינט מיט'ן נאמען „זיידע". א נאמען, וואס מען גיט א ליבען, גוטען אלטמשקען, וואס האט טייטמאל אפילו א הנאה ז.ך נאריש צו מאכען מיט קליינע קינדער. א „זיידע" איז א גוטער אלטמשקער. דער פאליטיקער קאן קיין „זיידע" נישט זיין. און דערויבער איז הינדענבורג א גרויסער סטראטעג, מארשאל פאש — א גענימאלער ארגאניזאטאר, אבער קיין „זיידעס" זענען זיי נישט געווארען, זיי האבען די שווערד אויסגעטוישט אויף פאליטיק.

זשאפר איז אבער פון זיין טויט געבליבען א זעלנער און געקעמפט מיט'ן טויט, ווי א זעלנער, ביז דער לעצטער מינוט פון זיין זעלנערישען לעבען.

א שבח, א גרויסער שבח, וואס מ'קאן ליידער אנדערע „זעלנער" נישט נאכזאגען.

-פס.

נ. פראנק שרייבט אין „פ.ח.":

זשאפר איז קיינמאל נישט געווען קיין מיליטער מאן אין אנגענומענעם זין פון ווארט. ער האט נישט געמאכט קיין „מלחמה", אזוי ווי קלעמאנסא למשל. ער האט זיך נאר פערטיידיגט קעגען א שונא. מען האט אין זיינע הענד אנפארטרויט דעם גורל פון זיין פאטערלאנד און ער האט פשוט איינפאך, מענשליך די טויטע אויסגעפיהרט. ער האט נישט געהאלטען קיין קלינגענדיגע דרשות, ער האט נישט געלאזט פאלען קיין קנאקערדיגע פראזען, ער האט נישט בעשטעלט פאר זיך קיין „אינטערוויוס" און האט נישט „סאקעמירט אין שפיגעל פון דער געשיכטע". אין די גרעסטע מאמענטען פון זיין לעבען, אין מאמענט פון דער שלאכט ביי דער מארן — די רעצידירענדע שלאכט אין דער וועלט-מלחמה — איז ער געבליבען דער גוטמער, ליבער זשאפר — דער „זיידע זשאפר".

וועגען זיין סיסטעם פון מלחמה האט זשאפר אמאל אליין זיך אויסגעדריקט:

— איך „גרויזשע" מיינע שונאים...

מ'האט איהם געגעבען א הארמעע, שווערען בגין צו צוברעכען. אנשטאט איהם צוצוברעכען מיט אמאל — דאס, וואס איז געווען וואגמעגליך — האט ער דעם בגין „געגרוזשעט". ביסלעכוויז, בסדר, אהן אויפהער.

זשאפר האט געהאט פיל שונאים — ווער האט זיי נישט? — פיל נעגנער פון זיין סיסטעם, פיל נישט פערשטענדער — ווער האט זיי נישט? — פיל אויסלאכער — ווער האט זיי נישט? אבער רוהיג, שטיל און בעשיידען האט זשאפר אנגעפיהרט זיין פעראנטווארטליכע ארבייט און האט זי דורכגעפיהרט ביז צו א רעזולטאט. די שלאכט ביי דער מארן איז געווען א רוהמפולע קאפיטעל אין דער געשיכטע פון דער גרויסער מלחמה. פולבער זענען שוין וועגען דעם געשריבען געווארען, מאנכע — וועלען נאך געשריבען ווערען.

* * *

יעדער פראנצויז ווערט געבוירען מיט אנ'אראטארישען טאלאנט.

זשאפר איז געווען פון די „שווייגערס", פון די, וועלכע בענוצען זיך מיט זייער ווארט נור דאן, ווען זיי האבען עפעס וויכטיגעס צו זאגען. (אראטאר'ס, אפט פערקעהרט, רעדען, ווען זיי האבען גארנישט וואס צו זאגען). ער האט נישט געגאסען מיט קיין ווערטער, נישט דערשפרינגט מיט קיין פראזען, ביי איהם איז געווען יעדעס ווארט א ווארט — אנ'אויסדרוק פון א נויטווענדיגע געפיהל, קיין ווערטער ארויסצווארפען האט ער נישט געהאט. קיין פאמפעזע-פראזען נישט געזוכט. דאס שטארקע ווארט אויך נישט. אלע מאל איינפאך, שטיל, בעשיידען, ווי עס פאסט זיך פאר א גוטען, ליבען זיידען...

שווייגענדיגע מענשען האבען אין זיך א געוויסע שטרענגקייט. דאס ווארט, וואס געהט ארויס פון די ליפען איז פארערגער, דרויסט, בעפעהלעריש. עס יאגט פון די שווייגענדיגע א מין שטרענגער יראת הכבוד, פעמט א מורא. דאס פיהלען מיר ביי א סך גרויסע „שווייגערס".

זשאפר איז נישט געווען פון די „שווייגערס". ער איז געווען א ליבהארציגער, א גוטמער, א פאטעמישער שווייגער. ער האט געשווייגען פיין, שטיל, ארוסטאקראטיש, ווי עס שווייגט דער פוינער הימעל אין א פריהלינגס-טאג. ווער האט נאך געזעהן אזעלכע קינדעריש-בלויע אויגען, ווי דער „זיידע" זשאפר? ווער האט נאך געקוקט אויף מענשען מיט אזא פיינעם, מוטעלנדערנדען בליק?

פארהאן בעריהמטע גענעראלען, וואס האבען „גענומען" זייערע ארמעען מיט'ן היפנאז פון זייער סאלדאטישער דיסציפלין, מיט זייער פייער. ער, זשאפר, האט גענומען זיינע סאלדאטען מיט דער ווייכקייט פון זיין נשמה. אלע האבען געפיהלט, אז ער האט פיינד די מלחמה, אז ער וואלט געווען גליקליך, ווען זי ענדיגט זיך, אז ער בעט כמעט ענטשולדיגונג, וואס ער דארף זי פיהרען, אבער האט ער בעקומען די הויבע מיסיע צו פערטיידיגען זיין פאטערלאנד, וואס ער וועט נישט אפטרעטען, ביז ער וועט זי נישט אויספיהרען... א שטילע, אבער דויערנדע עקשנות.

—:ס:—

לאדזשער טאגעבלאט

דעז עד ראקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. pocz. 16
טעלעפאנען: רעדאקציע 100-57, אדמיניסטראציע 100-47

עס דארף קומען א נייער בארטעל...

דער פאריעהריגער סילוועסטער איז
פאר די בירגער פון פוילען געווען פיל
אנגענעהמער און פרייער, ווי דער אוצ-
טיגער סילוועסטער. אין פאריעהריגען
סילוועסטער זענען מיר געווען פיל מיט
האפנונגען אויף דער צוקונפט. הייאיאהר
אבער האבען מיר געהאט ווי פערשידענ-
סטע געפיהלען, נאר נישט דאס געפיהל
פון האפנונג. וואס זשע איז געווען די
סיבה? דער פאריעהריגער סילוועסטער
האט זיך אנגעהויבען מיט בארטעל'ס
פינפטען קאבינעט, און הייאיאהר — די
מעשה בריסק. דאס יאהר 1930 איז דער
פוילישער פאליטיק איז דער וועג פון
בארטעל'ן ביז בריסק.
ווי אויף אין יאהר, אויף קא"גע 12
חדשים איז דאס פאלק מיך א גאנג. ארי-
מער פארטעל, נעבוך.... ער האט גע-
שטרעבט צו דעם, וואס עס שטרעבען
אלע רוהיגע און מיושב'דיגע מענשען
און פוילען: צו א פערשטענדניש צווי-
שען דער רעגירונג פון מארשאל פיל-
סודסקי און דעם סיים, וואס רעפרעזענ-
טירט דאס פוילישע פאלק (פאלק אונ'ם
מלוכה'שען זין פון ווארט). די בינטע
ווקסען פון בייסע זייטען בארטער הא-
בען בינטע געשאקעלט מיט'ן קאפ:
אבער מיה איז ארויסגעווארפען, אזוי
ווי פייער מיט וואסער קאגען זיך נישט
פעראייניגען, אזוי וועט אויך נישט זיין
קיין שלום צווישען דער רעגירונג און
סיים. אבער בארטעל, וועלכער האט אנ-
געשריבען א גלענצענד ווערק איבער דער
פערספעקטיווע אין דער מאלעריי, האט
זיך צום פינפטען מאל גענומען צו דער
אינדאנקבארער אויפגאבע און און 12.
פעברואר איז איהם ווירקליך געלונגען
מיט די שטימען פון דער סאנאציע און
צענטער-לינקע צו פערזיכערן דעם בוד-
זשעט אויפ'ן נאהנטסטען יאהר. און א
חודש ארום, דעם 14. מערץ, האט זיך
דער ארומער בארטעל אויסגעלעשט
געבויט, צוליב זיין קאלעגע, דעם מיניס-
טער פריסטאר, און און א מאל ארום
האט ער זיך אפגעגעבען און דימיסיע.
דער ווייטערדיגער גאנג פון די געשעה-
ענישען וועלט געקאנט דינען פאר א
טשיקאווען סצענאר פון א פילם.
אויפ'ן הארייזאנט האט זיך בעוויזען א
צווייטער הארצוגער, און סימפאטישער
מענש, דער מארשאלעק שווינארסקי, א
גלענצענדער אויגען-דאקטאר, אבער א
זעהר שלעכטער טאקטיקער און דער פא-
ליטיק. דערנאך האט זיך ווידער בעוויזען
א גאנץ סימפאטישע פיגור, ה' יאן
פילסודסקי, וועלכער האט וואס אנ'אמת
פעמפערעשטעלט, אז ער קען זיך אויף די
פראבלעמען פון דער קאנסטיטוציע,
אבער אונ'ם גערינכטס-ווענען איז ער
אלעגבאלס א בעסערער ידען... ערשט אז
2 טעג ארום האט זיך בעוויזען אויף
דער סצענע „דער פאסיגער מאן אויפ'ן
פאסיגען ארט" — פולק. סלאוועק, וועל-
כער האט דעם 29. מערץ געשאפען די
רעגירונג און גלייכצייטיג געשלאסען די
בודזשעט-סעסיע פון סיים און סענאט.
און מיט 2 טעג שפעטער האט דער פרעז-
מיער געזאגט אויף א זיצונג פון ב.ב.
קלוב: „מיר געפינען זיך ביים סוף פון
אונזערע סיים", הגם דער לעצטער אקט
פון פינאנצדערקלערונג דעם סיים איז פאר-
געקומען דעם 30. אויגוסט. א וואך פאר
דעם דאזיגען אקט איז סלאוועק אוועק
פון זיין אמט.
אונטער דער צייט איז דעם 29. יוני
פארגעקומען און קראקא דער צוזאמענ-
פאהר פון „צענטראלעוו". דעם דאזיגען
פאקט דארף מען דערמאהנען, ווייל דעם
10. סעפטעמבער זענען א רייה אפאזי-
ציאנעלע דעפוטאטען איינגעזעצט גע-
ווארען אין בריסק. און זייער אפזעצוני-
הייט זענען דעם 16. נאוועמבער פאר-
געקומען די וואהלען צום סיים, און דעם
23. נאוועמבער — צום סענאט. דעם 28.
נאוועמבער האט זיך מארשאל פילסוד-
סקי אפגעגעבען אין דעמיסיע אלס פרעז-
מיער, און דעם 4. דעצעמבער האט זיך
סלאוועק ווידער געשטעלט בראש פון
קאבינעט. דעם 15. דעצעמבער איז מאר-
שאל פילסודסקי ארויסגעפאהרען אויף
אורלויב און קוראציע קיין מאדעירא,
און די אפאזיציאנעלע דעפוטאטען האט
מען איבערגעפיהרט אויף א „גאלקיר"
פון בריסק קיין גרויצע אדער קיין מא-
קאטאוו און פון דארט האט מען זיי
אהיימגעשיקט.
אוצט שטעהט דאס לאנד אונטער'ן
צייכען פון בריסק, און דער צייט, וואס
פונקט הייגט א יאהר זענען מיר גע-
שטאנען אונטער'ן צייכען פון בארטעל'ן.
וואס וועט זיין ווייטער? מארהאן מענ-
שען, וואס זענען בעשאנקען פון גאט
מיט א נאאיווען אפטימיזם, וואס גרע-
נוצט זיך מיט א קונדערשען גלויבען
און וואונדער. די דאזיגע מענשען זא-
גען: מיט בריסק קאן מען נישט „לע-
בען" אויף א לענגערע מעטע. בריסק
קאן מען נישט „עסען". אין בעסטען
פאל קאן מען נאר שרייבען, און דאס
אויך זעהר רוכטיג, זעהר בומערע פרא-
טעסטען. מ'דארף דאך אבער סוף כל סוף
אויך „עסען". צי וואלט דען שוין נישט
געווען די העכסטע צייט ווידער אויס-
צוגראבען פון דער ערד דעם פראפעסאר
בארטעל, און איהם ווידער ארויפצוזע-
צען אויפ'ן ווייסען פערד?...
עס מוז נישט דוקא זיין בארטעל
אליין — עס קאן זיין אנ'אנדערער באר-
טעל, אבער א בארטעל...
דאס איז די מיינונג פון מענשען, וואס
גאט האט זיי בעשאנקען מיט א נאאיו-
ווען אפטימיזם, וואס גרעגוצט זיך פשוט
מיט דעם קונדערשען גלויבען און וואונ-
דער...

ד"ר וו. בערקעלהאמער.

ווי אזוי האט די רעוואלוציע אין ארגענטינע געווירקט אויף די דארטיגע יודען

פאליטישער שטילשטאנד.-נישטא קיין בעציהונג צו פראוויזארישער רעגירונג. וואס איז ארויס פון דער רעוואלוציע.— סאקאלאוו'ס בעזוך אין דרום-אמעריקא אפגעלעגט. — נייע קאלאניסטען. — קליינע פעראיינס-מחלוקתן וועגען וויכטיגע פראבלעמען. — טובערקולאז א פראבלעם פון דער יודישער אימיגראציע.

(א בריף פון ארגענטינע, ספעציעל פאר'ן „לאדזשער טאגעבלאט") -:- פון **א. ל. שופהיים**

אונ'ם לעבען פון יודישען ישוב אין
ארגענטינע הערשט אוצט פאליטישער
שטילשטאנד. מיר האבען דא איינגענט-
ליך קיינמאל נישט קיין גרויסע יודיש-
פאליטישע פראבלעמען, אבער מיר לע-
בען מיט'ן לעבען פון אלוועלטליכען יו-
דענטום, און אין נארמאלע צייטען, ווען
מען האקט די דעמבעס אונ'ם גרויסען
יודישען וואלד, פאלט אויך ביי אונז
אפ אביסעל שפענער. די פארטיי מח-
לוקת'ן פון דער גרויסער יודישער וועלט
געפינען געוועהנליך אנ'אפקלאנג ביי
אונז און מיר, און מיר דערוואַרימען זיך
ביי די קליינע מחלוקת'לעך פון אונזע-
רע נישט זעהר צאהלרייכע פארטייען.
אבער אוצט האבען מיר דאס אויך נים,
עס איז שטול, רוהיג ביי אונז. די פאר-
טייען קריגען זיך נישט און טשעפען
נישט איינע די אנדערע און פיהרען
בכלל א זעהר בלאסע עקזיסטענץ. אויך
די יודישע צייטונגען פיהרען זיך זייט
א צייט אויף זעהר אנשטענדיג. נישטא
קיין פאלעמיק, יעדער זאגט זיך און
שרייבט זיך, וואס איהם געפעלט און
קיינער כאפט נישט אן דעם אנדערן
ביים גארגעל. אפילו קיין ברעקעל לי-
טעראַרישען מחלוקת האבען מיר נישט
עס הערשט אוצט ביי אונז די גרעסטע
מאס פון טאלעראנץ צום אנדערענס
דומדייט. קיינער דערקוטשעט נישט
דעם אנדערן אפילו מיט קיין קיבעין.
די דאזיגע רוה פערדאנקען מיר און
א גרויסער מאס דעם בעלאגערונגס-צו-
שטאנד, וועלכער הערשט דא און אר-
גענטינע זינט דער רעוואלוציע פון 6.
סעפטעמבער. כאטש און גרויס-שטעט-
שען לעבען בעמערקט זיך נישט שטארק
דער בעלאגערונגס-צושטאנד. זענען
אבער דאך פערבאטען פערזאמלונגען
אונטער'ן פרייען הומעל. נישטא קיין
שום דעמאנסטראציעס אדער מאניפעס-
טאציעס. פאר דער קלענסטער פערזאמ-
לונג דארף מען האבען א בעווילונג
פון דער פאליצי, כאטש די בעווילונג
בעקומט מען לייכט, בפרט פאר פאר-
טייען און פעראיינען, וואס שטרעבען
נישט איבערצוקעהרען די וועלט.
און יודישען לעבען האט איינענטליך
געהערשט דער דאזיגער פאליטישער
שטילשטאנד נאך פאר דער רעוואלוציע
פון 6-טען סעפטעמבער. נאך דעם טו-
מעל מיט דעם „צבי מיגדאל" האט די
יודישע געזעלשאפט זיך געפונען און א
שטימונג, און וועלכער זי האט גע-
קלערט, אז עס איז גלייכער נישט ווי-
זען זיך פאר לייטען. צי איז די דאזיגע
שטימונג געווען א בעגרונדעטע, לאזט
זיך נישט מיט בעשטימטקייט בעהויפ-
טען.
אוראי האבען געוויסע דעמאגאגיש
עלעמענטען צוליב די 400 טמאים פער-
ברעכער געפרובט פערשווארצען דאס
פנים פון דער גאנצער יודישער געזעל-
שאפט. אבער זעהר א סך האט דא מיט-
געווירקט דער איינגעוואָרצעלטער יודי-
שער פחד-געפיהל, דער דאזיגער גע-
פיהל, וועלכער זעהט אומעטום געפאה-
רען אפילו דארט, וואו מען קאן זיי
אמווענגסטענס ערווארטען.
צוליב דעם דאזיגען געפיהל פון אומ-
זיכערקייט האבען די היגע יודען נישט
ארגאניזירט קיין עפענטליכען פראטעסט
מיטינג, ווען לאורד פאספילד האט „פרא-
וויזאריש" אפגעשטעלט די אימיגראציע
קיין פאלעסטינע. מען האט זיך בעגנו-
גענד מיט א געשריבענעם פראטעסט,
וועלכער איז איבערגעטראגען געווארען
דעם ענגלישען אמבאסאדאר דורך פער-
טרעטער פון די יודישע געזעלשאפטען.
אין אויך אוצט נאכ'ן „ווייס בוך", דאס
די היגע יודישע געזעלשאפט נישט אר-
גאניזירט קיין שרייענדיגע פראטעסטען,
ווייל דאס וואלט שוין אוצט די פאליצי
נישט דערלויבט, האט מען זיך בעגנוגענט
מיט א מעמאראנדום צום פעלקערבונד
און געניף און מיט נישט-שטורמישע
פראטעסט-פערזאמלונגען צו דער פייע-
רונג פון 2-טען נאוועמבער. צוליב די
הערשענדע פאליצי-פערהעלטענישען האבען
בען אויך די יודישע קאמוניסטען נישט
געקענט אויסנוצען דעם סימפסאן-בע-
ריכט פאר זייער אנטי-ציוניסטישע פרא-
פאגאנדע.
א חוץ דער אזוי צו זאגען יודישער
„אויסערער פאליטיק" הערשט אויך
אונ'ם אנדערן פאליטישען לעבען ביי
די יודישע מאסען א צושטאנד פון פער-
פרעמדקייט, פון בעציהונגסלאזיגקייט צו
די איצטיגע מאכט-פאקטארען אין לאנד.
צו דער פריהערדיגער רעגירונג און צו
דער רעגירונגס-פארטיי האבען יודען גע-
האט א סך פערזענליכע בעציהונגען.
צווישען די פערשידענע פארטיי-קאמי-
טעטען פון דער רעגירענדער ראדיקאלער
פארטיי איז געווען פעראן אויך א ספע-
ציעלער יודישער סוב-קאמיטעט דא אין
בוענאס איירעס, און אויך און דער פרא-
ווינץ האבען זיך יודען גע'קהל'ט מיט
די קאמיטעטען. מען איז געווען אויפ'ן
פוס פון „היימישע מענשען". פון די
פריהערדיגע פארטיי-קעניגער פלעגט מען
אויך בעקומען פאליטישע טובות. אויף
גרויסע יודישע פאליטישע מאניפעס-
טאציעס, וואו עס איז נאר נייטיג גע-
ווען, האט מען געקענט בעקומען אלס
רעדנער א ראדיקאלען דעפוטאט אדער
סענאטאר. איינער פון די פריהערדיגע
סענאטארען, סענאטאר מאלינאריו איז
שוין געווען א היימישער ביי אונז. ער
פלעגט ארויסטרעטען כמעט אויף יע-
דער גרעסערער פאליטישער פערזאמ-
לונג, ער פלעגט קומען אויף די פייערונ-
גען פון דער באלפור-דעקלאראציע —
און איז אויך איינגאנגע מאל אויפגעטרע-
טען אלס רעדנער אין די קרייזען פון
דער ציוניסטישער סטודענטען-יוגענד.
איצט איז מאלינאריו א פאליטישער עמי-
גראנט און פארוז.
מיט די דאזיגע פאליטישע בעציהונ-
גען האט זיך בעגוצט די היגע ציוניס-
טישע פעדעראציע, צוגרייטענדיג דעם
בעזוך פון נחום סאקאלאוו אין דרום
אמעריקא. סאקאלאוו האט דא בעקומען
אן אויפנאהמע ווי א פארשטעהער
פון דער „יודישער רעגירונג". עס איז
געווען געפלאנט א בעזוך ביים פרעזי-
דענט פון דער רעפובליק, א קבלת
פנים און קאנגרעס, און אפשר אויך און
דער מוניציפאליטעט און א פארטראג
און אוניווערזיטעט. אוצט ביי דער פרא-
וויזארישער רעגירונג מיט א גענעראל
און דער שפיץ און ביי דער גאנצער פא-
ליטישער סיטואציע און לאנד איז נישטא
קיין מעגליכקייט דורכצופיהרען אזא
פראגראם. די ציוניסטישע פעדעראציע
האט דעריבער בעשלאסען אפצולעגען
דעם בעזוך פון סאקאלאוו'ן אויף אנ'-
אנדער צייט און האט וועגען דעם שוין
טעלעגראפירט קיין לאנדאן. אויף דעם
דאזיגען בעשלוס האט אויך געווירקט
די פאליטישע לאגע אין בראזיל און אין
די אנדערע דרום-אמעריקאנער לענדער,
וועלכע סאקאלאוו האט פעראבראט בע-
זוכען.

די יודישע געזעלשאפט און ארגענ-
טינע האט מיט פערגעניגען בעגריסט
דאס אנקומען פון א נייער גרופע אי-
מיגראנטען-קאלאניסטען פון טראנסיל-
וואניען און קאר-פאטען-רוסלאנד, פרא-
ווינצען, וועלכע האבען פריהער געהערט
צו אונגארן און היינט געהערט די ער-
שטע צו רומעניען און די צווייטע צו
טשעכאסלאוואקיען. צווישען די אנגעקו-
מענע געפינען זיך אויך עטליכע פא-
מיליעס פון די רומענישע כולינאגעס
פערבארגענער שטאט, בארשא. די נייע
אימיגראנטען, וועלכע זענען און זייער
אלטער היים אויסגעקליבען געווארען
פון א בעקאנטען פון דער „י.ק.א", זע-
נען שוין ארויסגעשיקט געווארען און
די קאלאניעס פון דער „י.ק.א." און
ארגענטינע. דערווייל בעקומען זיי זעהר
קליינע חלקים בארדען, פון וועלכע עס
איז נישט מעגליך צו מאכען א לעבען.
אבער ביי דער „י.ק.א." איז איינגע-
פיהרט א סיסטעם פון פראבע-קאלאני-
זאציע. ווייזען זיך די קאלאניסטען אויס
פעהיג צו ערד-ארבייט, בעקומען זיי
פערגרעסערט די חלקים. דער דאזיגער
סיסטעם ווייזט אויס צו זיין נישט קיין
זעהר ראציאנעלער. ווארום, אויב דער
קאלאניסט-אימיגראנט בעקומט און דער
ערשטער צייט א קליין שטיקעל בארדען
פון וועלכען ער קאן ביי דער שווערס-
טער ארבייט נישט צוזען קיין חיונה,
פערלירט ער אפט דעם ענטוזיאזם, וועל-
כער איז נויטיג צום אנהויבען א נייעם
לעבען און א ניי לאנד מיט נייע אומבע-
קאנטע פאר'ן אימיגראנט בעדינגונגען.
ער ווערט אפט עטמוטיגט, און ווען ער
בעקומט שוין דעם גרעסערן חלק באַ-
דען איז ער אנ'ענטוישטער. אבער די
„י.ק.א." האט זיך איהר סיסטעם, און
געגען סיסטעמען לאזט זיך נישט קעמ-
פען.
די נייע אימיגראנטען, וועלכע זענען
אוצט אנגעקומען בילדען א פרוש און
מאראלישע געזונטען ארבייטער-עלעמענט
אמת'דיגע האראפאשניקעס, פון וועלכע
א גרויסער טייל איז שוין און דער היים
געווען ערד-ארבייטער. די גרופע, וואס
איז אוצט אנגעקומען איז אגב שוין די
צווייטע פון יענער געגענד. די ערשטע
גרופע, וואס זענען אהער געשיקט גע-
ווארען פון דער י.ק.א. מיט אנ'ערך א
יאהר צייט צוריק, האט זיך דא שוין
איינגעארדענט און די קאלאניעס אלס
ערד-ארבייטער.
די יודען פון יענער אלט-אונגארישען
געגענד זענען ווי בעוואוסט, שטארק
פרום, זיי היטען אפ די רעליגיעזע טרא-
דיציעס און פיהרען נאך אנ'אלטען פאט-
ריארכאלישען לעבענס-שטייגער. די מענער
היטען אפ דאס ראזירען, אבער זיי פער-
שפעטיגען נישט דערבער די ארבייט.
ביי די קליינע יונגעלעך הענגען ארויס
די ציצית פון אונטער די רעקלעך. די
פרויען האבען אפגעשוירענע האהר און
דעם קאפ טראגען זיי תמיד בעדעקט
מיט א טיכעל אדער א שייטעל. ווען
זיי זענען דא געווען און הכנסת אורחים
האבען זיי תמימות'דיג געפרעגט אויף
— מקואות...
דאס רעליגיעזע און מאראלישע לע-
בען פון די דאזיגע יודען דריקט זיך
אויך אויס און זייער צאהלרייכע פא-
מיליעס. צווישען די אנגעקומענע זענען
דא פאמיליעס מיט 13 קינדער (קיין
ע"ה) און העכער און נישט קיין וואונ-
דער, וואס דרייסיג פאמיליעס בילדען
א געמיינדע פון 200 נפשות.
פאר'ן ארגענטינער יודענטום בפרט
פאר אונזער קאלאניסטען-משפחה בכל-
לזעם די נייע אימיגראנטען גרופע און
אויך די 40 פאמיליעס, וואס ווערען ער-
ווארט און די נעכסטע וואכען, א מארא-
לישע געווינס. עס איז צו האפען, אז
די אדמיניסטראציע פון דער י.ק.א. וועט
וויסען אפצושאצען דעם מאראלישען
ווערט פון די דאזיגע קאלאניסטען.
נישט האבענדיג קיין גרויסע יודישע
פאליטישע פראבלעמען, הוצט מען זיך
דא וועגען קליינע און נאך קלענערע עני-
נים. אט האבען מיר די טעג געהאט
א וואהל-קאמף, מיט אנונאציעס, מיט
ברוף און די צייטונגען, מיט וואהל-
ליסטען, אבער א „ווייסע" און אינע א
„בלויע" ליסטע מיט נאך פערשידענע
וואריאציעס פון די צוויי ליסטען.
געהאנדעלט האט זיך וועגען אויסקלי-
בען א נייע פערוואלטונג און דער „יודי-
שער ליגע געגען טובערקולאז". פער-
שטעהט זיך, אז נישט די וואוילטעטיגע
ארבייט געגען טובערקולאז אויף דער
יודישע רגאס איז א קליינער ענין. די
יודישע בעפעלקערונג און ארגענטינע,
בפרט און בוענאס איירעס, וועלכע נעמט
ארייין און זיך א גרויסע צאל אימיגראנ-
טען, איז מעהר בעדראהט פון דער
סכנה פון טובערקולאז ווי די כלל ארי-
גענטינער בעפעלקערונג. די זיך צו פער-
שאפען א בעגריף וועגען דער וויכטי-
קייט פון דער דאזיגער ארבייט, איז גע-
נוג א בליק טון אויף די עטליכע דא-
טען:
און דעם לעצטען בעריכטס-יאהר זע-
נען די דאקטוירים פון דער „ליגע" בע-
האנדעלט 10,449 יודישע קראנקע, וועל-
כע זענען שטענדיגע פאציענטען פון
דער „ליגע". און נייע קראנקע זענען
און משך פון יאהר צוגעקומען 895. די
צאהל פון די בעהאנדעלטע קראנקע איז
א גרעסערע ווי און פריהערדיגען יאהר.
פאר די קראנקע איז ארויסגעגעבען גע-
ווארען 7898 רעצעפטען. עס זענען גע-
ווארען ראדיאגראפיעס, ראדיא-קאפיעס
א.א.וו.
אויפ'ן יודישען אימיגראציאנס-קאנ-
גרעס, וואס איז דא אפגעהאלטען גע-
ווארען צוריק מיט צוויי יאהר האט א
דאקטאר פון דער יודישער ליגע געגען
טובערקולאז אנגעוויזען, אז כמעט 90
פראצענט פון די פאציענטען פון דער
„ליגע" בילדען די יודישע אימיגראנטען
די אימיגראנטען, וועלכע וואוינען אין
עלענדע קליינע צימערלעך, אחוץ ליכט
און אהן לופט, מעלמאל צו עטליכע און
איין צימערל, ז ווערענדערן זיך נישט
גוט, ווייל פון די קנאפע פערדינסטען
מוזען זיי אפשפארען צו שיקען אחיים
פאר ווייב און קינדער, זיי זענען דערי-
בער און מעהרסטען און סכנה צו פאל-
לען א קרבן פון טובערקולאז. די פיה-
רער פון „הזכרים", וועלכע האבען אר-
גאניזירט יענעם אימיגראציאנס-קאנ-
גרעס, האבען געהאלטען פאר פאליטיש
נישט ראטזאם צו מאכען צו פיל פובלי-
סיטי פאר די דאזיגע טרויעריגע פאק-
טען. מען האט דעריבער דעם רעפארט
א צייט לאנג פערשוויגען. אבער די גע-
פאהר פון טובערקולאז איז דא גרויס
און די יודישע „ליגע" געגען טובערקו-
לאז פיהרט א וויכטיגע געזעלשאפטליכע
ארבייט. פערשטעהט זיך, אז צו דער
פעראיינס-פאליטיק, וועלכע ווערט אנגע-
פיהרט פון פראפעסיאנעלע וואהל-טא-
לער'ס האט דא קיין שום שייכות נישט.

—:0:—

מאלפעס רויבען אוועק א מענשליך קינד און האלטען עס אפ 13 יאהר

פאסירט האט דאס אין אפריקא. — די מוטער פון קינד איז איין מאל געשטאנען אי'ן פעלד און געשניטען תבואה. ווען א מאלפע האט זיך אונטערגעגנב'עט און אוועקגעשלעפט דאס קינד אין וואלד

פון צייט צו צייט ערשיינען בעריכטען
און די צייטונגען וועגען מענשליכע קינ-
דער, וואס זענען געראובט געווארען פון
פערשידענע חיות, און זענען דארט
אויפגעצויגען געווארען אלס ווילדע בע-
שעפענישען. מיר האבען שוין פיל מאל
געשריבען וועגען אזעלכע פאלען. אוצט
קומט א בעריכט פון קיעסטאן (אפריקא)
וועגען א 14-יאהריג יונגעל, וואס איז
געראובט געווארען אלס קינד פון א
מאלפע און איז אויפגעצויגען געווארען
פון די אפען. דרייצעהן יאהר איז ער
דארט געווען, און פאר דער צייט איז
ער אליין פערוואנדעלט געווארען און א
מאלפע, לויט זיין אויפפיהרונג, לויט זיין
גאנג און לויט זיין עסען. בלויז די מענש-
ליכע פיגור איז פערבליבען, וואס טיילט
איהם גלייך אויס פון די אבעזיאנעס,
און מען קען גלייך דערקענען, אז דאס
איז א מענש און נישט קיין מאלפע.
מיט דרייצעהן יאהר צוריק איז א
פרוי און אפריקע, א דארטיגע איינגע-
בוירענע, געשטאנען און פעלד און גע-
ארבייט. נישט ווייט פון איהר איז גע-
לעגען איהר קליין קינד. פלוצלינג האט
די מוטער דערהערט א געשריי. זי האט
זיך אומגעקוקט און געזעהן, ווי אזוי א
גרויסע מאלפע האט א כאפ געטאן דאס
קינד און איז פערשוואונדען און געדיכ-
טען וואלד. עס איז געווארען א טומעל,
א ליארם. די איינוואוינער פון דארף הא-
בען זיך ראזעקנעלאזט זוכען דאס קינד,
אבער זיי האבען פון איהם קיין שפור
נישט געפונען.
דרייצעהן יאהר זענען אוועק און דאס
קינד האט זיך נישט געפונען. די מו-
טער האט שוין נאר געהאט פערגעסען
אן איהר אוועקגעראובט קינד. איין מאל
ווענען און דארף פארט אלפרעד, און
דער קיעסטאן-פראווינץ, אנגעקומען א
מחנה יעגער, וועלכע האבען זיך אוועק-
געלאזט און וואלד צו פאנגען פערשי-
דענע חיות. זיי האבען זיך אנגעשטוי-
סען אויף א שפור פון א גאנצער מחנה
מאלפעס, און זיי האבען בעשלאסען צו
פאנגען א פאר לעבעדיגע מאלפעס פאר
א מוזעאום. באלד האבען זיי פון דער-
ווייטען דערזעהן, ווי פון א הויל לאזען
זיך ארויס א הויפשע צאהל מאלפעס,
און נאך זיי קריכט נאך עפעס א בע-
שעפעניש, וועלכע פויזעט אויף אלע
פיער און מאכט דורך די זעלבע בעווע-
גונגען, ווי די מאלפעס, אבער מען קען
גלייך דערקענען, אז דאס בעשעפעניש
איז נישט קיין געוועהנליכע מאלפע.
ווען די יעגער זענען צוגעקומען נעני-
מער, האבען זיך די מאלפעס דערשרא-
קען און זענען זיך צולאפען. דאס בע-
שעפעניש, וואס האט נישט געקענט לוי-
פען אזוי שנעל ווי די רויזיגע מאלפעס,
איז געבליבען הינטערשטעליג. דערזעהענ-
דיג פאר זיך א גאנצע מחנה מענשען
האט דאס בעשעפעניש זיך שנעל ארויף-
געדראפעט אויף א בוים. אויפ'ן בוים
האט זי געקלעטערט פונקט אזוי גוט
און אזוי שנעל, ווי ד ריזיגע מאלפעס.
די יעגער'ס זענען געווען ענטשלאסען
צו כאפען דאס בעשעפעניש א לעבע-
דיג'ס. זיי האבען אבער מורא געהאט
ארויפצוקלעטערען אויפ'ן בוים. האבען
זיי דעם בוים ארומגערינגעלט און גע-
פאנגען דאס בעשעפעניש, וואס האט
זיך ארויסגעוויזען צו זיין א 14-יאהריג
יונגעל, וואס איז ערצויגען געווארען פון
די מאלפעס, און איז אויסער זיין אויס-
זעהן אליין געווארען מעהר מאלפע, ווי
מענש. ווען דאס יונגעל איז געבראכט
געווארען און דארף, און די געשיכטע
איז בעקאנט געווארען די איינוואוינער,
האט זיך די מוטער פון אמאליגען
אוועקגערויבטען קינד דערמאהנט אן
דער אמאליגער פאסירונג און איז גלייך
געקומען צו לויפען אנצוקוקען די
„מענשליכע מאלפע". די מוטער האט
גלייך דערקענט דאס יונגעל אלס איהר
פערשוואונדען קינד, און זי האט איהם
צוגענומען צו זיך.
פאר די דרייצעהן יאהר, וואס דאס
קינד האט אפגעוואוינט מיט די מאל-
פעס, האט ער איבערגענומען אלע
זייערע מנהגים און זייער ארט לעבען.
ער איז אזוי איינגעוואוינט צו געהן
אויף אלע פיער, אז מען קען איהם נים
בעוועגען צו פרובען געהן בלויז אויף
צוויי פיס. קיין געקאכטע זאכען קען
ער נישט פערטראגען. ער עסט בלויז
רויהע גראזען און פרוכטען. ער כאפט
פליגען און בוזגען און אנדערע קליינע
בעשעפענישען און עסט זיי לעבעדיגער-
הייט.
די געשילדערטע מיט דעם מאלפע-יונגעל
האט איינגענטליך פאסירט מיט א פאר
יאהר צוריק. די מוטער פון קינד, ווי
אויך די איינוואוינער, האבען אבער גע-
האלטען די געשיכטע און געהיים, אויס
מורא, אז די ווייסע הערשער זאלען
דאס יונגעל נישט אוועקנעמען ערגיץ
און אנ'אנשטאלט. די יעגער האבען אויך
פערשפראכען נישט ארויסצוגעבען דעם
פלאץ, וואו די זאך האט פאסירט. אזוי
ווי יענער פלאץ ווערט זעהר זעלטען
בעזוכט פון ווייסע מענשען, האט מען
פון דער גאנצער מעשה נאך נישט גע-
וואוסט.
מיט א קורצע צייט צוריק איז און
דארף אלפרעד געקומען א סאניטאר-
אונטערזוכער צו אונטערזוכען דעם גע-
זונדהייטס-צושטאנד. ער האט דערהערט די
געשיכטע פון דעם מאלפע-יונגעל און
ער ראיז אוועק אנקוקען דאס בעשעפע-
ניש. פאר די עטליכע יאהר, וואס דאס
קינד האט פערבראכט ביי דער מוטער,
האט ער זיך אויסגעלערנט ארויסצורע-
דען עטליכע ווערטער און צו געהן אויף
צוויי פיס א קורצע שטרעקע. און גאנ-
צען האט ער זיך אבער נאך נישט אפ-
געוואוינט פון דעם מאלפע-לעבען. באלד
ווי די מוטער געהט ארויס פון הויז,
לאזט ער גלייך אראפ די הענד און הויבט
אן ארומלויפען און ארומטאנצען אויף
אלע פיר. דאן פיהלט ער זיך מעהר
ביי זיך און דער היים, ווי ווען ער געהט
אויף צוויי פיס. קיין געקאכטע שפייזען
קען ער נאך אלץ נישט פערטראגען.
ער האט זעהר ליב צו דראפען זיך
אויף די ווענד און אויף בוימער.
עס ווערט געמאכט א פערזוך אוועק-
צונעהמען דאס יונגעל און א מעדיצי-
נישען אנשטאלט, וואו ער זאל שטעהן
אונטער דער אויפזיכט פון גרויסע דאק-
טוירים, וועלכע זאלען שטודירען זיין
פיזישע און גייסטיגע ענטוויקלונג.

—:0:—

שרעקליכע קאטאסטראפע אין א מקוה

7 יודישע פרויען און דער הייצער אומגעקומען מיט א שרעקליכען טויט. פון 17 שווער-פערוואונדעטע ראנגלען זיך 6 מיט'ן טויט. — דאס אומגליק איז פארגעקומען פרייטאג פארמיטאג

יודישע בעפעלקערונג פון שטעטעלע איינגעהילט אין טיפען טרויער

שרעקליך אומגליק צווישען יודען אין האראדענקא

לעמבערג. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) פרייטאג איז אין שטעטעלע האראדענקא פארגעקומען א שרעקליכער אומגליק אין דער מקוה, בעת יודישע פרויען זענען געגאנגען טבילה. דער קעסעל האט עקספלאדירט און דער'הרג'עט אויפ'ן ארט עטליכע פרויען.

לעמבערג. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די ווייטערדיגע פרטים פון דעם שרעקליכען אומגליק אין האראדענקא זענען גרויליגע. אין קריטישען מאמענט האבען אין דער מקוה זיך געפינען 25 פרויען און קינדער. בעים קופערנעם מקוה-קעסעל האט מען פרייטאג געהאט צוגענומען א נייעם הייצער, וועלכער האט נאכנישט געוואוסט, ווי מ'טוט זיך אומצוגעהן מיט'ן קעסעל, און ער האט עס גורם געווען די קאטאסטראפע. די פאלגען פון אויפרייס זענען געווען שרעקליכע. אויפ'ן ארט איז ממש צוריסען געווארען אויף שטיקער די פרוי רויזע גלאצער. די אפגעשפריצטע שטיקער קופער פון קעסעל האבען בייא איהר דורכגעשניטען די ברוסט. איהר גאנצער קערפער האט מיט זיך פארגעשטעלט אן אויסגעמישטע מאסע פון פלייש, בלוט און ביינער און עס איז זי נישט מעגליך געווען צו דערקענען.

צוליב'ן אויפרייס זענען אלע פערזאנען, וואס האבען זיך געפינען אין מקוה שווער אפגעברוהט געווארען. דער הייצער ניקאלארוק איז אויפ'ן ארט דערהרג'עט געווארען. די שווער-פערוואונדעטע פרויען זענען ארויסגעלאפען נאקעטע, צוזאמען מיט זייערע קינדער אין גאס און ווילד געשריגען פון יסורים.

ביז אין אווענד האט די צאהל קרבנות זיך פערגרעסערט. פון די 9 קרבנות וואס מען האט אבגעפיהרט אין שפיטאל, זענען 4 באלד געשטארבען.

אין משך פון דער פרייטאג'דיגער נאכט זענען אין שפיטאל געשטארבען נאך 2 פרויען. שבת פארנאכט איז די צאהל אומגעקומענע שוין געוואקסען ביז 8.

לעמבערג. (טעלעפאניש צום „5. מאגענבלאט") פון די 17 שווער-פערוואונדעטע קרבנות פון דער מקוה-קאטאסטראפע אין האראדענקא, ראנגלען זיך 6 מיט'ן טויט.

דאס שטעטעלע האראדענקא איז איינגעהילט אין טיפען צער. דעם שבת האט די יודישע בעפעלקערונג צוגעבראכט, ווי תשעה באב. די יללות און געשרייען געהען עד לב השמים. נישטא קיין הויז, וואס זאל נישט בעוויינען א קרבן.

דער קאנגרעס זאל אפגעלעגט ווערן צוליב דעם „דרייוו" אין אמעריקא

ירושלים, 3. יאנואר. (יטא) דער וואהל-קאמף צו דער אספת הנבחרים ווערט געפיהרט זעהר שארף.

ירושלים, 3. יאנואר. (יטא) די הסתדרות העובדים האט זיך געווענדעט צו דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע, אז דער ציוניסטישער קאנגרעס זאל אפגעלייגט ווערען, כדי נישט צו שטערען דעם „דרייוו" פאר ארץ-ישראל אין אמעריקא.

ניו-יארק, 3. יאנואר. (יטא) דעם 25. יאנואר הויבט זיך אן דער „דרייוו" פאר ארץ-ישראל.

לעא מאצקין קראנק

פאריז, 3. יאנואר. (יטא) לעא מאצקין איז קראנק געווארען. ער איז ארויסגעפאהרען קיין ניצא אויף קוראציע.

יודישע ארבייטסלאזע פאר'ן פראנצויזישען פרעמדען-לעגיאן

דאנציג, 3. יאנואר. (יטא) פראנצויזישע אגענטען פיהרען א ברייטע אגיטאציע צווישען יודישע ארבייטסלאזע פון פוילען, אז זיי זאלען ארייניטרעטען אין פראנצויזישען פרעמדען-לעגיאן. א לאדזער יודישער ארבייטסלאזער איז שוין ארויסגעפאהרען קיין אלזשיר.

יובילעאום פון פעלקער-בונד

זשענעוו. (יטא) אין צוזאמענהאנג מיט'ן 10-יעהריגען יובילעאום פון פעלקער-בונד גרייט צו די עסטרייכישע פעלקערבונד-ליגע אן אנדענקונגס-בוך, וואס וועט ענטהאלטען די אונטערשריפטען פון פערשידענע אינסטיטוציעס און ארגאניזאציעס אין עסטרייך.

עס זענען איינגעלאדען געווארען צו לעגען זייערע אונטערשריפטען אויך די יודישע קהלה אין ווין, „אוניאן פון עסטרייכישע יודען" און די יודישע פעלקערבונד-ליגע אין עסטרייך.

„הארץ" וועגען דער לאגע פון דער ציוניסטישער בעוועגונג אין אמעריקא

ירושלים. (יטא) „הארץ" פערעפענטליכט א לייט-ארטיקעל, אין וועלכען עס ווערט ארומגערעדט די לאגע אין דער אמעריקאנער ציוניסטישער ארגאניזאציע. די צייטונג שטעלט פעסט, אז אמעריקא, וועלכע איז דער צענטער פון דער פערפרייטערטער יודישער אנטייל, האט נישט אויסגעפיהרט איהרע פליכטען. די גרופע בראנדייס-מעק, וועלכע האט איבערגענומען די ליידונג, געניסט נישט קיין צוטרוי. מען דארף זיין ערנסט פערטראכטען איבער'ן פראבלעם פון איבערבויען די ציוניסטישע ארגאניזאציע אין די פעראייניגטע שטאטען. עס איז נויטיג — שרייבט „הארץ" — איבער די קעפ פון די פיהרער צו קומען צום אמעריקאנער יודענטום. דער ישוב דארף אויסזוכען ענערגישע יחידים, וועלכע זאלען אין די גלות-לענדער שאפען פאנדען אויף ראטעווען און ווייטער פיהרען די ציוניסטישע טעטיגקייט אין ארץ ישראל. די צייטונג האלט, אז צו דעם צוועק איז נייטיג געווען די אקציע, וואס ה' אוסישקין פיהרט אין אמעריקא. מען דארף ארויסגעהן אויך מחוץ די ראהמען פון דער קרן-היסוד-ארבייט.

רעדוקציע אין ציוניסטישען עקזעקוטיוו אין א"י-ישראל

ירושלים, 3. יאנואר. (יטא) דער ציוניסטישער עקזעקוטיוו אין ארץ-ישראל פיהרט אדורך א ריזע רעדוקציעס צווישען די בעאמטע. ביז איצט האט קאלאנעל קיש בעקומען 150 פונט א חודש. 21 בעאמטע צו 80 פונט, 11 צו 35 פונט און 31 צו 25 פונט א חודש.

געשטארבען דער מאלער משה עפעלבוים

קאטאוויץ, 3. יאנואר. (יטא) דא איז געשטארבען דער יודישער קינסטלער משה אפעלבוים.

ער איז קראנק געווען אויף א גריפע, וועלכע האט זיך שפעטער ענטוויקעלט אין א לונגען-ענטצינדונג.

* * *

משה אפעלבוים איז געווען א יודישער קינסטלער, וואס האט זיך שוין מיט זיינע בילדער, פארטרעטען און האלץ-שניטען ערווארבען א כבוד'ען ארט אין דער יודישער קינסטלער-משפחה. בעזונדערס האט ער זיך קונה שם געווען מיט זיין קינסטלערישער מאלער-ארבייט אין דער בענדינער שוהל, וועלכע זענען געהאלטען אין ריינעם אלט-יודישען סטיל.

דוד מאזעסאן, רעדאקטאר פון „דזשואיש טריביון", געשטארבען

ניו-יארק. (יטא) דא איז געשטארבען אין עלטער פון 47 יאהר דער רעדאקטאר פון „דזשואיש טריביון" דוד מאזעסאן. דער פערשטארבענער איז אויך געווען פרעזידענט פון דער „פעראייניגטער בעקליידונגס-אינדוסטריע אין אמעריקא".

מאזעסאן איז געבוירען געווארען אין יאהר 1883 אין יעקאטערינאסלאוו, רוסלאנד. זיין פאטער איז געווען רב אין אדעס. ווען מאזעסאן איז אלט געווען 5 יאהר, האט זיין פאמיליע עמיגרירט קיין פארטלאנד, ארעגאן, וואו דער פאטער איז געווען רב און פיהרער פון דער ארטיגער קהלה. אין 1902 האט דער יונגער מאזעסאן געענדיגט דעם אוניווערזיטעט און בעקומען זיין דיפלאם מיט אויסצייכנונגען אלס אדוואקאט. דעם זעלבען יאהר האט ער צוזאמען מיט זיין ברודער משה אנגעהויבען ארויסגעבען די „דזשואיש טריביון". אין 1918 איז ער געקומען קיין ניו-יארק, וואו ער האט מיט גרויס ערפאלג געגרינדעט די פעראייניגטע בעקליידונגס-אינדוסטריע פון אמעריקא און איז דערנאך געווארען דער עקזעקוטיוו-פרעזעס פון דער ארגאניזאציע.

זיין ליטעראַרישע טעטיגקייט איז געווען א ברייטע, א חוץ דעם, וואס ער האט רעדאגירט די „דזשואיש טריביון", האט ער נאך געשריבען ארטיקלען איבער עקאנאמישע פראגען און אנדערע פעריאדישע אויסגאבען.

זאל פון פילהארמאניע
20 נארוטאוויטשא 20
זונטאג, דעם 11-טען יאנואר 8.30 אווענט
צווייטער גרויסער קאנצערט
חיה'לע גראבער
געוו. שוישפילערין פון „הבימה"
אין ליעד און דראמע
קינדער-לידער / פאלקס-בילדער / גאסען- און גנבים-לידער
חסידישע נגונים
ביים קלאוויר: איגנאצי ראזענבאום.
בילעטען צו בעקומען אין זאל פון פילהארמאניע.

פאלעמיק ארום דער אנטי-מלחמה-העצע פון פראפ. איינשטיין

ניו-יארק. (יטא) די רעדע פון פראפ. איינשטיין, אין וועלכער דער גרויסער געלעהרטער האט זיך ארויסגעזאגט פאר פיהרען א אומברחמנות'דיגען קאמף געגען יעטוועדער מלחמה-געפאהר, האט ארויסגערופען א פערביסענע פאלעמיק. די פאציפיסטישע ארגאניזאציע בראש מיט דזשאן האלמס און די סאציאליסטישע ארגאניזאציעס האבען מיט ענטוזיאזם בעגריסט דעם ארויסטריט פון פראפ. איינשטיין. גלייכצייטיג פיהרען אבער די פיהרער פון „אמעריקאנער לעגיאן" מיט ד"ר האמאן בראש א שארפע קאמפאניע געגען פראפ. איינשטיין און אויף פערשידענע פערזאמלונגען פארלאנגען זיי, מען זאל נישט ערלויבען איינשטיינ'ען צו בלייבען אין קאליפארניע.

אינטענסיווע פארבערייטונגען פון דער „אייזערנער גווארדיע"

בוקארעסט. (יטא) דא איז פארגעקומען א ריזע פערזאמלונג פון דער „אייזערנער גווארדיע" בעים אנטייל פון די טרויער-בעקאנטע פיהרער פון דער דאזיגער ארגאניזאציע מאצא, קאדרעאנו און אנד. אויף די פערזאמלונגען האט מען ארומגערעדט די ווייטערדיגע מעטאדען און די פראפאגאנדע-מעטאדען פון דער „אייזערנער גווארדיע" און מען האט דורכגעפיהרט די וואהלען פון נייע פערזאמלונגען. בראש פון דער ארגאניזאציע האבען זיך איצט צוז. אנד. געשטעלט פראפ. טראיאן בראילעאנו, גענ. מאקידזעסקו און ד"ר פאריאנו. עס איז בעשלאסען געווארען אנצוהויבען אנ'אינטענסיווע פראפאגאנדע-אקציע איבער'ן גאנצען לאנד.

הכנסות פון צאָל אין ארץ ישראל

ירושלים. (יטא) נישט קוקענדיג אויף דער ווירטשאפטליכער דעפרעסיע ווערט פראוויזאריש בערעכענט, אז די צאל-הכנסות אין ארץ-ישראל האבען דאס לעצטע יאהר דערגרייכט א רעקארד הויך און בעדייטענד איבערגעשטיגען די הכנסות פון די פאריגע יאהרען.

קאנפערענץ וועגען דער רעפארם פון קאלענדאר

ניו-יארק. (יטא) אויף אקטאבער 1931 איז צונויפגערופען געווארען די קאנפערענץ פון קאלענדאר-רעפארם. די פארבערייטונגס-ארבייטען, וואס ווערען געפיהרט דורך די ספעציעל-געשאפענע קאמיטעטען אין פערשידענע לענדער, דארפען פערענדיגט ווערען אין מערץ ה. י.

ווי מען קען שוין איצט פאראויסזעהן, וועט נישט קומען צו א וועלכער עס איז גרונדליכער רעפארם פון גרעגאריאנער קאלענדאר. עס זאלען בלויז איינגעפיהרט ווערען געוויסע פעראיינפאכונגען און טעכנישע טערמינען פאר די קירכליכע חגאות. די אויפגאבע פון דער אקטאבער-קאנפערענץ וועט זיין צו מאכען א פרוב צו פעראיינהייטליכען די מיינונגען, וואס זענען ארויסגעזאגט געווארען דורך די פארשטעהער פון רעליגיאנען, געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס און די פעראינטערעסירטע קרייזען אין דער פראגע פון דער קאלענדאר-רעפארם.

אויף דער אקטאבער-קאנפערענץ וועלען אלס אבסערוואטארען איינגעלאדען ווערען אויך פארשטעהער פון די אמונות.

ד"ר ווייצמאן און פראפ. בראדעצקי וועגען מצב אין ציוניזם

די פערהאנדלונגען מיט דער ענגלישער רעגירונג בעדייטען א דערנענטערונג מצד ענגלאנד צו דער יודישער „אגענץ"

דאס א"י-פראבלעם ארויס פון רשות פון קאלאניאל-אמט און געווארען אַן ענין פון גאנצען ענגלישען מיניסטארען-ראט. — דאס „ווייס-בוך" דינט נישט אלס יסוד פאר די פערהאנדלונגען

לאנדאן. (יטא) אויף דער קאנפערענץ פון דער פעדעראציע פון ענגלישע ציוניסטען, וואס איז די טעג אפגעהאלטען געווארען אין לאנדאן, האט ד"ר ווייצמאן רעפערירט וועגען די פערהאנדלונגען, וואס ווערען געפיהרט צווישען די פארשטעהער פון דער יודישער אגענץ און דער ענגלישער רעגירונג.

הגם עס איז דערווייל נישט מעגליך איבערצוגעבען וועלכע עס איז פרטים וועגען פערלויף פון די פערהאנדלונגען, איז אבער פאראן א בעגרינדעטע האפנונג, אז עס וועט געלונגען צו בעזייטיגען די שוועריגקייטען, וואס שטערען דער יודישער ארבייט אין א"י.

די ציוניסטישע טעטיגקייט, וואס איז אפהענגיג פון פרייוויליגער בעשטייערונג איז שטארק בעשווערט צוליב דעם שווערען ווירטשאפטליכען קריזיס. יעדער יוד האט ערקלערט ד"ר ווייצמאן, דארף די בעשטייערונג לטובת ארץ-ישראל בעטראכטען אלס א פליכט-פאזיציע אין זיין בודזשעט. די פאליטישע בעוועגונג און די ביז-איצטיגע ערפאלגען וועלען געהן לאיבוד, אויב עס וועלען נישט געשאפען ווערען די נויטיגע פינאנציעלע מיטלען, כדי צו ערפילען די ציוניסטישע פלענער.

נאכדעם האט גענומען דאס ווארט ה' בנימין מארקס, וועלכער האט פעסטגעשטעלט, דאס דער פינאנציעלער קריזיס קען פאר דער ציוניסטישער בעוועגונג האבען נאך מעהר קאטאסטראפאלע פאלגען, ווי א וועלכער עס איז „ווייס-בוך". טראץ די גרויסע איינשפארונגען בעטרעפט דער דעפיציט פון בודזשעט פון דער יודישער אגענץ אנ'ערך 140.000 פונט שטערלינג. דאס דעקען דעם דעפיציט איז איצט די הויפט-אויפגאבע פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע און פון קאנגרעס.

אנ'אויספיהרליכען רעפעראט וועגען דער איצטיגער לאגע אין דער ציוניסטישער בעוועגונג האט געהאלטען אויף דער קאנפערענץ דער מיטגליד פון דער ציוג. עקזעקוטיווע פראפ. בראדעצקי. דאס צענטראל-פראבלעם פון דער ציוניסטישער פאליטיק בעשטעהט אין איצטיגען מאמענט אין דער שטעלונג פון דער ענגלישער רעגירונג צום ארץ-ישראל-אויפבוי, וואס איז געקומען צום אויסדרוק אין די ביידע „ווייסע בוכער" און אינטערפרעטאציע פון מאנדאט. די פערהאנדלונגען, וואס ווערען איצט געפיהרט און רופען ארויס אונצופרידענהייט בייא פיל ציוניסטען בעדייטען נישט דאס צופאסען זיך פון דער אגענץ צו דער שטעלונג פון דער רעגירונג, נאר פארקעהרט א דערנעהנטערונג מצד דער רעגירונג צו דער יודישער אגענץ. נאך דער רעזיגנאציע פון ד"ר ווייצמאן זענען נים געמאכט געווארען פון דער יודישער זייט קיין שום שריט כדי אנצוביינדען א קאנטאקט מיט דער רעגירונג. די פראגע וועגען פערהאנדלונגען איז געווארען אקטועל ערשט דאן, ווען דער פרעמיער מאקדאנאלד האט ארויסגעשיקט איינלאדונגען צו ד"ר ווייצמאן און אנדערע ציוניסטישע פיהרער. ד"ר ווייצמאן האט די איינלאדונג אנגענומען מיט דער צושטימונג פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמיטעט און פאליטישען קאמיטעט בייא דער יודישער אגענץ. עס איז דערביי פעסטגעשטעלט געווארען דער פרינציפ, אז דאס ווייס-בוך קען נישט דינען אלס יסוד פון די פערהאנדלונגען.

אין משך פון די לעצטע חדשים, ווען עס האבען עקזיסטירט צוויי איבערשטע אינסטאנצען אין דער ציוניסטישער בעוועגונג — דער ציוניסטישער קאנגרעס און דער ראט פון דער יודישער אגענץ — זענען ענטשטאנען געוויסע שוועריגקייטען. זייט איהר ענטשטעהונג האט די יודישע אגענץ איבערגענומען נישט נאר די ווירטשאפטליכע, נאר אויך די פאליטישע טעטיגקייט, בעת די ציוניסטען בעטראכטען נאך אלץ די ציוניסטישע ארגאניזאציע און דעם קאנגרעס פאר דעם לייטענדען און פעראנטווארטליכען ארגאן פאר'ן א"י-אויפבוי. דער נאהענטסטער קאנגרעס וועט מוזען ווידמען פיל אויפמערקזאמקייט דעם פראבלעם פון דעם דאזיגען דואליזם.

די בעדייטונג פון די פערהאנדלונגען צווישען דער יודישער אגענץ און דער רעגירונג בעשטעהט דערין, אז די א"י-פראגע איז אנערקענט געווארען פאר א ענין, מיט וועלכען עס בעשעפטיגט זיך דער גאנצער מיניסטארען-קאבינעט און נישט דער קאלאניאל-אמט.

דער פרינציפ, אז דאס ווייס-בוך קען נישט דינען אלס יסוד פאר די פערהאנדלונגען, דארף פערשטאנען ווערען אין דעם זינן, אז מען מאר זיך נישט בעפרידיגען מיט אנ'ערגענצונגס-ערקלערונג, וואס וועט פעסטשטעלען, אז די אדער יענע פונקטען פון ווייס-בוך דארפען פעררעכט ווערען. מען דארף נישט פערהאנדלען וועגען די אדער יענע בעהויפטונגען פון ווייס-בוך, נאר וועגען דער פאליטיק פון בויען די יודישע נאציאנאלע היים און פילען פערנעהם. די ענדגילטיגע בעשלוסען וועגען אפמאך פון דער ענגלישער רעגירונג קאנען אנגענומען ווערען נאר דורך די העכסטע אינסטאנצען פון דער בעוועגונג — דעם ציוניסטישען קאנגרעס און קאנסיל פון דער יודישער אגענץ. דאס ווייס-בוך מוז אפגעווארפען ווערען שוין צוליב דעם טאן פון דעם דאקומענט. צוליב דער מאנדאט אינטערפרעטאציע, וואס עס ענטהאלט, ווי אויך צוליב די קאנקרעטע פארשלאגען בנוגע אימיגראציע, ערד-פערקויף, קאנסטיטוציאנעלע פרינציפען א.א.וו.

וואס שייך דעם צוזאמענס-זונטאג-רוה בעים חיפה'ער פארט-בוי, האט ד"ר בראדעצקי ערקלערט, אז אויב יודען וואלטען געווען געצוואונגען צו קעמפען פאר דעם רעכט צו רוהען אום שבת און ארבייטען אין די איבעריגע זעקס טעג פון וואך, וואלט געווען שווער צו רעדען וועגען דער עקזיסטענץ פון דער יודישער נאציאנאלער היים.

וואס פאר א רעזולטאטען עס זאלען נישט ברענגען די פערהאנדלונגען צווישען דער רעגירונג און די יודישע אגענץ, האט ערקלערט צום סוף פראפ. בראַדעצקי, וועלכע שריט עס זאלען נישט אנגענומען ווערען, כדי צו דערפיהרען צו א פערשטענדיגונג צווישען יודען און אראבער, ווי מען דארף ערווארטען פון דע רמזווירקונג פון דער רעגירונג, וואס עס זאל אין דער צוקונפט נישט געשעהן אין א"י, וועלען מיר דאך אונטערשטערליך בלייבען שטעהן פאר דער הויפט-בעדינגונג: סיי דער קאלאניאל-אמט, סיי די א"י-רעגירונג מוזען פערנעמען א לאיאלע שטעלונג לגבי דער פאליטיק צו שאפען א יודישע נאציאנאלע היים, וואס איז ענטהאלטען אין א"י-מאנדאט.

ערשטער שאַרפער אַרויסטריט געגען לאָדזער בודזשעט פאַר 1931

מעמאָריאַל פון די הויז-בעזיצער-פאַראיינען און פאַבריקאַנטען געגען קאָמונאַל-שטייער פון הייזער

דער הײַנטיגער מאַגיסטראַט האָט אויפ׳ן יאָהר 1931 פּרעלימינירט אין בודזשעט אַ געהעכערטע סומע פון די הכנסות פון הײַזער-שטײַער. דער דאָזיגער שטײַער איז לאָדז זאָל אויך הײַ־יאָהר פעסטגעשטעלט ווערען אין דער הויך פון 200 פּראָצענט אַלס צוגאַב צום מלוכה׳שען שטײַער פון אונבעוועגליכע פאַרמעגענס. די לאָדזער ווירטשאַפטליכע ספערען קאָנען אָבער נישט אײַנגעהן אויף אַזאַ בעשלוס. יעדער הויז-בעזיצער, אינדוסטריעלער און סוחר, וועלכער בעווײַסט וועלכע עס איז נחלה, איז בײַם איצטיגען שאַרפען קריזיס נישט ביכולת אויסצוטראָגען אַזאַ גרויסע לאַסט. צוליב דעם איז אַרויסגעשיקט געוואָרען צום פינאַנץ-מיניסטעריום, אינערן-מיניסטעריום און צו דער לאָדזער וואָיעוואָדזשאַפט מעמאָריאַלען, אין וועלכע עס ווערט פּראָטעסטירט געגען דאָזיגען צו הויכען קאָמונאַל-שטײַער, וועלכער איז בכלל אַן אונגערעכטער און בע׳עולה׳ט די גאַנצע לאָדזער בעפעלקערונג. דעם מעמאָריאַל האָט אונטערגעשריבען דער לאַנד-פערבאַנד פון דער טעקסטיל-אינדוסטריע און אַלע לאָדזער הויז-בעזיצער-פעראיינען.

סכסוך פון לאָדזער מאַגיסטראַט מיט דער אויפזיכטס-מאַכט

ווי בעקאַנט, איז זונט דעם 1. יאַנואַר 1931 אַרײַן אין קראַפט די פעראָרדנונג וועגען ענדערן דעם מעלדונגס-סיסטעם. וועגען דעם איז צווישען לאָדזער מאַגיסטראַט און דער אויפזיכטס-מאַכט ענטשטאַנען אַ סכסוך, ווײַל דער מאַגיסטראַט האָט נישט די נויטיגע געלדער אויף צו רעאָרגאַניזירען דאָס מעלדונגס-ביוראָ און דאָס אַלץ, וואָס האָט אַ שײַכות מיט דעם. דערווײַל האָט לאָדז דעם נײַעם סיסטעם נאָך נישט אײַנגעפיהרט.

פײַערליכע ארץ-ישראל-אַקאַדעמיע

די פײַערליכע ארץ-ישראל-אַקאַדעמיע, וואָס ווערט אײַנגעאָרדנעט הײַנטיגען מיטוואָך אין „פילהאַרמאָניע"-זאַל אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן 10-יעהריגען יובילעאום פון „קרן-היסוד", האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע פּראָפּאַגאַנדע-רעזאָנאַנס אין די יודיש-נאַציאָנאַלע קרײַזען. די הכנסות צו דער אַקאַדעמיע זענען אין פולען גאַנג. דאָס קרן-היסוד-ביוראָ מאַכט אַלע אָנשטרענגונגען, אַז די פײַערונג זאָל זײַן אומפאַנגרײַך. עס ווערען אײַנגעלאַדען דעלעגאַציעס פון די פערשידענע אָרגאַניזאַציעס און געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס. עס ווערט אויך געזאָרגט פאַר דעם דעקאָראַטיווען טייל.

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, קומט צו דער פײַערונג ספּעציעל דער הויפּט-דירעקטאָר פון „קרן היסוד" אין ירושלים, דיכטער לייב יפה, וועלכער וועט אַרויסטרעטען מיט אַ רעדע „10 יאָהר ארץ-ישראל-אַרבעט".

אין דער אַקאַדעמיע וועט זיך אויך בעטייליגען דער אָרקעסטער פון „בר-כוכבא".

בעראויבט א גמינע-קאַסע

(§) אין גמינע-אַמט אין שלעשוו, לאָדזער קרײַז, האָבען אומבעקאַנטע גנבים צובראָכען אַ געפאַנצערטע קאַסע און צוגערויבט 600 זל. נאָך דעם רויב האָבען די גנבים דאָרט געגעסען און געטרונקען מיט בראָנפען.

1-טער קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
SPLENDID
נאָר היינט ---- נאָר היינט
Jadwiga Smosarska
וועט זיך היינט בעווייזען פערזענליך אויף אַלע סעאַנסען אויף דעם 1-טן 100-פּראָצ. פּוילישן פילם א.נ.
אויף סיביר
דאָס געעהרטע פּובליקום, וואָס וועט היינט בעזוכען דעם דערמאָנטען פילם, דערוואַרט פון דער פרוי
Jadwiga Smosarska
אַ ספּעציעלע און ליבע איבעראַשונג

צווייטער רעפעראַט פון משה סטאַווסקי דינסטאַג אין „הזמיר"

קומענדיגען דינסטאַג, אַכט אויגער אין דער „הזמיר" אַ פײַערליכע אַקאַדעמיע לכבוד דעם פערהאַטסטען שרײַפטשטעלער משה סטאַווסקי, וועלכער ווײַלט איצט אין לאָדז.

סטאַווסקי׳ס נעכטיגער רעפעראַט אין ענגלישען זאַל איבער „דעם לעבען פון די אַראַבער" האָט צוגעצויגען אַ גרויסען עולם, וועלכער האָט מיט גרויס בײַפאַל אויפגענומען די זעהר אינטערעסאַנטע שילדערונגען איבער אונזערע אײַ-שכנים די אַראַבער.

סטאַווסקי ווערט מיט רעכט פערגליכען אַלס איינער פון די ווייניגע, וואָס קענען אויסגעפינגערען דאָס לעבען פון די אַראַבער.

נישט ווייניגער אינטערעסאַנט וועט זײַן אויך זײַן צווייטער רעפעראַט איבער „דער פרוי בײַ די אַראַבער", וועלכע ווערט פערגרעכענט בײַ די אַראַבער אַלס „פּריוואַט-אייגענטום".

אין דער אַקאַדעמיע בעטייליגען זיך אויך רעד. י. אונגער און דער פעליעטאָניסט יצחק קאַצענעלסאָן, וועלכער וועט געבען אַ כאַראַקטעריסטיק איבער סטאַווסקי׳ס ליטעראַרישע שאַפונגען.

די אַקאַדעמיע וועט געוויס אַדורך מיט דעם גרעסטען ערפאָלג.

פאַר׳ן מעבעל, בעטגעוואַנט, בעלייכטונג, בעהייצונג מוז מען צאָהלען קאָמונאַל-שטייער

אויב מען וואוינט אין א האָטעל אָדער פּענסיאָנאַט

אין פערפליכטענדען שטאַטוטען סטאַטוס וועגען לאָקאַל-שטײַער פון פערדונגענע צימערן אין האָטעלען, פּענסיאָנאַטען א.ד.גל. זענען נישט אויסגערעכענט אַלע צוגאָב-אויסגאַבען, פאַר וועלכע די האָטעל-בעזיצער נעהמען אָפּצאָהלונגען. צוליב דעם האָט דער מאַגיסטראַט בעשלאָסען צו ענדערן דעם פּאַראַגראַף 2 פון דערמאָנטען סטאַטוט אַזוי, אַז „דער לאָקאַל-שטײַער זאָל בעטרעפען 25 פּראָצ. פון דער סומע פאַר׳ן פערדונגענעם צימער צוזאַמען מיט׳ן מעבעל, בעטדינג, בעטגעוואַנד, בעלײַכטונג, בעהייצונג, טעלעפאָן, סערוויס און אַנדערע צוגאַבען."

די טעאַטער-סטודיע בײַם „הזמיר"

די ערפאָלגרייכע אויפפיהרונג פון י. ל. פּרץ׳ס „אין פּאַליש אויף דער קייט"

וועגען דער יודישער טעאַטער-סטודיע בײַ׳ם „הזמיר" באַם זיך צושרײַבען אַ פּאָר ווערטער. איהר אונטערנעמונג איז אָבער גוט צו חשיבות און לעגט אַ בולט׳ן שטעמפּעל אויף איהרע זײַטיגע פאָרשטעלונגען פון פערשיידענע יודישע ווערק... אַ פרײַ פעלד פאַר מוטיגע עקספּערימענטען.

אין דער אויפפיהרונג פון י. ל. פּרץ׳ס דראַמאַטישער פּאָעמע „אין פּאַליש אויף דער קייט" קומט מאַקע צום אויסדרוק דאָס זוכען בעסערע סצענישע פאָרמען. די סטודיאַנטען בעקומען אין דעם שטיק מעגליכקייטען זיך אַרויסצורוקען אין די גרעסערע, ווי אין די קלענערע ראָלען. ממילא זעהט זיך די אָנגעשטרענגטע שורה — אַז די סטודיע האָט מאַקע מוט ווע-מען צו געהען צום טויש, זי האָט דעם לאָזם, פון וועלכען אַ גוטער רעזשיסער איז ביכולת אויסצוקנעטען אַ פײַנע סקולפּטור, אַרויסצוברענגען פון רויהען, קאַלטען נפש אַ וואַרים, וויברירענד לעבען.

געווים איז דער רעזולטאַט פון דער דאָזיגער אויפפיהרונג, וועלכער איז אויך דאָס מאָל אויסגעפאַלען (כדי נישט מגזם צו זײַן) גאַנץ לויטיש, — אין דער גרעסטער מאָס די לייסטונג פון רעזשיסער י. מ. מאַשקאָוויטש. נישט ווייניגער איז אָבער גרויס דער פערדינסט פון דעקאָראַטאָר (יצחק ברוינער) וועלכער האָט מיט פיל פערשטענדעניש געמאָלען די פראַכטפולע דעקאָראַציעס און געצייכענט די קאָסטיומען, וואָס ווערען געוואָלטען אין טרעפליך אומשטימונגס-מוזיקאַלען טאָן, וואָס ענטשפּרעכט די אַטמאָספערע און האַנדלונג, וואָס פּרץ האָט אַרויסגעבראַכט מיט די פער׳חושכ׳טע פערסאָנאַזשען.

פּרץ האָט זײַן דראַמאַטישע פּאָעמע געבויט אויפ׳ן תהום פון סאָציאַלער אויסגוצונג דורכ׳ן קהלישען תקיף פרכיה און דעם מרא-דאתרא, וואָס כש׳ט יענעמ׳ס כמערע פּערכאַפּערישער גענג, בעמיהט זיך די רעזשי — און מיט רעכט — דעם סאָציאַלען אונטערשלאַק נאָכמעהר אונטערצושטרײַכען. צו דעם קומען צו הולף די קאָסטיומען פון די בעטלער, אָרבײַטער, קצבים, בעלי-בתים, וואָס וואָלטען זעהען בשעת הרחק (ווען דער זונרוגער שוידערט אין פערצווייפלונג און קעלט אין פּאַליש אויף דער קייט) זײַער דערלײַזונג דורכ׳דעם, וואָס זײַ ווילען בעפרײַען דעם געפּײַניגטען פון דער קייט בתנאי, אַז ער זאָל זיך אָפּזאָגען פון דער סתרא אחרא „לײַבע". דאָ, גלויבען אַלע, וועט געשעהען דאָס, פון וואָס די פערטומעלטע עדה טרוימט:

„זאָל אַ האַנד די צוויי טע וואַשען —
די וועסט אונז דעם יאָך צובּרעכען.
מבטל זײַן וועסטו די פּאַכט,
פלײַש, נישט בײַנער וועל מיר עסען,
מתיר-מאַכען שחיטת חויץ.
און מיר רײַסען אויף די שפּײַכלער
מיט קאָרן, מיט די ווייצען — —
דו וועסט לאָזען, דו וועסט הײַסען,
וועל מיר עסען ברויט צו זאַט".

אַלע שמאַכטענדע זעהען אין דעם זונדיגען אויף דער קייט דעם דערלײַזער פון זײַערע דרעשטיקטע פערלאַנגען, פון זײַער נוי׳ם, און אַז דער געפּײַניגטער טרײַבט זײַ פון זיך צוליב יאוש, שרײַט דער המון: „וועלען מיר פרעסען, וועלען מיר זויפען און פער׳שכור׳ט אלץ צוברעכען"...

ס׳איז זעהר פון דאָס, וואָס דער פּראָטעסט געגען פּריווילעגירטען תקיף איז דורך דער רעזשי און דורכ׳ן דעקאָראַטאָר אונטערגעשטראָכען געוואָרען. די אָרדע פון וועלט ווערט אַזוי אַרום רעליפער.

עס איז נאָר נישט צו פערשטעהן, וואָס די רעזשי האָט צוגעשריבען אַ סצענקע צו פּרץ׳עס ווערק, מן הסתם מיט׳ן אײַנציגען ציל, בולטער צו מאַכען די מענדעניך פון אַרויפהײַבען די האַלב-מיסטיש פערהילטע אַקציע ביז צו דער גרויזאַמקייט, וואָס עס ברענגט די סצענקע, וועלכע דאַרף בעווײַזען די האַרטע רעאַליטעט, די ווירקליכקייט פון טאָג. די צוגעשריבענע סצענקע מאַכט אָבער נישט בולטער די אויפפאַסונג פון דער רעזשי און זי שוואַכט אָפּ דעם אַלגעמיינעם אײַנדרוק. דערפאַר האָט די רעזשי אַ פערדינסט, וואָס זי האָט בעוויזען די סכנה פון דעקלאַמאַציע, מיט וואָס די פּאָעטישע פערזען קאָנען אָנשטעקען די יונגע אויספיהרער.

זעהר פיל האָט בײַגעטראָגען צום ערפאָלג פון „פּאַליש אויף דער קייט" די זעהר געלונגענע און זעהר האַרציגע מוזיק פון הויך-טאַלענטירטען קאָמפּאָזיטאָר הענעך קאָן, ווי אויך די פּלאַסטישע אויסגעשטאַלטונג פון די טענץ און מאַסען-סצענעס, אויסגעפיהרט דורך אונזאַ האַראַרי.

פון צווישען די סטודיאַנטען דאַרף מען דערמאָנען אברהם משערכאָווסקי׳ן (קלויזניק), י. ש. פּינשאָן (משוגע׳נער), פּרל לאַניאַרסקא (כלה).

י. מ.

ראַדיאָ פּראָגראַם

זונטאָג 4 יאַנואַר.

לאָדז (233,8) 11.58 שעה-צייכען, 12.05 טראַנס. מיסיע פון וואַרשא 12.50 סימפאָנישער קאָנצערט פון וואַרשאַווער פילהאַרמאָניע —2 פאָרלעזען פון טעגליכען פּראָגראַם, ווי אויך קינאָ- און טעאַטער-רעפּערטואַר, —3 פּאָרטראַג אָרגאַניזירט דורכן קאָמיטעט פון געגען-שווינדזוכט-טעג אין לאָדז, 3.20 מוזיק פון וואַרשאַ 3.40 פּראָגראַם פאַר קינדער און יוגענד (פון וואַרשאַ), —4 לאָדזער פּאָסט-קאַסטען. 4.20 גראַמאָפאָן- מוזיק פון וואַרשאַ, 4.40 פּאָרטראַג „צי איז צאַר אַלעקסאַנדער דער 1-טער געווען אַ קאַטאָליק" 4.55 גראַמאָפאָן - מוזיק פון וואַרשאַ, 5.15 אַנגענעמע און נוצליכע ידיעות 5.40 קאָנצערט פון אַ רעפּרעזענטאַנץ-אָרקעסטער פון דער פּאָליציי —7 פערשידענעס, 7.25 פעליעטאָן 7.40 לאָדזער ספּאָרט קאָמוניקאַט, 7.55 פאָרלעזען פון טעגליכען פּראָגראַם און קאָמוניקאַטען. —8 הערשפּיל א. ט.: „שעהנע מעשה" 8.30 פּאָפּולערער קאָנצערט פון וואַרשא, בשעת דער פּויזע ליטעראַרישער פערטעל שעה, —10 פעליעטאָן א. ט. „גאַסען-בילדלעך אין טאָקיאָ", 10.15 קאָנצערט פון קראָקאָ 10.35 פּ.אַ.ט., וועטער, פּאָליציי און ספּאָרט קאָמוניקאַטען, —11. טראַנסמיסיע פון טעאַטער „מאָרסקיע אָקאָ" אין וואַרשא — 2-טער טייל פון דער רעוויע אַ. ט. „גאָלדענע משוגעת".

פון לאָדזער האַנדעלס-געריכט

—=0§0=—

אופּדראַשטש און רעגולאַציע

(5) אויף דער לעצטער סעסיע האָט דאָס האַנדעלס-געריכט בעטראַכט די פראַגע וועגען אופּדראַשטש פון דער פירמע „אַדזשעזשובקא", קאָאָפּעראַטיוו פאַר סחורה-קרעדיט פאַר מלוכה׳שע, ציווילע און קאָמונאַלע בעאַמטע אין לאָדז (6. שעראָמסקי-גאַס 1). סוף נאָוועמבער 1930 איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון די קרעדיטאָרען, וועלכע האָבען בעשטימט, אַז אַלס ענדגילטיגער סינדיק בלײַבט דער ביז-איצטיגער סינדיק וויקטאָר ראַמאַשקעוויטש. דאָס געריכט האָט דעריבער בעשטעטיגט דעם פערזאַמלונגס-אָפּמאַך, וואָס איז געשלאָסען געוואָרען צווישען די קרעדיטאָרען פון דער דערמאָנטער באַנקראָטירטער פירמע.

• • •

ווײַטער האָט דאָס געריכט בעשטעטיגט אַ רעגולאַציע-אָפּמאַך צווישען די באַנקראָטירטער פירמע וולאַדיסלאַוו סוילער, הורט-לאָגערונג פון פלײַש און וואורשט-פאַבריק אויף קושעיושקי אַליי 14. סוילער רעגולירט אויף 10 פּראָצענט פון אַלע חובות, בעצאָהלט אין 8 חדשים נאָכ׳דעם, ווי דער אָפּמאַך וועט אַרײַן אין קראַפט.

באַנקראָטען און נאַדזאָרען פון דייטשע פירמעס

(ה) די לאָדזער האַנדעלס-קאַמער האָט דערהאַלטען אַ ליסטע פון די פירמען אין דייטשלאַנד, וועלכע געפינען זיך אונטער באַנקראָטען אין „נאַדזאָרען" ביז נאָוועמבער 1930. די אינטערעסירטע פירמען קאָנען זעהען די רשימה אין דער האַנדעלס-קאַמער פון 11 ביז 1 בײַטאָג.

שטוב-שרפה

(ב) אין דער וואוינונג פון יעקב קרויזע (פּאָלודניאָווא 14) איז צוליב אַ פעהלער אין קוימען ענטשטאַנען אַ שׂרפה. דער שאָדען בעטרעפט 1000 זל.

גרויסער ראויט אין „מאַלינאָווע זאַל" פון גראַנד-האָטעל

דעם קומענדיגען דאָנערשטאָג אָרדנען אײַן די אַבסאָלווענטען פון די יודישע גימנאַזיעס אין לאָדז אַ גראַנדיעזען ראויט אין „מאַלינאָווע זאַל פון גראַנד-האָטעל. אין ראויט נעמען אָנטייל אַ רייהע ערשטקלאַסיגע שוישפּילער, וואָס וועלען דעם עולם בײַז בענינען.

נעמענדיג אין אַכט, אַז די הכנסה פון דעם ראויט איז בעשטימט צו פערשטאַרקען די הכנסות פון „סטיפּענדיע-פאָנד פאַר אונבעמיטעלטע אַבסאָלווענטען — איז צו גלויבען, אַז דער פערווײַלונגס-אָוונט וועט אַדורכגעהען מיט דעם געהעריגען מאָראַלישען און מאַטעריעלען ערפאָלג.

רעליגיעז-ציוניסטיש-סאָציאַליסטישע פּאַרטיי „דת ועבודה" נאָוואָמיעסקא 4.

היינט זונטאָג דעם 4 יאַנואַר 8 אַזייגער אָוונד פּינקטליך קומט פאָר אַ בעריכטס - פערזאַמלונג פון דער 2-טער לאַנדעס-בעראַטונג פון „דת ועבודה" אין פּוילען. רעפערירען וועלען די ח״ח: יצחק משה וויינטרויב, יצחק טויב, מאיר הערצבערג, ליפמן נומבערג און שמואל יצחק לויעל. אײַנגאַנג נור פאַר פּאַרטיי-מיטגלידער און חברים פון דער יוגענד סעקציע. גלײַכצײַטיג מעלדען מיר דאָס דינסטאָג דעם 6. יאַנואַר קומט פ ר די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער יוגענד-סעקציע.

א נייעס אין לאָדז

מיר דערוויסען זיך, אַז אין לאָדז, אויף דער גאַס פון 28. שיסער-פּולק 34 איז געעפנעט געוואָרען אַ מאָדערנע און אײַנציגע אין פּוילען כעמישע וועשערײַ און פאַרבערײַ, וועלכע אַרבײַט לויט׳ן סיסטעם „פּרי". דאָרט וואַשט מען די רעקלאַמעסטע שטאָפען אָהן שאַדען. די לײַטונג געפינט זיך אין די הענד פון די ספּעציאַליסטען ה״ח וועבער און לעוואַנדאָווסקי.

טעאַטער און קונסט

פּאָפּולערע פאָרשטעלונג „אין פּאַליש אויף דער קייט"

היינט ווערט געגעבען דורך דער יודישער טעאַטער-סטודיע" אין „הזמיר" די דריטע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון י. ל. פּרץ׳ס „אין פּאַליש אויף דער קייט". די ערשטע צוויי פּאָפּולערע פאָרשטעלונגען פרײַטאָג און שבת זענען אַראָפּ מיט׳ן גרעסטען ערפאָלג. די פּרײַזען זענען פון 50 גראָשען אָן.

קאָנצערט פון בראָניסלאַוו גימפּעל

דאָנערשטאָג דעם 8. יאַנואַר ווערט אין „פילהאַרמאָניע" אויפטרעטען מיט אַן אײַנציגען וויאָלין-רעסיטאַל דער יונגער און בערימטער פידעל-ווירטואָז בראָניסלאַוו גימפּעל.

יאַדוויגאַ סמאָסאַרסקאַ היינט אין „ספּלענדיד"

נעכטען איז געקומען קיין לאָדז די בעקאַנטע פּוילישע אַרטיסטקע יאַדוויגאַ סמאָסאַרסקאַ. זי וועט היינט זײַן אָנוועזענד אין קלאַנג-פילם-טעאַטער „ספּלענדיד", וואו ס׳ווערט דעמאָנסטרירט דער קלאַנג-פילם „אויף סיביר", אין וועלכען די קינסטלערין שפּילט די הויפּט-ראָל.

מאַסקען-באַל לטובת „מאַכאַנובקא"

דער יעהרליכער מאַסקען-באַל לטובת „מאַכאַנובקא" וועט פאָרקומען דעם 17. ד. ח אין פילהאַרמאָניע-זאַל.

רעפּרעזענטאַציע-באַל פון נאַציאָנאַלען פלאָט

דער וואָיעוואָדזשער קאָמיטעט פאַר׳ן נאַציאָנאַלען פלאָט, וואָס געפינט זיך אונטער דער אָנפיהרונג פון וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט, געג. מאַלאַכאָווסקי א. א. אָרדענט אײַן דעם 10. יאַנואַר אַ רעפּרעזענטאַציע-באַל, וואָס וועט פאָרקומען אין די סאַלאָנען פון דער לאָדזער וואָיעוואָדזשאַפט. דער באַל וועט לויט די קאָלאָסאַלע הכנסות צו אזהם, געוויס זײַן דער „קלו" פון הײַ-יעהריגען קאַרנאַוואַל.

——:O:——

פערשאָלטען בלוט

גרויסער שפּאַנענדער ראָמאַן פון דער היינטיגער צייט

(115 פאָרטזעצונג)

בײַ די דאָזיגע ווערטער איז דער וואַלד-אויפזעהער צוריקגעזונקען אויף זײַן שטוהל און טרויעריג אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. זײַן פרוי איז צו צו איהם און אָנגעהויבען צו וויינען.

פּלוצלינג האָט פעליקס אַרויסגעלאָזט אַ געשרײַ פון פרייד.

— אָט דאָרט! זי קומט אַהער! — איז ער צוגעשפּרונגען צום פענסטער.

— שטעהט! געהט נישט ווייטער! — האָט דער זשאַנדאַר אויסגערופען און אָנגעכאַפּט פעליקס׳ן פאַר׳ן אָרעם.

אין דעם זעלבען אויגענבליק איז די גרעפין אַדעלאַ אַראָפּגעשפּרונגען פון איהר ווײַס פערד, אויף וועלכען זי איז געריטען און אין אַ ווײַלע אַרום איז זי געבליבען שטעהן אויף דער שוועל פון דער טיר.

איהר געצוואונגען שמײַכעל איז פּלוצלינג אָפּגעשטאָרבען, ווען זי האָט די זשאַנדאַרען געזעהן אין צימער.

— אַדעלאַ! — האָט פעליקס אויסגערופען און געוואָלט צוגעהן צו איהר, אָבער דער זשאַנדאַר האָט איהם צוגעהאַלטען.

— ווי גאָט איז אײַך ליב — וואָס איז דאָ געשעהן? וואָס ווילען דאָ זשאַנדאַרען? — האָט אַדעלאַ אַ דערשראָקענע און אַ צעטומעלטע געפרעגט.

די פרוי פון וואַלד-אויפזעהער האָט גענומען ברעכען מיט די הענד.

— אַך, גרעפין, — האָט מיטלייד, ראַטעוועט מײַן זוהן, איך בעט אײַך. איך וועל פאַר אײַך פאַלען אויף דער קניה, דערבאַרעמט אײַך. זאָגט איין וואָרט און מײַן זוהן... — גאָט, איך קען נישט מעהר, — האָט זי אויסגעשריען און אויסגעבראָכען אין אַ געוויין.

— מאַמע, בערוהיג דיך. איך האָב גענוג קראַפט צו טראָגען דאָס, וואָס דער גורל האָט אַרויפגעלעגט אויף מיר. — האָט פעליקס אויסגערופען.

— מײַן גאָט, וואָס זאָל דאָס בעדייטען? רופט פעליקס! וואָס איז דאָ געשעהן? וואָס ווילען דאָ די זשאַנדאַרען? — האָט אַדעלאַ ווייטער געפרעגט און איז שנעל צו צו פעליקס׳ן.

— איך בין אַרעסטירט, גנעדיגע גרעפין.

— אַרעסטירט? פאַרוואָס?

— איך זאָל האָבען ערמאָרדעט די אַלטע פרוי לענו.

— געדעכטער גאָט! — האָט די גרעפין אויסגעהויבען אַ פּאָר אויגען.

— אָבער עס איז ליגענד. איך האָב בלויז איהר טויטען קערפּער אַוועקגעטראָגען אין יאַגד-פּאַוויליאָן.

— חאַ, אין קעלער פון יאַגד-פּאַוויליאָן! — האָט די גרעפין זיך שטיל אָנגערופען און אַראָפּגעלאָזט די אויגען צום באָדען.

— גנעדיגע גרעפין, דער פערדאַכט, אַז דער דאָזיגער יונגערמאַן האָט די פרוי ערמאָרדעט, ליגט שווער אויף איהם. עס איז דאָ אַ לעבעדיגער עדות. איבריגענס, האָט דער יונגערמאַן זיך שוין מודה געווען, אַז ער האָט דאָרט אהינגעטראָגען דעם טויטען קערפּער.

— זענט איהר געווען אין קעלער? — האָט אַדעלאַ געפרעגט די זשאַנדאַרען.

— יאָ, מיר זענען דאָרט געווען.

— און איהר האָט דעם מת געזעהן?

— יאָ.

— פעליקס! — האָט זיך די גרעפין געווענדעט צום יונגענמאַן און איהרע אויגען זענען געווען דערפילט מיט אַזוי פיל געבעט און אַזוי פיל געפיהל, אַז דער אַרעסטירטער איז געוואָרען טיף בעריהרט און ער האָט זיך אָנגערופען:

— קלערט נישט קיין שלעכטס פון מיר, גרעפין. איך בין גרייט צו טראָגען מײַן גורל.

— אָ, דאָס איז צופיל! איך קען עס נישט איבערהאַלטען. גאָט זאָל אײַך בעשטעהן, פעליקס! — האָט די גרעפין אַ זיפץ געטהון און איז שנעל אַרויס פון צימער.

דער יונגערמאַן האָט איהר געוואָלט נאָכאײַלען, אָבער די זשאַנדאַרען האָבען איהם פערשטעלט דעם וועג.

ער האָט געוואָרפען אַ בליק צום פענסטער און דערזעהן, ווי אַדעלאַ האָט זיך ווידער אַרויפגעזעצט אויפ׳ן פערד און איז אין גאַלאָפּ אַוועקגעריטען.

— איך בין גרייט מיט אײַך צו געהן.—האָט פעליקס געזאָגט מיט אַ פּאָר לייכטענדיגע אויגען.

מיט איינמאָל האָט זיך די טיר ווידער געעפענט און אויף דער שוועל האָט זיך בעוויזען דער פערבערגער קירטען.

— נו, ער האָט נישט געלײַקענט?—האָט ער געפרעגט.

דערהערענדיג איהם רעדען, איז דער וואַלד-אויפזעהער בוימאַן אויפגעשפּרונגען אין דער הויך.

אויך זײַן פרוי האָט אַ ציטער געטהון.

— יאָ, הער אויפזעהער. אײַער זוהן וועט מוזען אַ ביסעל אַ שמעק טון, וואָס הייסט תפיסה.

הער בוימאַן איז פּלוצלינג צוגעגאַנגען נאָהנט צו זײַן פּנים און אויסשטרעקענדיג צו איהם די האַנד, האָט ער געזאָגט:

— קירטען, לאָז אין דער איצטיגער מינוט פערגעסען ווערען, וואָס צווישען אונז איז פאָרגעקומען, זאָגט מיר עהרליך און אָפן: איז פעליקס אַ מערדער?

— יאָ, הער בוימאַן, ער איז עס. — האָט קירטען גאַנץ געלאַסען רוהיג.

דאָ איז דער אויפזעהער אָפּגעשפּרונגען צוריק.

(פאָרטזעצונג קומט).

צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 5, 6, 8, 9 און 16.
אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 8 און 10 אָוו., שבת, זונטאָג און חגאות 6, 8 און 10 אָוו.

היינט און ווייטערדיגע טעג!

פון A ביז Z

קאָפּערניקא — 16 — טעל. 184-66.

„Dobry Wieczór" דעווי-טעאַטער

קלינג-פילם Grand-Kino

אָנהויב פון די סעאַנסען 4 נ"מ, שבת, זונטאָג און חגאות 12 אַ זייגער מיטאָג. לעצטער סעאַנס 10.15 אַ זייגער אָוו.

היינט און די ווייטערדיגע טעג! מיר הויבען אָן דאָס יאָהר 1931 אונטערן צייכען פון טענץ, לידער און הומאָר! די פּעריל פון דער קלאַנג-פילם-פּראָדוקציע אין דער אויספיהרונג פון בעסטען אַרטיסטען און רעזשיסער-אַנסאַמבל

די „פּאַראַמונט"-פּאַראַדע

אַ קלאַנג-רעוויע, וואָס בעשטעהט פון אַ רייח סקעטשען אין דער אויספיהרונג פון אַלע שטערן פון דער פילם-פאַבריק „פּאַראַמונט"

Maurice Chevaller, Clara Bow, Dennis King, Evelin Brent (יאַנינגס פאַרטנערין) Nancy Carroll, Gary Cooper, George Bancroft, Charles Rogers און אַנד.

אויסערן פּראָגראַם: פריישער קלאַנג-צייטשריפט א. ג. „ זיראָווי-פּאַטע". פּרייזען נאָרמאַלע. אויף די פריהמאָרגענס-ערמעסיגט.

די שענסטע פאָטאָגראַפישע אויפנאַמען

און סאָלידע אויספיהרונג איז נאָר אין דעם ערשטקל. קונסט-פאָטאָגראַפישען אַטעליער

„PARISIEN"

אינהאַבער: ה. סראָקאַ, לאָדז, פראַנצישקאַנער № 30

עס ווערען אויסגעפערטיגט אַלערליי אַרבייטען, וואָס אַנבעלאַנגט צו פאָטאָגראַפיע, צ. ב. רעפּראָדוקציעס פון מאָלער-בילדער, מאַשינען-פּלענער, אַרכיטעקטור, פאַבריקס-לאָקאַלען, אינערן און אויסערן-אויפנאַמען, פּערזאָנען-בילדער, גרופּען, בעלער, באַנקעטען, אַרטיסטישע קרייזען, אַמאַטאָרען-פאָרשטעלונגען א. אַז. וו. אַלע אויפנאַמען ווערען אויסגעפיהרט דורך מיר פּערזענליך. ספּעציאַליטעט פון פּאָרטרעטען, ווי אויך אַ גרויסער אויסוואַהל פון פּערשידענע ראַהמען, צו זעהר ביליגע פּרייזען.

צופאָהר מיט די טראַמוואַיען 1, 6, 14.

מיט אַכטונג

Zakład Fotograficzny
„PARISIEN"
wł. H. SROKA
Łódź, Franciszkańska 30

לא חכמה תקרא, ותבונה תתן קולה, אם תקח אמרי, ומצותי תצפן אתך, אז תשכן בטח ושאנן, כי הלך בתום ילך בטח, ומעקש דרכיו יודע

איבער דעם זאָלסט נאָר קומען אין דער ביוראָ פון

ד. מאַנעלאַ

וואָס איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון 2. הויף, אויפן ערשטען הויף

פּיעטריקאָווער 17 לינקע אָפיציגע פאַרטער. טעל. 124-95

דאָרט איז פאָראַן די ווירקליכע ערלעדיגונג, גרויסעגעזעלשאַפט געשריבען אַלערליי ביטעס: ציווילע, קאָרנע, האַנדלאָוע, אַפּעלאַציעס, אדוואָלאַניעס, קלאָוזולעס זאָבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אָרטשאַנד רעזיגנאַציעס. ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. בעמ.: קלאָוזולעס און זאָבעזפּיעטשעניעס ווערען ביי מיר ערלעדיגט במשך 24 שעה.

מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
ערשטער הויף.

האַנדעלס-קאָרעספּאָנדענץ

פּוילישע, דייטשע, פראַנצויזישע, ענגלישע

ערלעדיגט דאָס ביוראָ „אַרגוס"
זאַכאָדניאַ 36
טעלעפאָן 108-47

---

3 צימערן און קוך

מיט בעקוועמליכקייטען פון זאָפאָרט די רעקט ביים ווירט צו פערמיטען. צו ערפאַהרען נאָוואָ-צעגעלניאַנאַ 22 — 2139

א אייזערנע קאַסע

ווערט געזוכט צו קויפען. צו ערפאַהרען אין „חסד של אמת" פּיעטריק. 34

לעזט דאָס „לאָדזער טאָגעבלאַט"

שוין ערשינען דער דעצעמבער-נומער פון דער לאָדזער צייטשריפט פאַר ווירטשאַפטליכע, געזעלשאַפטליכע און קולטורעלע פראַגען

„אילוסטרירטער פּוילישער מאַנטשעסטער"

אונטער דער רעדאַקציע פון אלי באָרוכין.

מיט אַרטיקלען פון: ד"ר הערבערט זאַנד, וויצע-פּרעזעס יוליוש לעווענשטיין, אינזש. קאַראָל בייער, נ. שפּעט, ד"ר ז. עלענבערג, אָסקאַר בערמאַן, ד"ר י. שיפּער, סטאַראָסטע אַלעקסיעוויטש, י. מ. ניימאַן, מיעטשיסלאַוו בראַון, אלי באָרוכין א. א.

דער נומער איז רייך אילוסטרירט. פּרייז 75 גראָשען.
צו בעקומען ביי אַלע צייטונגס-פערקויפער.

פּוילישע שפּראַך

ווערט ערלערנט גרינדליך דורך אַ קורצער צייט וסכאָדניאַ 29, וו. 3.

קינאָ

ZACHĘTA

זגיערזשער-גאַס 26.

היינט און ווייטערדיגע טעג!

הערליכער דאָפּעלט-פּראָגראַם אויפ'ן נאָמען:

1) די שוואַרצע דאַמינא

אין די הויפּט-ראָלען:

אין זיין לעצטער קרעאַציע אין דער **Harry Liedtke**

שעהנער שאַמפּאַנישע קאָמעדיע.

אין איבריגע ראָלען האַנס יונקערמאַן ווערא שמיטערלעוו

2) דער אַרויסרופער

אין די הויפּט-ראָלען:

Millon Gils Betty Compson i Douglas Fairbanks

אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' י. סטעפּאַנסקי

אָנפאַנג פון די סעאַנסען אין די וואָכען טעג 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. – שבת, זונטאָג, און חגאות 12 אַ זייגער פאַרמיטאָג.

דער זאַל איז בעהייצט.

אין קורצען: **די שטערן-עסקאַדרע**

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָנישע און נערוועז-קראַנקהייטען.

קוואַרץ לאַמפּ-עלעקטרישע היילקאַבינעט-קאַסמעטיק

טעטיג פון 8 אַ זייגער פריה ביז 9 אָוונט
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען

וויזיט 3 זלאָטעס

די הייל-אַנשטאַלט פאַר

שטאַמלער

ש. זשילקיעוויטש, וואַרשא כלאַדנאַ 22

גרינדליכע אויסהיילונג פון דעם מעה לער (גוט צו רעדען) שיקט אַרויס בראָשורען אומזיסט פערזענליך אין קאַנצעלאַריע טעגליך פון 4 — 5 נאָכמיטאָג.

באַכמיטאַג חדר

פאַר קינדער, וואָס לערנען אין פאָווסעכנאַ שולע

פון **י. ד. ר. זענפעלד**

פלאַץ וואָלנאָסטשי (נייע שטאָט) 6

מעלדעט דאָס ס'ווערען אָנגענומען קינדער פון יעדע עלטער צו לערנען אַלע למודי קודש עברי, חומש, רש"י, תנ"ך משניות, גמרא העברעאיש און יודיש.

3 זל. אַ וואָך 3 זל.

איינשרייבען פון נייע תלמידים פון 4–7 אָוו.
געדענקט דעם אַדרעס: נייע שטאָדט 6, קווער אַפיצינע רעכטס 2-טער שטאָק.

Zaginął weksel na sumę zł. 100 wys. przez p. Andrzeja Felisiaka, zlecenie Aleksander Denys pł. 15/I-31 r. w Rokicin gm. Brus poczta Konstantynów. Niniejszy weksel unieważnia się Zwrócić p. Sz. Latowiczowi w Łodzi, Krucia 6.

א פראַנט-געוועלב

צוזאַמען מיט אַ שטוב אין צענטרום נאָוואָמיעסקאַ פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען אין אַדמיניסטראַציע פון „לאָדזער טאָגעבלאַט" אונטער „M. P". 2854

טוך- און קאָרט-לאַגער

Sz. Maroko, Łódź

נאָוואָמיעסקאַ 2 פראָנט 1 שטאָק טעל. 15948

עמפּפעהלט צום הינטער-סעזאָן אַ גרויסען אויסוואַהל פון די נייעסטע און בעסטע דאַמען- און מענער שטאָפען

קאָנצעסיאָנירטע צושנייד-קורסען

ב. לעוויטאַנוס

מאַכט בעקאַנט פאַר הערען און דאַמען-שניידער גרינדליך צו ערלערנען דאָס צושנייד-פאַך אויסנאַהמס-פּרייז 100 זל.

ב. לעוויטאַנוס
לאָדז, גדאַנסקאַ № 11

א שותף

מיט יורידישער קענטניש, גוטע רעפערענצען, צו אַן אינקאַסאָ-ביוראָ ווערט געזוכט. אָפערטען אָבצוגעבען אין אַדמיניסטראַציע פון „לאָדז. טאָגעבל." אונטער „X Y"

צו פערקויפען

אַ געוועלב מיט אַ שטוב און די גאַנצע איינריכטונג עווענטועל אָן די איינריכטונג אויף פּיעטריקאָווער 223.

Dr. med. **St. Praport**

Ginekolog Urolog

ספּעציאַליסט פאַר פרויען און אורין קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 6–8 אָוונט
גדאַנסקאַ 77a, טעל. 208-95
אין לעטשניצע „סאַניטאַס", ציגעל-גאַס 29 פון 11 ביז 1 מיטאָג.

בעקאַנטמאַכונג

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דער ג' קונדשאַפט, אַז פון 1 יאַנואַר 1931 האָבען מיר געעפענט

די נייעסטע און איינציגע אין פּוילען

כעמישע וועשעריי און פאַרבעריי

לויט'ן סיסטעם „Tri" לויט'ן סיסטעם

און מיר נעהמען אָן צו וואַשען און צו פאַרבען נישט צושעדיגענדיג אַפילו די דעליקאַטסטע זיידען-שטאָפען

אַלערליי דאַמען- און מענער-גאַרדעראָב

עמפּפעהלענדיג די אונטען-אָנגעגעבענע אַדרעסען פון דער אייגענער פיליע און פון אונזערע פערטרעטער, פערבלייבען מיר מיט אַכטונג

Najnowsza i Jedyna w Polsce
Pralnia Chemiczna i Farbiarnia
P. Weber i R. Lewandowski
28 p. Strz. Kaniowskich 34.a tel. 149-34.

אייגענע פיליע: פּיעטריקאָווער 130

און פערטרעטער:

א. קעפּש, פּיעטריקאָווער 223	ק. רופּרעכט, 11. ליסטאָפּאַד 24
מאַדלער, נאַרוטאָוויטשאַ 1	מ. הערמאַן, גלובנאַ 29
י. זשעזאַטש, אַנדזשעיאַ 47	ל. ליעטקע, נאַפּיורקאָווסקיעגאַ 31
	אַ. איי. אַבראַמאָווסקיעגאַ 19

אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם בצדק כל אמרי פי ואין בהם נפתל ועקש

אויב איהר ווילט ערלעדיגען אייערע אָנגעוועהטאָגטע ענינים זאָלסטו קומען צו לויפען אין דעם ביוראָ

פּעטריקאָווער 17

2-טער הויף פּאַרטער

דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, טעל. 148-79, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס, קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען איז משך פון 24 שעה. אַפּעלאַציעס, אַפּאַזיציעס, אַדוואָלאַניעס, רעקורסען וועגען פּעמער, וויזעס אין קאָמיסאַריאַט-זשאָנדו, וועקסעל-אינקאַסאָ אויף גאַנץ פּוילען און גאַליציען ווערען פּינקטליך און געוויסענהאַפט ערלעדיגט צו די ביליגסטע פּרייזן. שותפות-אַקטען, סטאַטוטען, איבערזעצונגען אינטערציזיעס, אַקטען, דאַראָוויזנעס אַלערליי ספּראַוועס ווערען אָנגענומען אַדורכצופיהרען, עיוועטועל מיט אַ נ'דוואָקאַט.

די איינציגע טאָכטער פון ישראל מאַנעלאַ

2-טער הויף פּאַרטער, דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, טעל. 148-79.

בעמ.: דאָס ניי-„געבאָקענע" מאַנעלאַ-ביוראָ אויפ'ן ערשטען הויף האָט נישט קיין שום שייכות מיט'ן לאַנג-עקזיסטירענדען ביוראָ, וואָס געפינט זיך

אין צווייטען הויף פּאַרטער

טעלעפאָן 148-79

וויכטיג פאַר דאַמען!

נאָר פאַר 2.50 זל.

מאַכע איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלעגאַנטסטע היטע איבערמאַכען נייע איך אויף גאַנצליך ניי.

געדענקט דעם אַדרעס: 23 זאַוואַדזקאַ 23

אין הויף, 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.

בעמ.: נייע היטען די לעצטע נייהייטען אין פיינער אויספערטיגונג — 50 פּראָצ. ביליגער ווי איבעראַל

„TOLA"

דאַמען-סאַקעוועס

פון אַלטע פילץ-היט אָהן אינטערשיד מענער-אָדער דאַמען-היט, מאַך איך די שענסטע פאַסאָנס סאַקוועס אין פיינסטער אויספיהרונג צו שפּאָט ביליגע פּרייזען.

איך מיין ביוראָ

ווערט ערלעדיגט ביטעס און אורזענדעס, סאָנדעס, היפּאָטעקען, ירושות, די בעסטע עצות אין יורידישע געשעפטען אויף היפּאָטעקן-חובות

י. זאַמעק

פּאָמאָרסקאַ 19
טעלעפאָן 10-200

יאַטשקאָווסקי'ס

פּאָפּולער-וויסענשאַפטליכע ביבליאָטעק

בערגסאָן – דער געלעכטער, 4 זל. בידערמאַן א. – אויפ'ן הימעל אַ יאַריד, 3.50 זל. גיבראַן – קאַליל דער נביא 3.50 זל., גינזבורג א. ד"ר – יודישע דענקער און פּאָעטען אין מיטעלאַלטער 1-2 10.80 זל. גינזבורג – ענטשטעהונג פון קריסטענטום 4.30 זל., העקעל ערנסט – די וועלט-רעטענישען – 7 זל., ווייניגנער אָטאָ – געשלעכט און כאַראַקטער (אין 3 בענדער) 13 זל., זאַמבאַרט וו. – ליבע, לוקסוס און קאַפּיטאַליזם 5.25 זל., טייטעלבוים א. – טעאַטראַליאַ 6.25 זל., טראַצקי ל. – דער אמת וועגען ראַטענפערבאַנד 8 זל., מערי-סען ד"ר – מעדיצינישע וויסענשאַפט 3.30 זל., סמאָליאַר ב. – קליינוואַרג 4 זל., סינקלער א. – דאָס בוך פון לעבען 6.50 זל., פּאַעל דע קרויף – מיקראָבענייעגער 8 זל., פּאָלינסקי וו. – די ליטעראַרישע שטרעמונגען אין ראַטען-פערבאַנד פון 1917–1927 7 זל., פּלעכאַנאָוו וו. – דער היסטאָרישער מאַטעריאַליזם און זיינע געגנער 7.50 זל., קאַפּעלע פּראָפּ. – די געשיכטע פון דער פילאָזאָפיע (2 בענדער) 6.25 זל., קראָפּאָטקין פּ. – רעדע פון אַ בינטאַר 5.25 זל., רובין ד"ר – אידעאַל און עלענד 3 זל., שטשעגאַליצוו פּ. – פּראָוואָקאַטאָר אַזעף 7.50 זל., שעלענגאָווסקי פּראָפּ. – אַלגעמיינע געשיכטע 1 באַנד און געשיכטע פון ציוויליזאַציע 6 זל., שאַצקי יעקב ד"ר – ספּינאָזאַ און זיין סביבה 9 זל., פּריטשע וו. – די סאָציאָלאָגיע פון קונסט 6 זל., סינקלער א. – בריוו צום אַרבעטער 2.50 זל., גינצבערג א. ד"ר – דער תלמוד 2.75 זל., טען היפּאָליט – פילאָזאָפיע פון קונסט 5 זל., ריאַזאַנאָוו ד. – אָפּהאַנדלונג צו דער געשיכטע פון מאַרקסיזם (1 באַנד אין 3 טייל) 14 זל., דרעווס אַרטור – געשיכטע פון דער פילאָזאָפיע VII באַנד אָנהויב פון XIX י.ה. 2.50 זל., וואָלינסקאַ-לעאָנאַרדאַ דאַווינטשי 9 זל., פּ. קאַגאַן – די געשיכטע פון די רוסישע ליטעראַטור פון די אורצייטען 8 זל., פּ. גורעוו – דאַרוויניזם און אַטעאיזם 4.50 אַלע ביכער זענען צו בעקומען אין פּראַכט-באַנד. פּרייז פאַר די באַנד 2.25 זל. די אַלע ביכער זענען צו בעקומען אין דעם הויפּט-פערקויף פאַר לאָדז אין דעם בוכהאַנדלונג

נ. בערלינסקי

אַלט-שטאָט 12
אין הויף, 2-טער שטאָק.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז: [illegible] אַנאָנסען-פּרייז: [illegible]

Redaktor-wydawca S. Hamburski

Drukarnia S. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska [illegible]